

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ

2 (53) 2019
ISSN 2412-2149

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
“ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ”
сериясы

Алматы
«Полилингва» баспасы
2019

© “Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті” Акционерлік қоғамының “Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы-Известия” ғылыми журналының “Педагогика ғылымдары” таралымы, Қазақстан Республикасының Инвестициялар мен даму жөніндегі министрліктің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде тіркелген.
Тіркелу куәлігі 10.04.2015 жылғы № 15195-Ж

Бас редактор
Құнанбаева С.С.,

филология ғылымдарының докторы, профессор,
ҚР ҰҒА-ның академигі, Алматы, Қазақстан

Жауапты редактор

Ұзақбаева С.А., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Редакция алқасы мүшелері

Сефика Суле Эрчетин, доктор Ph.D., Хаджеттепе университеті, Анкара,
Түркия

Мехмет Таипинар, доктор Ph.D. Гази университеті, Анкара, Түркия

Тряпичина А.П., п.ғ.д., профессор, А.И.Герцен атындағы Ресей Мемлекеттік
Педагогикалық Университеті, Санкт-Петербург, Ресей

Чекалева Н.В., п.ғ.д., профессор, Омск Мемлекеттік педагогикалық
университетінің проректоры, Омск, Ресей

Тажиев М.Т., п.ғ.д., профессор, Өзбекстан Республикасы ЖОАКБМ
жанындағы жоғары және арнайы орта кәсіби білім беруді дамыту орталығының
бөлім басшысы, Ташкент, Өзбекстан

Акиева Г.С., п.ғ.д., профессор, И. Арабаев атындағы Қырғыз мемлекеттік
университеті жанындағы кадрлар біліктілігін көтеру және қайта даярлау
Институтының директоры, Бішкек, Қырғызстан

Нұрғалиева Г.К., п.ғ.д., профессор, “Ұлттық ақпараттандыру орталығы” АҚ
директорлар Кеңесінің төрайымы, Алматы, Қазақстан

Кульгильдинова Т.А., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Жампеисова К.К., п.ғ.д., профессор, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы,
Қазақстан

Беркімбаев К.М., п.ғ.д., профессор, Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық Қазақ-Түрік университетінің ғылыми-зерттеу істер жөніндегі
Вице президенті, Түркістан, Қазақстан

Жауапты хатшы

Әбілова З.Т., аға оқытушы, магистр Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Рецензенттер

Қонақова К.Ө., п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘнеӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Абильдина С.К., п.ғ.д., доцент, Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ, Қарағанды,
Қазақстан

© Научный журнал “Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана”, серия “Педагогические науки” Акционерного общества “КазУМОиМЯ имени Абылай хана” зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. Регистрационное свидетельство № 15195-Ж от 10.04.2015 г.

Главный редактор

Кунанбаева С.С.

доктор филологических наук, профессор,
академик НАН РК, Алматы, Казахстан

Ответственный редактор

Узакбаева С.А., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Члены редакционной коллегии

Сефика Суле Эрчетин, доктор Ph.D., университет Хаджеттепе, Анкара, Турция

Мехмет Ташпинар, доктор Ph.D., университет Гази, Анкара, Турция

Тряпицина А.П., д.п.н., профессор, Российский Государственный Педагогический Университет им. А.И.Герцена, Санкт-Петербург, Россия

Чекалева Н.В., д.п.н., профессор, проректор Омского Государственного педагогического университета, Омск, Россия

Тажиев М.Т., д.п.н., профессор, начальник отдела Центра развития высшего и среднего специального, профессионального образования при МВССО Республики Узбекистан, Ташкент

Акиева Г.С., д.п.н., профессор, директор Института повышения квалификации и переподготовки кадров, при Кыргызском государственном университете им. И. Арабаева, Бишкек, Кыргызстан

Нурғалиева Г.К., д.п.н., профессор, Председатель Совета директоров АО “Национальный центр информатизации», Алматы, Казахстан

Кульгильдинова Т.А., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Жампеисова К.К., д.п.н., профессор, КазНПУ им. Абая, Алматы, Казахстан

Беркимбаев К.М., д.п.н., профессор, Вице-президент по научно-исследовательской работе Международного Казахско-турецкого университета им. Ходжи Ахмета Ясави, Туркестан, Казахстан

Ответственный секретарь

Абилова З.Т., старший преподаватель, магистр КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Рецензенты

Кунакова К.У., д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Абильдина С.К., д.п.н., доцент, КарГУ им. Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан

© Bulletin “Ablai khan University of International Relations and World Languages”. Series “Pedagogical sciences” of JSC “Ablai khan Kazakh University of International Relations and World Languages” is registered in Communication, Informatization and Information Committee of Ministry for Investment and Development, Republic of Kazakhstan. Certificate N 15195 – G, 10.04.2015.

Chief Editor

Kunanbayeva S.S.,

*Doctor of Philology, Professor,
Academician of NAS of the RK, Almaty, Kazakhstan*

Executive Editor

Uzakhbayeva S.A., *D.of Ped. Sc., Professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Editorial team members

Sefika Sule Ercetin, *Doctor of Ph.D., Hacettepe University, Ankara, Turkey*

Mekhmet Taspinar, *Doctor of Ph.D., Gazi University, Ankara, Turkey*

Tryapitsina A.P., *D.of Ped. Sc., Professor of Herzen State Pedagogical University of Russia, St.Petersburg, Russia*

Chekaleva N.V., *D.of Ped. Sc., Professor, Prorector of Omsk State Pedagogical University, Omsk, Russia*

Tazhiyev M.T., *D. of Ped. Sc., Professor, Head of the Center for the Development of Higher and Secondary Specialized, Professional Education at MHSSE, Republic of Uzbekistan, Tashkent*

Akiyeva G.S., *D.of Ped. Sc., Professor, Director of Institute of Advanced Training and Retraining at I.Arabayev Kyrgyz State University, Bishkek, Kyrgyzstan*

Nurgaliyeva G.K., *D.of Ped. Sc., Professor, Chairman of the Board of Directors in National Informatization Center, JSC*

Kulgildinova T.A., *D.of Ped. Sc., Professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Zhampeisova K.K., *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kazakh National Pedagogical university Abai, Almaty, Kazakhstan*

Berkimbayev K.M., *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice President of Research Work in the International Kazakh-Turkish University., Turkestan, Kazakhstan Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish Khoja Ahmet Yasavi University, Turkestan, Kazakhstan*

Executive Secretary

Abilova Z.T., *senior lecturer, master, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Readers

Kunakova K.U., *D.of Ped. Sc., Professor, Kazakh Ablai khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan*

Abildina S.K., *D.of Ped. Sc., Assistant Professor, E.A. Buketov KarGU, Karaganda, Kazakhstan*

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

1 Бөлім. ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ
ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

Раздел 1. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Part 1. A THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL PREPARATION OF
SPECIALISTS IS AT HIGHER SCHOOL

Байжұма А.И. Техникалық жоғары оқу орындары студенттерінің кәсіби шеттілдік біліктілігінің мәні мен мазмұны	7-15
Baizhuma A.I. The meaning and content of professional competence of students of technical universities	7-15
Suleimenova A. Pedagogical conditions of the formation of value relationship of students to foreign culture	16-27
Сулейменова А. Педагогические условия формирования ценностных отношений студентов к зарубежной культуре	16-27
Акуленко П.В. Педагогические условия формирования этнокультурной толерантности у студентов в процессе обучения иностранному языку.....	28-33
Akulenko P.V. The role of teaching professionally-oriented foreign language in the formation of intercultural competence of musical specialties students.....	28-33
Тилеуханова А. К проблеме формирования культурного самосознания ябущих учителей	34-40
Tileukhanova A. To the problem of cultural self-consciousness for future teachers	34-40
Шопан М.Б. Болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың компоненттері	40-47
Shopan M.B. Components of formation of professional competence of future teachers	40-47
Есқалиева Б.М. Болашақ мұғалімдердің ғылыми зерттеушілік біліктілігін қалыптастырудың алғы шарттары	47-52
Eskaliyeva B.M. Pedagogical conditions for creating research education for future teachers	47-52

2 Бөлім. ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Раздел 2. СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Part 2. MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING

Джусубалиева Д.М. Современные подходы в образовании с использованием цифровых технологий	53-60
Dzhusubaliyeva D.M. Modern education – problems and solutions	53-60

Саркытбекова Г.С. Психологические основы обучения письменной интеракции на иностранном языке	61-67
Sarkytbekova G.S. Psychological bases of teaching written interaction in foreign language	61-67
Маринова Л.М. Поисково-исследовательская компетенция как составляющая профессиональной готовности будущего учителя иностранного языка	67-74
Marinova L.M. Research competence as constituent part of professional readiness of future foreign language teacher	67-74
Tastenova D.A. Development of professionally-oriented competence of a future foreign language teacher using project technology	74-82
Тастенова Д.А. Развитие профессионально-ориентированной компетенции будущего учителя иностранного языка с использованием технологии проектирования	74-82
Тасыбаев Д.Р. Особенности методического обеспечения иностранного языка по овладению иноязычных терминов естественно-научного цикла	82-88
Tassybaev D.R. The analysis of multimedia programs and methodological basis on mastering terminology of natural scientific science	82-88
Тагабаева Б.Ш. Кәсіби дайындық барысында болашақ шетел тілі мұғалімдерінің ақпараттық біліктілігін қалыптастыру	88-94
Tagabaeva B.Sh. The formation of information competence of future foreign language teachers in the process of professional training	88-94

3 Бөлім. ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

Раздел 3. ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

Part 3. SCHOOL OF PEDAGOGICS AND ETHNOPELAGOGICS

Абдрахман А.С. Ағылшын тілінде рөлдік ойындар арқылы оқушылардың коммуникативті біліктілігін қалыптастыру	95-100
Abdrahman A.S. The formation of communicative competence of pupils in the english language by means of role games	95-100
Уразхан Б.Е. Бастауыш сынып оқушыларының шеттілде сөйлеу әрекетін қалыптастыруда компьютерлік ойындарды пайдалану	101-107
Urazkhan B.E. Using computer games in the formation of foreign language speech activity of younger schoolboys	101-107
Үртанова Н.С. Профильді оқыту жағдайында оқушыларға кәсіби бағдар берудің ерекшеліктері	107-114
Urtanova N.S. Features of vocational orientation of learners in the context of profile training	107-114

**1 Бөлім. ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ
ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ**
**Раздел 1. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ**
**Part 1. A THEORY AND PRACTICE OF PROFESSIONAL PREPARATION OF
SPECIALISTS IN AT HIGHER SCHOOL**

**THE MEANING AND CONTENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES**

Baizhuma A.I.¹

¹master, Kazakh Abylai khanUIRWL
Almaty, Kazakhstan, e-mail: baizhuma-arai@mail.ru

Foreign language competencies of students of a technical university, future specialists are one of the most important components in the structure of general professional competence, which are clearly implemented in a specific area of professional activity, in particular, in independent educational activity. The formation of foreign language competencies of students of a technical college in independent educational activities due to their mastery as subjects. Independent learning activities with various skills of strategic, tactical and operational actions.

Keywords: competence, competence approach, foreign language competence, communicative competence, foreign language, professional competence, cognitive competence.

ӘӨЖ 37.013
ҒТАМР 12.01.07

**ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ
ШЕТТІЛДІК БІЛІКТІЛІГІНІҢ МӘНІ МЕН МАЗМҰНЫ**

Байжұма А.И.¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӨТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: baizhuma-arai@mail.ru

Техникалық университет студенттерінің шет тілдік біліктілігі кәсіби іс-әрекеттің белгілі бір саласында, атап айтсақ, дербес оқу іс-әрекетінде нақты жүзеге асырылатын жалпы кәсіби біліктілік құрылымының ең маңызды компоненттерінің бірі болып табылады. Техникалық университет студенттерінің дербес оқу іс-әрекетіндегі шеттілдік біліктіліктерін қалыптастыру олардың дербес оқу іс-әрекетінің субъектісі ретінде стратегиялық, тактикалық және оперативтік әрекеттердің әр түрлі дағдыларын меңгеруіне байланысты.

Тірек сөздер: біліктілік, білік, біліктілік тәсіл, шеттілдік біліктіліктер, коммуникативтік біліктілік, шетел тілі, кәсіби біліктілік, танымдық біліктілік.

Заманауи педагогикалық әдебиетте «біліктілік», «білік» және «білікті» ұғымдарына әртүрлі анықтамалар берілген. Орыс тілінің сөздігінде «білікті» түсінігі білуші; қандай да бір салада білімі бар, беделді ретінде; сол сөздікке сай, «біліктілік» қандай да бір адамның жақсы хабары бар мәселелердің жиынтығы деп түсіндіріледі [1, 23-б.].

«Біліктілік», «білік» және «білікті» концепцияларының мәні мен мазмұнын дамытуға соңғы жылдардағы зерттеулерде келесі шетелдік және отандық авторлар үлкен үлес қосқан болатын (В.А.Болотов, А.А. Вербицкий, Э.Ф.Зеер, Г.К.Селевко, И.А.Зимняя, В.В.Краевский, С.С.Құнанбаева және т.б.).

Ғылыми әдебиетте біліктілік әдістемесіне қатысты әртүрлі пікірлер анықталған, кәсіптік білім беруде олар психологиялық-педагогикалық еңбектерде біліктілікке негізделген жүйелі көзқарасқа имплицитті енгізілген деп санайды (Э.Ф.Зеер, Г.В.Мухаметзянова, А.М.Хуторский және т.б.), даярлаудың сапасын жақсартудың бір түрі ретінде қарастырылады.

Болашақ маманның тек білім, біліктері мен дағдыларын қалыптастыру тиімсіз болуда, біліктілік пен құзырет өзекті мәселеге айналды. Педагогикалық теория мен тәжірибеде біліктілік көзқарасы білім нәтижелерін модельдеу технологиясы ретінде қарастырылады. Мета-білім беру құралдары біліктілік тәсілін: біліктілік, білік және мета-сапаны іске асырудың құралы болып есептеледі. Осыған байланысты кәсіптік білім берудің түпкілікті нәтижесіне бағытталған мақсатты бағдар біліктілік деңгейін, кәсіби ұтқырлықты және қызметкердің жеке қасиеттерінің жиынтығын анықтайды. Қазіргі ғылымда бұл ұғымдарды біржақты түсіндіру мүлдем жоқ.

Көптеген еңбектерде біліктілік түсініктер, қағидалар, мән-мағыналық ережелер сияқты берілген теориялық және эмпирикалық білімдердің мазмұндық жалпылау түрінде қарастырылады. Сонымен қатар, базалық біліктіліктер көпфункционалды, пәнаралық және трансдисциплинарлық біліктілікті біріктіреді. Біліктілік кәсіби қызметтердің нәтижелі жүзеге асырылуын қамтамасыз ететін іс-әрекеттің жалпыланған әдістері деңгейінде қарастырылады. Біліктілік қызмет субъектісінің іс-әрекеттерінің жиынтығын іс жүзінде қолдануға қабілеттілігі ретінде түсіндіріледі. Біліктілік білікқұрылымындағы жедел-технологиялық компоненттер болып табылады. 16 білім, білік пен дағдыға қоса, біліктіліктің құрамына уәждері, тұлғаның эмоционалдық-еріктілік қасиеттері, сондай-ақ субъектілік тәжірибе де кіреді. Кең ауқымды әрекеттердің біліктілігі негізгі немесе әмбебап деп аталады.

«Біліктілік» және «білік» ұғымдары қатар жүретін түсініктер деп саналады. Білік арнайы біліктіліктің көрінісін анықтайды. Ғылыми әдебиетте біліктілік кәсіби, негізгі, коммуникативті, тілдік, шет тілдік болып бөлінеді. Дегенмен, «шетел тілінің біліктілігі» түсінігі әлі ғылыми әдебиетте бекітілмеген. Негізі, мазмұны, құрамы және оларды қалыптастыру жағдайының параметрлері жеткілікті дамымаған. Сонымен қатар, шет тілінің біліктілігі әртүрлі біліктілік құрылымында қарастырылады. Мысалы, бірқатар зерттеушілердің жұмыстарында (Е.Я. Долматовская, Ф.К.Кадырова, Э.И.Пассов және т.б.) коммуникативтік біліктілік шет тілдік біліктілік компоненттерінің бірі болып саналады.

Алғаш рет «тіл біліктілігі» термині коммуникативтік біліктілік құрылымында пайдаланылды. Сонымен қатар, техникалық жоғары оқу орындарының студенттері арасында шет тілдерінің біліктілігін қалыптастыру деңгейі студенттердің өз бетімен білім алу қызметінде коммуникативтік әдеби сапалы бағалауға мүмкіндік береді. «Коммуникативтік біліктілік» ұғымының мазмұнын әртүрлі ғылым саласында көптеген ғалымдар зерттеуде. Тіл мамандары, психологтар және педагогтар коммуникативтік біліктілікті дамытудың қажеттілігін маңызды деп пайымдап отыр. Коммуникативті біліктілікті жеке тұлғаның коммуникацияның түрлі жағдайларда коммуникативтік мақсаттардың тілдік құралдары арқылы шешу қабілеті ретінде анықтауға болады.

Шетел тілін меңгеру коммуникативтік міндеттерді шешуге, яғни коммуникативтік біліктілікті қалыптастыруға тиіс. Зерттеудің әртүрлі кезеңдерінде әртүрлі авторлар анықтаған және сипаттайтын коммуникативтік біліктіліктің негізгі компоненттері лингвистикалық (грамматикалық және лексикалық білімдер), дискурсивтік (коммуникативті мақсатта қолданылатын тіл), прагматикалық (коммуникативтік мақсаттарға қол жеткізу), стратегиялық (коммуникативті сәтсіздіктерді жеңу) және әлеуметтік-мәдени (мінез-құлық нормаларын игеру) болып табылады. Авторлардың бірқатар саны шет тілдерін игеруде коммуникативтік және пәндік біліктілік арасында параллельдік бар деп санайды. Пәндік біліктілік, тілдік білімді біріктіреді; коммуникативтік жағдайларда сөйлеу әдебінің тәсілдерін меңгеру және нақты өнімді іс-әрекеттерде білімін қолдану мүмкіндігіне жатады. Олардың пікірінше, пәндік біліктілік студенттердің жалпы біліктілігінің бөлігі ғана болып табылады [2, 9-б.].

Кейбір авторлар, мысалы Л.Ф.Бахман коммуникативтік біліктілікке тілдік, дискурстық, сөйлесімдік, прагматикалық (практикалық), әлеуметтік лингвистикалық, стратегиялық және психикалық біліктілікті жатқызады [3, 31-б.].

Көптеген еңбектер жеке тұлғаның шет тілдік құралдары арқылы өз бетімен білім алу және өзін-өзі дамыту проблемасына арналған. И.А.Зимняя, Г.А.Кайтайгородская ойын, имитациялық және еркін қарым-қатынас негізінде салынған «тапсырма әрекеті» арқылы шет тілдерін үйретуді жүзеге асыруды ұсынады. Студенттердің қарым-қатынасы мен өзара әрекеттесу процесінде коммуникативтік мақсат қалыптасады, ол өз кезегінде «әлеуметтік өзара әрекеттесу» шарттарында өнімді әрекеттің мәселелерін шешуге көмектеседі [4; 10-б.].

Біздің зерттеуімізде шетел тілінің біліктілігі өз бетінше білім алу іс-шараларында жүзеге асырылатын кәсіби біліктілік құрылымындағы компонент ретінде қарастырылады. Техникалық жоғары оқу орындары студенттерінің шет тілдік біліктілігін өз бетімен білім алу қызметінде қалыптастыру стратегиялық, тактикалық және операциялық дағдылармен байланысты негізделген.

Техникалық жоғары оқу орындарындағы шет тілдерін оқытудың теориясы мен ерекшеліктерін талдау негізінде шет тілін меңгерген кезде өз бетімен білім алу іс-әрекетінің тұрақты субъектілері ретінде қалыптастырылған, бұл қызметтің әлеуетін пайдалана отырып іске асыруға мүмкіндік беретін (мотивациялық, танымдық, субъектілік-әрекеттік), шет тілдерінің біліктілігінің кешенін анықтауға және қалыптастыруға ықпал ететін (тілдік, сөйлесімдік, компенсаторлық, білім беру-танымдық, әлеуметтік-мәдени және коммуникативті-жобалық) студенттердің шетел тілінің біліктілігінің негізі нақтыланады. Студенттердің шет тілдік біліктілік кешені техникалық жоғары оқу орындарындағы шет тілін оқып-үйрену кезінде өзіндік оқу іс-әрекетінде қалыптасатын бірқатар критерийлік көрсеткіштерді қамтиды (олардың қатынасы 1-кестеде көрсетілген).

1-кесте. Техникалық жоғары оқу орындарын студенттерінің өзіндік оқу іс-әрекетінде қалыптасқан шет тілдік біліктілікпен көрсеткіштердің қатынасы

Шет тілдік біліктілік	Көрсеткіштер
1.Сөздікбіліктілік	<ul style="list-style-type: none"> • сөйлеу әрекеттерінің төрт негізгі түріндегі коммуникативтік дағдылар (сөйлесім, тыңдалым, оқылым, жазылым); • шет тіліндегі түпнұсқа мәтіндерді түсіну қабілеті; • қарым-қатынас жағдайының ерекшелігін ескере отырып, сөйлесімдік және сөйлесімдік емес әдебін жоспарлау мүмкіндігі

1 кестенің жалғасы

2.Тілдік біліктілік	қарым-қатынас жағдайына сәйкес жаңа тілдік құралдарды меңгеру мүмкіндігі; • зерттелетін тілдің құбылыстарын білу қабілеті, ойды жеткізудің түрлі тәсілдері; • терминология арқылы білім көлемін жоғарылату қабілеті
3.Компенсаторлық біліктілік	• тілдік құралдардың тапшылығы кезінде жағдайдан шығу мүмкіндігі; • жоғары дамыған сөйлеу қабілеті есебінен шет тіліндегі ойлау қабілетінің жеткіліксіздігінің орнын толтыру; • ауызша сөйлеу арқылы жазбаша сөйлесімнің кемшіліктерінің орнын толтыру қабілеті;
4. Оқу-танымдық біліктілік	• шет тілін меңгеру бойынша оқу іс-әрекетін жетілдіру мүмкіндігі; • білімін жалғастыру үшін үйренетін тілді қолдану мүмкіндігі; • шет тілін өзіндік оқып үйрену әдістері
5. Әлеуметтік-мәдени біліктілік	• оқып үйренетін тілдің елі туралы білім көлемін арттыру қабілеті; • бейіндік-бағдарланған қатынас жағдайларын есепке ала отырып, сөйлеу әдебін қалыптастыру қабілеті; • оқып үйренетін тілдің еліндегі дәстүрін және мәдениетін біріктіру қабілеті;
6. Коммуникативтік-жобалау біліктілік	• шешім қабылдау дағдылары; • жұмыстың мақсаттарын анықтау қабілеті; • шет тілінде бағалау және жоспарларды түзету қабілеті

Аталған біліктіктің белгілі бір қасиеттері (белгілері) болуы керек:

- көп функциялық, яғни, күнделікті өмірде, әртүрлі мәселелерді шешуде (интернетте ақпараттарды іздестіру, шет тілінде фильмдерді қарау, шет тілдегі бланкілерді толтыру, шет елге хаттар мен жеделхаттарды жіберу және т.б.), студенттердің әлеуметтік және кәсіби рөлдерінде (гидаудармашы, сатушы-сатып алушы, мұражайға барар жолды түсіндіретін тұрғын және т.б.) жүзеге асырылады;

- интерактивтілік, пәнаралық, пәндік, яғни басқа сабақтарда студенттердің алатын білімі, дағдылары мен қабілеттеріне бағдарланбай, бұл біліктілікті қалыптастыру мүмкін емес (сөз кластары туралы, синтаксис, морфология, фразеология, тарихи оқиғалар туралы білімі, экономика, оқып үйренетін тілдің ел мәдениеті және т.б. туралы білімдері).

- біліктілік студенттерді дамытудың құралы, олардың ойлау қабілеті, өзін-өзі бағалауының құралдары болып табылады, яғни, бір жағынан, біліктілік оқытушының басшылығымен қалыптасады, екінші жағынан, қалыптасқан біліктілік студентке сөйлеу-ойлаудың жоғары деңгейін, өзін-өзі көтеруді қамтамасыз етеді;

- біліктілік көп өлшемді, яғни әртүрлі позициялар тұрғысынан, біліктіліктердің компоненттерін: сөйлесімдік, фонетикалық, лексикалық, грамматикалық, орфографиялық, каллиграфиялық, техникалық дамыту

тұрғысынан дағдылары бағалануы мүмкін: оқу және дағдылар (тыңдау, сөйлеу, жазбаша сөйлеуді оқу), сондай-ақ; мәтіннің астарлы мағынасын түсіну мақсатында шетел тіліндегі сөздердің мағынасын ойлап тауып анықтау үшін, вербалды, бейвербалды, паралингвистикалық қатынас құралдарын қолдану қабілеттілігі, шет тілінде интерактивті қарым-қатынас жасау мүмкіндігі. Көрсетілген көрсеткіштердің әрқайсысы техникалық жоғары оқу орындары студенттерінің шет тілін өз бетімен оқып үйрену негізінде көрінеді; жүзеге асырылды, дамиды. Жұмыс барысында зерттеу тақырыбына тікелей қатысты, өз бетімен білім алу іс-әрекетінің рөліне, жоғары оқу орындары, тілдік емес факультеттер студенттерінің шет тілін үйренуіне қатысты әртүрлі мәселелер зерттелді.

2018 жылы Қ.И.Сәтбаев атындағы Қазақ Ұлттық Зерттеу Университетінде(ҚазҰЗИ) оқитын студенттерден алынған сауалнама мынаны көрсетті: сұралғандардың 90% -ы болашақ мамандықтарында қолдану үшін шет тілін үйренуге ұмтылады; респонденттердің 40%-ы қарым-қатынас жасау мақсатында басқа елдердің мәдениетімен танысу үшін шетел тілін үйренгісі келетіндігін айтса; 29% арнайы емес әдебиеттерді оқу үшін; 40%-ы ауызша немесе жазбаша аудару үшін; 75%-ы бағдарламалық қамтамасыз етумен жұмыс істеу үшін ағылшын тілін үйренуді қажет етеді; 22%-ы шет тілінде хат алмасу мақсатында іскерилікті меңгеруді мақсат етіп қояды.

Сонымен қатар сауалнамаға қатысқан студенттердің көпшілігі шет тілін үйренудегі біліктіліктің жеткілікті жоғары деңгейіне жетуді қалайды және тіпті оны 3-4 жыл (83%) үйренуге дайын екендігін де айтты. Қ.И.Сәтбаев атындағы ҚазҰЗИ студенттері қатысқан зерттеу барысында студенттердің шетел тілін меңгеруге деген қызығушылығын анықтауға мүмкіндік берілді, бұл олардың оқу пәніне деген көзқарастарын, шет тілін білудің жеке маңыздылығын бағалауға мүмкіндік берді.

«Өзіңізге таңдаған мамандығыңыз ұнай ма?», - деген сұраққа студенттердің 73% -ы оң жауап берді, 40% -ы өздері таңдаған мамандықты ұнайды деп ойлайды, 33% -ы өздері таңдаған мамандығы жоқтан гөрі ұнайды деп жауап берсе, тек 20% теріс жауап берді. Өздері таңдаған мамандықтары ұнамағандан гөрі немесе мүлдем ұнамайды дегеннен гөрі көбірек ұнайды деп жауап берді. 7% өз мамандығының ұнайтындығын немесе ұнамайтындығын білмейді. «Сіздің ойыңызша, шет тілі сізге өзіңіздің мамандығыңызды игеруге көмектеседі ме?», - деген сұраққа жауап сұралғанда, көбінесе оң жауаптар алынды. Көптеген студенттер (74%) шет тілін өз мамандығын игеруге көмектеседі деп есептейді. Бұл сұраққа респонденттердің 10%-ы жауап беруге қиналды, 10% -ы шетел тілінің өз мамандығын меңгеруіне көмектеспейтініне сенеді.

«Сізге шетел тілін үйрену не үшін керек?»,- деген сұраққа сол сияқты әртүрлі жауаптар алынды. 38% - шетел тілін өз бетімен өзінше оқу үшін; 25% - шетелге кету үшін; 35% шетелдік компанияда жұмыс істеу үшін; 24% - құрбыларымен қарым-қатынас жасау үшін үйрену керек деп ойлайды. Студенттердің 40% қарым-қатынас жасауда үлгі болу үшін, 60% әлі бұл туралы ойлаған жоқ деп жауап берді. Біз ұсынған байланыс түрлерінің 30% -ы ауызша сөйлесуді, 7% -ы интернеттегі коммуникацияны жақсы көреді; 15% хатпен байланыс жасауды; 40% - телефонмен сөйлескенді жөн көреді. Сауалнамаға қатысқандардың 78% -ыныңхат алмасу бойынша достары бар, 22% -ының қаламдас-достары жоқ. Алынған нәтижелерге сүйене отырып, іс жүзінде барлық студенттер үшін келесі қорытындылар жасауға болады.

Шетел тілі өте маңызды және қажетті құрал болып табылады. Студенттердің 75%-дан астамы өз болашағын шетел тілімен байланыстырғысы келеді. Көбісі шетелдік фирмаларда жұмыс істегісі келеді, шетелге барып, аудармашылар ретінде жұмыс істегілері келеді. Шет тілдік құзыреттілік туралы студенттердің түсініктері де маңызды, сондай-ақ бұл сапаның шет тілдерінде арнайы тұжырымдалуы мүмкін екеніне сенімді болуы, әсіресе бұл сапа студенттің жеке тұлғалық және кәсіби дамуында үлкен рөл атқарады.

Қ.И.Сәтбаев атындағы ҚазҰЗИ студенттері қатысқан зерттеу студенттердің қызығушылығын анықтауға мүмкіндік берді - шет тілін үйрену, оқу пәніне деген көзқарастарын, шет тілінің жеке маңыздылығын бағалауға мүмкіндік берді. Респонденттердің 93%-ы жоғары кәсіби білім беру бағдарламасында міндетті пән ретінде шет тілін қарастырады, өйткені оның мәні кәсіби мансапқа әсер етуі мүмкін. Респонденттердің 78% -ы шет тілін меңгеру болашақ кәсіби қызметінде оларға пайдалы болады деп санайды. Респонденттердің 82% -ы компьютерлік дағдыларды шет тілін меңгерудің ең ықтимал саласы деп санайды, 27% ауызша сөйлейді, ал қалғандары өз нұсқаларын ұсынады.

Студенттердің 80% -дан астамы бірнеше рет күнделікті өмірде, атап айтқанда: тауарды сатып алғанда, оқуда, жарнамада, оқу, тұрмыстық техникаға ілеспе құжаттарды оқуда, шетел журналдарында, бейнефильмдерді көруде; ағылшын тіліндегі эстрадалық орындаушылардың аудио жазбаларын тыңдауда, интернетте жұмыс істеген кезде, компьютерлік ойындарда шет тілін қолданғандарын айтты. Негізінен, бірінші курс студенттері шет тіліне деген күмәнмен қарайды: сауалнамаға қатысқан студенттердің 34% -ы болашақ кәсіби қызметінің құрамдас бөлігі ретінде шет тіліне теріс қатынастарын көрсетіп айтты. Мүмкін, бұл орта мектепте шет тілін оқыту ерекшеліктеріне байланысты

шығар. Әрине, курстан курсқа жоғарылау кезінде бұл суреттің мәні айтарлықтай өзгереді деп ойлаймыз.

Жоғары оқу орындарында шет тілдерін оқыту әр түрлі салалардағы мамандарды даярлаудың ажырамас бөлігі болып табылады, олар мемлекеттік білім беру стандарттарының талаптарына сәйкесшет тілін меңгеру деңгейіне жету керек, ол өздерінің оқуын жалғастыруға және шет тілдік ортада кәсіби қызметті жүргізуге мүмкіндік береді. Бітірушілер бағдарлама талаптары бойынша оқылған тілдің орфографиялық, орфоэпиялық, лексикалық, грамматикалық және стилистикалық нормаларын игеру керек және оларды ауызша және жазбаша қарым-қатынас түрінде сөйлесудің барлық түрлерінде дұрыс пайдалануға тиіс.

Осылайша жалпы алғанда шет тілін оқыту мәселесін теориялық талдау және ағылшын тілі, атап айтқанда, ағылшын тілін жетілдірудің (сөйлесімдік, тілдік, компенсаторлық, білім беру-танымдық, әлеуметтік-мәдени, коммуникативтік-жобалық) келесі мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған; одан әрі шет тілін дербес және үздіксіз оқытуға қабілеттілікті және дайындықты дамыту және өз бетінше білім алу, білімнің басқа салаларында шет тілін пайдалану; өзіндік және шетел тілдерінде өз тілін білу арқылы өзін-өзі бағалау қабілеті; олардың әлеуметтік бейімделуі; азаматтық және патриоттық қасиеттерін қалыптастыру; ұлттық сәйкестікті дамыту, әртүрлі қоғамдастықтар арасындағы адамдар арасындағы өзара түсіністікке ұмтылу, басқа мәдениеттің көріністеріне төзімділікпен қарау [5, 20-б.].

Студенттердің жалпы білім беру дағдыларын қалыптастыру, әмбебап жұмыс істеу жолдары және шет тілдерінің біліктілігін келесі бағыттарда қалыптастыру: ағылшын тілін және оқып үйренетін тіл иесі елдерінің мәдениетін өз бетінше меңгеруге ықпал ететін оқыту дағдыларын пайдалану; сондай-ақ мәтінмен жұмыс істеу кезінде негізгі сөздерді табу, тілдік болжау негізінде олардың семантизациялау, сөздікті талдау, аударманы таңдамалы қолдану, екі тілде сөздіктерді қолдану, пәнаралық жоба жұмысына қатысу мүмкіндігі сияқты арнайы оқу дағдыларын дамыту [6, 46-б.].

Шет тілінің біліктілігі шеңберінде әзірленген тілдік дағдылардың реті білім беру стандарты және студенттің болашақ кәсіби қызметінің сипаты ретінде анықталады. Сонымен, болашақ ғалымның ең алдымен оқу және жазу саласында, ал болашақ менеджердің - ауызша сөйлеу саласында біліктілік деңгейі жеткілікті болу керек. Шет тілінде осындай курсты құру қажет, ол шарттарда студенттердің шет тілдік біліктіліктерін алу барысында қалыптасқан дағдылар мен қабілеттерін арнайы пәндер бойынша сабақта кәсіби, бағдарланған іс-әрекеттерін бағдарлайды.

Сонымен қатар, шет тіліндегі біліктіліктің гуманитарлық компоненті ерекше маңызды болып саналады. Шет тілін меңгеру барысында алынған шет тілдік біліктілік –маңыздысын бөліп алу, жалпылау, тұжырым жасау, көзін жеткізу, хабарды дұрыс құрастыра білу, хат жазу, баяндама, тезистер жазу, шет тілінде жобалау жұмыстарын жазу дағдылары шет тіліндегі қарым-қатынасты (іскери, инженерлік, ғылыми), кәсіптік дағдыларын дамытуға айтарлықтай әсер етеді.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Словарь русского языка /под.ред. С.И. Ожегова. – М.: Издательство, 1997. – 768 с.
- 2 Мильруд, Р.П. Компетентность в изучении языка //Иностранные языки в школе. – 2000. - №4. – С. 9-15.
- 3 Bachman L. Fundamental Consideration of Language Testing. – Oxford: Oxford University Press, 1990. – 218 p.
- 4 Зимняя И.А.Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования //Высшее образование сегодня. – 2003. - №5. – С.10-13.
- 5 Зимняя И.А. Компетентностный подход. Каково его место в системе подходов к проблемам образования. – 2006. №8. – С. 20-26.
- 6 Программа по иностранным языкам для вузов неязыковых специальностей. Методические указания к программе. – М., 1995. – 157 с.

СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ИНОЯЗЫЧНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА

Байжума А.И. ¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: baizhuma-arai@mail.ru

Иноязычные компетенции студентов технического вуза, будущих специалистов являются одним из важнейших компонентов в структуре общей профессиональной компетентности, наглядно реализующихся в конкретной области профессиональной деятельности, в частности, в самостоятельной учебной деятельности. Формирование иноязычных компетенций студентов технического вуза в самостоятельной учебной деятельности обусловлено овладением ими в качестве субъектов самостоятельной учебной деятельности различными умениями стратегического, тактического и оперативного действия.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, компетентностный подход, иноязычные компетенции, коммуникативная компетенция, иностранный язык, профессиональная компетентность, познавательная компетентность.

Статья поступила 18.04.2019

UDK 371.4
IRSTI 06.81.23

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF THE FORMATION OF VALUE RELATIONSHIP OF STUDENTS TO FOREIGN CULTURE

Suleimenova A. ¹

¹master, Kazakh Abylai khanUIRWL
Almaty, Kazakhstan, kanatpekkyzy@mail.ru

This article is devoted to the problem of personal development of students, connected with such an aspect as value attitude of the person. The article deals with the basic notions of the definition «value attitude to the foreign culture», reveals the peculiarities of its structure and functioning in educational process. The research is concentrated on theoretical aspect of the problem investigated for to analyze interconnection of personal attitude of students to cultural values and their development as individuals of native culture, proved with the results of the practical part of this work.

Keywords: value, foreign language ,culture, student,study.

Student self-education is his purposeful, active work on himself to consolidate, form and develop, if necessary, to get rid of his personal qualities and behavioral habits under the influence of personal needs and environmental requirements. This is, above all, the conscious activity of man over himself in the interests of self-improvement.

The process of globalization of culture is associated with accelerated integration into a single global system, engaging in communication of people speaking different languages and output cultural values, way of thinking, attitude to the world. Often this “potential difference”, exacerbated by manipulations with the consciousness of people to enhance disintegration, hostile and violence, advocating national-ethnic intolerance and ethnic conflicts. In these conditions, the formation of the students value attitude as a native and foreign culture culture; search for meanings that unite people of different cultures; the development of skills of dialogue, abilities to productive activities aimed at the creation of cultural space should constitute the target and substantive aspects of education, especially humanitarian. It is difficult to overestimate the role of foreign language education, which is at the present stage of the development of mutual understanding of peoples, generalization of the achievements of national cultures in the development of world culture and familiarization with its values . Language is both a communicative and a cumulative function, so learning a foreign language is accompanied by recognition of the culture of its speakers, respectively, the learning process itself in the cognitive processes of a foreign language culture. It is not only about the development of intellectual qualities that allow overcoming their cultural isolation, but also about the rooting of value-semantic orientations, which would allow modern man to

self-realize confidently in a multicultural space as a subject of culture.

The study of value relations is devoted to a multitude of scientific works in philosophy (V. A. Vasilenko, A. G. Zdravomyslov, M. S. Kagan, V. P. Tugarinov, and others); psychology (A. A. Bodalev, B. S. Bratus, L. S. Vygotsky, A. N. Leontyev, D. A. Leontyev, V. N. Myasishchev, S. L. Rubinstein, D. N. Uznadze, and others); pedagogy (E. V. Bondarevskaya, N. D. Nikandrov, V. V. Serikov, V. A. Slastenin, V. A. Sukhomlinsky, N. E. Shchurkova, etc.) [1]. Analysis of the scientific literature makes it possible to conclude an agreement on what it should understand: and the second is the study of methods and mechanisms for transforming objective cultural values into subjectively significant ones, determining the conditions for effectively practical realization of the students' value to knowable. Summarizing various scientific views on the concept of "value", we adhere to the axiological interpretation and understand it as the positive significance or possibility of phenomena and objects that carry the creative meaning of social and individual transformation, either material or ideal form of expression. During procedural insurance of the value relationship, special importance is attached to the motivational-value component of their awareness, which received its justification in the psychological theory of relationships of V.N. Myasishchev.

The meaningful attitude includes the sociocultural values assigned by a person, which acquire the status of personal values in the process of individuals' distribution of their content, objectified in the products of material and spiritual culture. This process is carried out on two levels: personality-sense, responsible for the production of attitudes towards reality, motives, semantic orientations; and the individual psychological, on which the realization, objectification of these relations takes place; it is thus based on the mechanisms of interiorization and exteriorization (L. S. Vygotsky) [1]. Accordingly, the attitude is a manifestation of the activity of the individual in two cops of activity — the inner (sense-forming, mental) and outer (practical, subject).

The analysis of dependents allowed us to clarify the structure of the value relationship, highlighting in addition to the motivational-need, cognitive-operational, value-emotional, and also activity-behavior component. He is responsible for the practical implementation of relations in the results of external activities, including the creative change of the environment by creating new objects based on the transformation of a number of internal semantic neoplasms that have developed through the internalization of cultural values. Thus, a value relationship is a stable, selectively preferential relationship of a subject with an object of the surrounding world as a result of an activity, when a given object, speaking in its social meaning, acquires a personal meaning for a subject, is included in the system regulating its behavior and activity. [2].

The peculiarities of the value relationship to a foreign culture due to the specificity of the object of its formation - the concept of a foreign culture, which is interpreted to as part of the general culture of mankind and which the student can master in the unity of training, education, knowledge and development in the educational process in a foreign language (E.I Passov) . This is the diversity of spiritual and material cultural values belonging to different nations, speaking in a particular foreign language; which the learner masters while learning this language. Consequently, a meeting of two cultures takes place, since the student enters the space of a foreign language culture as a carrier of his native culture, which makes it expedient to organize the teaching of a foreign language on the basis of a comparative comparative analysis of the native and foreign language culture as a dialogue of cultures (E.I. Passov, V.V. Safonov, S. G. Ter-Minasova, J. Waldes, and others). Modern psycholinguistics treats the dialogue of cultures both as an exchange of cultural objects, activities / ways of carrying out activities, and as an exchange of images of consciousness of carriers of interacting cultures [3].

The dialogue of cultures in the context of foreign language education is aimed at ensuring “the natural integration of cultural and ideological values of world civilization, the people-carrier of a foreign language culture, as well as society, the student’s representative” . The formation of a value attitude of students to a foreign language culture in the context of an intercultural educational process realizes the idea of harmonious mutual cooperation of different cultures, where each of them acts as a value catalyst for the development of world culture and in-depth understanding of its own. Thus, a foreign language culture performs a compensatory function, filling the cultural gaps in the students’ native culture with its cultural content; native culture defines the “vectors” of their own search for the best examples of national cultures in the world culture. Intercultural foreign language education is considered in our work as a dialogue of cultural values based on the definition and understanding of negative and enriching features of a foreign language and native culture with an orientation to the values of world culture; the subsequent selection and appropriation of the best manifestations of a foreign culture, in certain cases their deficit is compensated by the content of the native culture. For example, the attitude to work in the Russian-language (collectivist) culture is characterized by the priority of the goals of the team, focus on mutual assistance in work, making joint decisions; This is due to the following features:

- 1) increasing the adaptive abilities of the individual, developing the skills of successful joint activities, the ability to subordinate their own ambitions, to take care of the welfare of others (positive potential);
- 2) undeveloped skills of independent activity, interdependent consciousness,

the avoidance of responsibility (negative potential). At the same time, in an English-speaking (individualistic) culture, individual goals are recognized as more important than group ones, personal success is valued, which develops:

1) critical thinking, competitiveness, independence, the desire to strive to achieve their goals, to be an individual (positive potential);

2) ambitiousness, egoism in achieving goals, indifference to the problems of others (negative potential). The assignment by students of positive manifestations of a foreign language culture will help to neutralize the negativity of their native culture, changing the way of thinking, expanding the system of personal values and behavioral repertoire. This process is implemented according to the principle of a "pendulum trajectory" as a continuous movement from recognizing the characteristics of a foreign language culture to understanding native values, and back to an in-depth understanding of a foreign language culture using personal new growths (key concepts, needs, value meanings, skills) synthesizing the meanings of a foreign language and native cultures. This process is based on the experience and reflection of new and existing cultural experience by students, filling with specific content the components of value relationship we have identified: motivational-need, cognitive-operational, emotional-evaluative, a The motivational-need component is a kind of internal energy "driver" of value relation to a foreign language culture. A comparative study of the characteristics of foreign languages and native cultures can be viewed as a mechanism for enhancing students 'motivational sphere: the lack of cultural knowledge in the process of learning a foreign language to understand and explain the use of speech structures, behavior, traditions and other features of a foreign language culture actualizes the students' need for information about the cultural specifics of the country under study. language, which is a powerful cognitive motive. At the same time, the knowledge of a foreign language culture by means of a native culture leads to a deepening of knowledge about the latter, an interest in self-knowledge, actualizing the need for cultural identification, which contributes to the establishment of a spiritual relationship between themselves and their people, internalizing the values of native culture and building their own lives with their account (E. V. Bondarevskaya) . The formation of a value attitude to world culture is based not only on the appropriation of cultural experience (interiorization), but also on creative changes in the environment by creating / creating a new objective world of culture (exteriorization), causing the need for creation: it indicates the transformation of social meanings into personal values, and the creation New objects of social and cultural significance contribute to the self-actualization of the individual. In general, the motivational-need component is characterized by the manifestation of sustainable motivation to expand cultural

knowledge (interest in learning foreign culture, deepening knowledge about native culture, the dominance of broad social motives); the actualization of the need for cultural identification; the desire for creative transformation of socio-cultural space as an expression of self-actualization of the individual.

The next component of the structure of value attitude to a foreign language culture - cognitive-operational - is based on the mechanism of intercultural translation (the refraction of the meanings of one culture in another). The perception of a foreign national-specific image of the world, its interpretation is carried out through the prism of its own cultural norms, using images of its national consciousness, therefore, to understand the characteristics of a different sociocultural community, it is necessary to include its phenomena in the context of the student's previous cultural experience in order to build secondary cognitive constructions - values, correlated with knowledge about the world of representatives of another culture. This process is associated with the increasing complexity of the connections established in the mind of the student between the elements of the cultures and languages that he masters. It develops the students' reflective skills, the ability to flexibly use various types of information, the ability to effectively construct mental representations. Reflection of new cultural experience is of particular importance: the ability to compare the typological characteristics of a foreign language and native culture, to determine their common and specific features lead students to understand the patterns of their interaction, develop dialogical thinking. In addition, in the mind of the student, ideas about both the specifics of the native and foreign cultures and the common knowledge of world cultures and communication patterns are synthesized. As a result, he develops an understanding of the interrelationship and interdependence of all cultures [1].

In the formation of a value attitude to a foreign language culture, an important role is played by emotional and evaluative activities (and relevant components), since the interiorization of cultural meanings is carried out in the unity of awareness (cognitive level of knowledge) and experience (emotional level), the product of which is the new value consciousness (F. E. Vasilyuk). The sphere of subjective emotional-experiential experiences determines the processes of objective cognition, giving them selectivity, direction, coordinating them with the interests of life, and is connected with the processes of sense-generation. The peculiarity of the meaning-making activity in the context of the topic that interests us is that comparing the images of native culture with the peculiarities of the picture of the world of a foreign language culture is associated with a revision and a change in the student's system of values due to the consciously selective internationalization of the values of the foreign culture. For this, it is necessary to form an experience of an evaluative attitude to the intercultural

interaction of representatives of various national-cultural communities: to be able to perceive the specifics of the foreign culture, compare it with the national identity of their culture, identify the difference and commonality in cultures and attitudes of their bearers; critically comprehend the negative / enriching potential of the influence of the meanings of a foreign language culture on the students' native culture. On the basis of this type of experience, the ability to show tolerance for the "other", to create an atmosphere of comfortable communication, regulating the emotional manifestations in their speech and behavior develops. ctivity-behavioral. We give each of them a brief description.

The motivational-need component is a kind of internal energy "driver" of value relation to a foreign language culture. A comparative study of the characteristics of foreign languages and native cultures can be viewed as a mechanism for enhancing students 'motivational sphere: the lack of cultural knowledge in the process of learning a foreign language to understand and explain the use of speech structures, behavior, traditions and other features of a foreign language culture actualizes the students' need for information about the cultural specifics of the country under study. language, which is a powerful cognitive motive. At the same time, the knowledge of a foreign language culture by means of a native culture leads to a deepening of knowledge about the latter, an interest in self-knowledge, actualizing the need for cultural identification, which contributes to the establishment of a spiritual relationship between themselves and their people, internalizing the values of native culture and building their own lives with their account (E. V. Bondarevskaya) 12 й. The formation of a value attitude to world culture is based not only on the appropriation of cultural experience (interiorization), but also on creative changes in the environment by creating / creating a new objective world of culture (exteriorization), causing the need for creation: it indicates the transformation of social meanings into personal values, and the creation New objects of social and cultural significance contribute to the self-actualization of the individual. In general, the motivational-need component is characterized by the manifestation of sustainable motivation to expand cultural knowledge (interest in learning foreign culture, deepening knowledge about native culture, the dominance of broad social motives); the actualization of the need for cultural identification; the desire for creative creative transformation of socio-cultural space as an expression of self-actualization of the individual.

The next component of the structure of value attitude to a foreign language culture - cognitive-operational - is based on the mechanism of intercultural translation (the refraction of the meanings of one culture in another). The perception of a foreign national-specific image of the world, its interpretation is carried out through the prism of its own cultural norms, using images of

its national consciousness, therefore, to understand the characteristics of a different sociocultural community, it is necessary to include its phenomena in the context of the student's previous cultural experience in order to build secondary cognitive constructions - values, correlated with knowledge about the world of representatives of another culture. This process is associated with the increasing complexity of the connections established in the mind of the student between the elements of the cultures and languages that he masters. It develops the students' reflective skills, the ability to flexibly use various types of information, the ability to effectively construct mental representations. Reflection of new cultural experience is of particular importance: the ability to compare the typological characteristics of a foreign language and native culture, to determine their common and specific features lead students to understand the patterns of their interaction, develop dialogical thinking. In addition, in the mind of the student, ideas about both the specifics of the native and foreign cultures and the common knowledge of world cultures and communication patterns are synthesized. As a result, he develops an understanding of the interrelationship and interdependence of all cultures.

In the formation of a value attitude to a foreign language culture, an important role is played by emotional and evaluative activities (and relevant components), since the interiorization of cultural meanings is carried out in the unity of awareness (cognitive level of knowledge) and experience (emotional level), the product of which is the new value consciousness (F. E. Vasilyuk). The sphere of subjective emotional-experiential experiences determines the processes of objective cognition, giving them selectivity, direction, coordinating them with the interests of life, and is connected with the processes of sense-generation. The peculiarity of the meaning-making activity in the context of the topic that interests us is that comparing the images of native culture with the peculiarities of the picture of the world of a foreign language culture is associated with a revision and a change in the student's system of values due to the consciously selective internationalization of the values of the foreign culture. For this, it is necessary to form an experience of an evaluative attitude to the intercultural interaction of representatives of various national-cultural communities: to be able to perceive the specifics of the foreign culture, compare it with the national identity of their culture, identify the difference and commonality in cultures and attitudes of their bearers; critically comprehend the negative / enriching potential of the influence of the meanings of a foreign language culture on the students' native culture. On the basis of this type of experience, the ability to show tolerance for the "other", to create an atmosphere of comfortable communication, regulating the emotional manifestations in their speech and behavior develops. and; the ability to perceive the foreign culture as equivalent (with all the last of its uniqueness of the components) and worthy of the value

study of the relationship. to foreign culture - activity-behavioral - is associated with the development of mechanisms for the practical implementation of internal semantic neoplasms by the personality in various forms of external activity (behavior, objective activity). A change in the student's consciousness as a result of the synthesis of information about the specifics of native and foreign cultures, the common knowledge of world culture and communication modifies its behavioral attitudes and generates new forms of its activity, which indicates the success of the renewed system of values. The active involvement of students in various types of educational cultural and creative activities, a gradual transition to independent cognition of different cultures and intercultural communication, the expansion of the educational space through the integration of educational and extracurricular activities allows us to bring the internal value attitude to students' foreign language culture to an effective level.

These conclusions formed the basis for the development of criteria for the formation of a value attitude to a foreign language culture, which reflect the severity of indicators of its structural components.

We regard the value attitude to a foreign language culture as an integrative personality quality that characterizes a student as a subject of the educational process with a sustainable motivation for expanding cultural experience, able to navigate the diversity of cultural values and synthesize their enriching potential, building their own national image on their basis and choosing the ways of creative self-realization in the multicultural educational space. The products of this type of relationship are internal personal neoplasms (abilities, ways of thinking, personal qualities) and external material products of educational activities (artistic and creative work, research, hypotheses, etc.). Valuable attitude to foreign culture is understood as a kind of filter of the characteristics of interacting cultures, which accumulates the most significant cultural components, contributing to the rooting of students in their native culture and developing their value-meaningful orientation to high samples of world culture.

The current stage in the development of our society places demands on the training of future specialists of a foreign language, oriented towards a culture-like model of education based on universal human values.

The internationalization of the economy, culture, public life, the expansion of international relations require a broader and deeper knowledge of foreign languages, and this in turn sets for the teachers of the university's language faculty the task of improving the teaching of a foreign language based on a culturological approach¹, as culture is the most important phenomenon which determines the system of value orientations both of the society as a whole and of the individual - the bearer of a certain culture.

At present, when cultures interpenetrate in the world, teaching a foreign language, it is necessary to convey to students the concept of the values of a foreign language culture, the problem of the interaction of values of national culture and the culture of the country of the language being studied. [2].

Understanding the essence of people's value attitude to certain objects of the world is based on the recognition of what is particularly important for a particular person: phenomena of nature, factors of culture or social structure, something else, usually different from This is the main goal of value education - not only the transfer of universal human value experience uniting different cultures, but also the formation of the ability of young people to choose moral criteria based on humanistic ideals. As a methodology of value education, one should rely on the works of M. Buber, D. Dewey, E. Erickson, K. Rogers, a. to oil, L. Kohlberg, and others. In Russian science, M. Bakhtin, S. L. Rubinshtein, and a. N. Leontyev, V. S. Bibler, E. I. Passov, V. P. Zinchenko, E. m. Vereshchagin, a. N. Shimin and others. So, and. N. Shimin in the book "The philosophical foundations of education" notes the special importance of the field of education for the transfer to young generations of the values accumulated by human culture:

- The sphere of education is the main channel for the transmission of norms and values that have proved their humanistic orientation in the historical development of culture

- teachers and mentors personify the values and moral imperatives that make up the "golden fund" of morality, its inviolable reserve

- education is organized in such a way that all the most valuable achievements of human culture and thoughts accumulated during the historical development of human society become the property of the individual [4].

The formation of the value attitude of future teachers of a foreign language to the culture of other countries should be based on the following principles:

- 1) axiologization, which implies equality of all philosophical views within the framework of a single humanistic system of values - while preserving the diversity of their cultural and ethnic characteristics (B. G. Ananyev, S. F. Anisimov, met. M. Bakhtin, V. N. Sagatovsky and others .).

- 2) multiculturalism, meaning the equivalence of traditions and creativity of native and foreign cultures, the recognition of the need to study and use the teachings of the past and the possibility of discoveries in the present and future (A. N. Dzhurinsky, L. Yu. Zinova, Z. A. A. Malkova, L. T Weaver, etc.).

- 3) cultural expressions, expressing the degree of saturation of the content of education with cultural values and information about the culture of the country of the language being studied (E. V. Bondarevskaya, S. I. Gessen, m. S. Kogan, etc.).

- 4) personal activity, reflecting an interest in learning the values of a

foreign language culture (I.A. Zimnyaya, A.A. Leontyeva, V.V. Serikov, I.S. Yakimaanskaya, etc.).

The main directions of pedagogical activity in introducing students of the language faculty of the pedagogical university to the cultural values of the country of the language being studied include: identifying and systematizing the communicative features of a foreign language culture; determining students' needs for information about the country of the language being taught; creating conditions for students to know themselves relation knowledge about universal human values inherent in the culture of the country of the language being studied; developing students' intellectual and moral development skills based on their recognition as a subject of the educational process; teaching students the most productive ways to transfer a value attitude to a foreign language culture to schoolchildren;

analysis of pedagogical and psychological literature allowed to identify the conditions for the development of students' value attitude to foreign culture based on common human values - the activity character of training future teachers, the use of knowledge and skills gained in classes in the practice of speech communication with representatives of the country, the language being studied focused on the development of universal values of the polycultural environment of the university.

Extracting the creative energy of thought and labor from the values of the culture of other nations, students of the language department of a pedagogical university can transform it into their present and tomorrow's wealth. Attaching great importance to the creation of didactic conditions of cognition and, based on the data obtained in the course of a theoretical study, we have developed a didactic model for the formation of students' value attitude to a foreign language culture. [3].

The formation of a value attitude of students to a foreign language culture is carried out the process of creative self-realization of personality in the process of learning activities. Carrying out a system of tasks a student, in accordance with his sum of knowledge and formed ideas about the meaning of value relationships, will be able to comprehend his attitude towards a foreign language culture.

The following criteria were chosen as criteria for the formation of a value attitude to a foreign language culture:

- 1) the system of knowledge about the values of foreign culture
- 2) personal attitude to foreign culture, its norms and values
- 3) the choice of speech and social behavior.

The knowledge and insights gained contribute to the spiritual development of students (on the basis of a new culture for him) in her dialogue with the native,

as well as the formation of students' value attitude to a foreign language culture, which in turn will contribute to strengthening trust and cooperation between people of different states and cultures, overcoming obsolete stereotypes and negative ideas about the culture of other countries.

Modern society has become more aware that the knowledge of a foreign language and culture of the country of this language gives indisputable advantages: the best chances to integrate into a rapidly changing society with a market economy, better to find a job, more fully consume the culture of world civilizations.

for teaching foreign languages various programs are used: schools for early learning of foreign languages (pre-school education, primary school education (grades 1-4), alternative courses (basic course, advanced foreign language course, various integrated and specialized courses, training courses 2, The 3rd foreign language, etc.), training in international exchange is a transition from the traditional unitary education system of our society to pluralism, a variety of courses and forms of teaching foreign languages.

The more alternative methodological solutions, the more fruitful is the search for new ways of learning a foreign language as a whole. At the same time, the most effective are ideas about learning not just a language, but a foreign language culture in the broad sense of the word.

The need of the society in the knowledge of a foreign language is realized in the increase of the educational hours allocated by the program for this subject, which raised the status of a foreign language as an educational subject in educational institutions.

Thirdly, reforming social and economic relations in Kazakhstan, expanding the ties of various domestic enterprises with foreign ones, expanding the tourism industry, sharply increases the need for specialists who speak foreign languages, as well as the requirements for their level of training. A high level of proficiency in a foreign language in this case becomes an educational and personal value.

The priority is given to the goal of studying relevant foreign-language cultures at all levels of education and in all variants of teaching foreign languages. These conditions set before the theory and practice of teaching new tasks involving "changes in the requirements for the level of knowledge of a foreign language, the definition of new approaches to the selection of content and organization of the material, the use of adequate forms and types of control with equal options for studying it"

The factors we identified, the need to resolve these contradictions determined the choice and relevance of the following research topic: "Pedagogical conditions of the formation of the value relationships of students to foreign culture".

REFERENCES

1. Vygotsky, L. S., Selected Psychological Studies. - M., 2003.-250c.
2. Passov E. I. Communicative foreign language education: the concept of the development of individuality in the dialogue of cultures. - Lipetsk, 2000. -187p.
3. Passov E.I. The program - the concept of communicative foreign language education. Enlightenment. M.:Librokom, 2015. – 264 p.
4. Uzakbaeva S.A. Human capital-pulse of revival //Magazine "Izvestia" Kazakh Abylai khan UIRWL. Series "Pedagogical Sciences". - 2018. - № 1. - 13-25 p.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ СТУДЕНТОВ К ЗАРУБЕЖНОЙ КУЛЬТУРЕ

Сулейменова А.¹

магистрант, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан
kanatpekkyzy@mail.ru

Эта статья посвящена проблеме личностного развития студентов, связанной с таким аспектом, как ценностное отношение человека. В статье рассматриваются основные понятия определения «ценностного отношения к зарубежной культуре», раскрываются особенности его структуры и функционирования в учебном процессе. Исследование сосредоточено на теоретическом аспекте исследуемой проблемы для анализа взаимосвязи личного отношения студентов к культурным ценностям и их развития как индивидов отечественной культуры, доказанных с результатами практической части этой работы.

Ключевые слова: ценность, иностранный язык, культура, учащийся, учеба.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЕТЕЛ МӘДЕНИЕТІНЕ ҚҰНДЫ ҚАТЫНАСТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Сүлейменова А. ¹

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӨТУ
Алматы, Қазақстан, kanatpekkyzy@mail.ru

Бұл мақалада оқушылардың жеке дамуының проблемасына арналған, ол адамның құндылыққа қатысты көзқарасы болып табылады. Мақалада «шетел мәдениетіне құндылық қатынастары» анықтамасының негізгі ұғымдары талқыланып, оның құрылымының ерекшеліктері мен оқу үдерісінде жұмыс істеуі анықталған. Зерттеуде студенттердің мәдени құндылықтарға деген жеке көзқарастарының өзара байланысы мен олардың ұлттық мәдениеттің жеке тұлғалары ретінде дамуын талдау үшін зерттелетін мәселенің теориялық аспектісі, осы жұмыстың практикалық бөлігінің нәтижелерімен дәлелденді.

Тірек сөздер: құндылық, шет тілі, мәдениет, студент, оқу.

Статья поступила 17.04.2019

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF ETHNOCULTURAL
TOLERANCE IN STUDENTS IN THE PROCESS OF
TEACHING A FOREIGN LANGUAGE.**

Akulenko P.V. ¹

¹master, KazUIRandWL named after Ablai khan
Almaty, Kazakhstan, e-mail: akulenko_polina@mail.ru

The article considers the pedagogical conditions that contribute to the effectiveness of the process of formation of ethnocultural tolerance: the creation of a specially organized ethnocultural educational environment (academic, subject-material, leisure) at the university; development of scientific and methodological equipment of the educational process, based on the program of the special course; the use of active teaching methods aimed at solving pedagogical problems in professional activities.

Keywords: tolerance, ethnocultural tolerance, globalization, foreign language, ethnocultural consciousness, ethnocultural abilities, competences, communicative competence.

УДК 378.14
МРНТИ 14.35.05

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ
ТОЛЕРАНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ
ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ**

Акуленко П.В. ¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: akulenko_polina@mail.ru

В статье рассматриваются педагогические условия, которые способствуют эффективности процесса формирования этнокультурной толерантности: создание в вузе специально организованной этнокультурной образовательной среды (учебной, предметно-материальной, досуговой); разработка научно-методического оснащения образовательного процесса, в основу которого положена программа спецкурса; использование активных методов обучения, направленных на решение педагогических задач в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: толерантность, этнокультурная толерантность, глобализация, иностранный язык, этнокультурное сознание, этнокультурные способности, компетенции, коммуникативная компетентность.

Процесс формирования этнокультурной толерантности обусловлен множеством внешних факторов: объективных, субъективных, целенаправленных, стихийных, вызывающих изменения в личности студента. Он также происходит под влиянием микросреды (учебная деятельность, процесс межличностных взаимоотношений в группе, институте, семье и т.д.), макросреды (процессы глобализации в мировой экономике, региональные социально-экономические условия), мезосреды (национальная специфика).

Процесс формирования этнокультурной толерантности обуславливается такими факторами, как усиление глобализации мировой

экономики, национальные и социально-экономические условия региона, что определяет профессионально-коммуникативную направленность преподавания иностранного языка.

Анализ практики показывает, что в настоящее время лингво-образовательный процесс в вузе сосредоточен на трансляции и аккумулировании этнокультурных знаний. Мало уделяется внимание профессионально-коммуникативному подходу, связи профессиональной подготовки студентов с конкретными задачами этнокультурного развития специалиста. Между тем, именно обучение профессиональному общению с учётом условий применения иностранного языка в профессиональной деятельности учителя, является важным фактором формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза.

Формирование этнокультурной толерантности у студентов вуза рассматривается нами как специально организованный педагогический процесс, направленный на усвоение студентами этнокультурных знаний, развитие умений и навыков толерантного взаимодействия с представителями других культур на основе формирования позитивной этнокультурной идентичности.

Исходя из понимания сущности, структуры, содержания этнокультурной толерантности, нами были выделены следующие компоненты процесса формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза: мотивационно-целевой (определяющий формирование у студентов мотивов и потребностей в овладении этнокультурной толерантностью), содержательный (включающий основное содержание структурных компонентов этнокультурной толерантности), организационно-деятельностный (реализующийся через различные формы, методы и средства), оценочно-результативный (предполагающий осуществление анализа результатов и коррекции, выявление уровней сформированности этнокультурной толерантности студентов на основе выделенных критериев показателей).

Системообразующими характеристиками данного процесса определены: цель, закономерности, принципы, результат, обуславливающие выбор содержания, методов и форм образовательной деятельности по формированию этнокультурной толерантности у студентов в процессе обучения иностранному языку.

Повышению уровня сформированности этнокультурной толерантности у студентов в процессе обучения иностранному языку способствует решению следующих задач: формирование положительной мотивации к освоению культуры страны изучаемого языка и потребности в развитии этнокультурной толерантности для профессиональной деятельности; формирование позитивной этнокультурной идентичности, развитие

эмпатии; повышение этнокультурной информированности; формирование навыков толерантного межкультурного взаимодействия.

Важные стороны процесса формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза раскрываются при анализе его закономерностей и принципов. Закономерности воспитания – это устойчивые, повторяющиеся и существенные связи в воспитательном процессе, реализация которых позволяет добиваться эффективных результатов в развитии и формировании личности [1, С. 189].

Опираясь на исследования ряда учёных, мы выделяем следующие закономерности процесса формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза в процессе обучения иностранному языку [2].

- Закономерность обусловленности компонентов процесса формирования этнокультурной толерантности сущностью и структурой данного качества;

- Закономерность единства целей, содержания, методов формирования этнокультурной толерантности означает связь всех компонентов данного процесса;

- Закономерность влияния этнокультурных знаний на формирование положительного отношения к представителям других этнокультур;

- Закономерность формирования этнокультурной толерантности в деятельности;

- Закономерность единства воспитания этнотолерантной личности и толерантным общением;

- Закономерность обусловленности эффективности формирования этнокультурной толерантности определёнными факторами: этнической принадлежностью, средой, процессами глобализации, социально-экономическими условиями региона.

- Закономерность влияния позитивной этнокультурной идентичности на уровень сформированности этнокультурной толерантности.

Закономерности тесно связаны с принципами. В нашем исследовании в основе определения принципов процесса формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза в процессе обучения иностранному языку лежат принципы гуманистической педагогики (М.И. Рожков, Л.В. Байбородова, М.А. Ковальчук и другие) а также ряд специфических принципов: *принцип принятия, принцип индивидуализации, принцип учёта особенностей этнокультурного сознания и поведения, принцип создания этнотолерантной среды, принцип связи обучения с жизнью и будущей профессиональной деятельностью, принцип учёта этнокультурных особенностей, принцип коммуникативной направленности, принцип обучения в контексте диалога культур, принцип опоры на родной язык* [3;4;5].

Важной характеристикой процесса формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза является *результат* данного процесса – сформированность позитивной этнокультурной идентичности, развитой эмпатии; сформированность устойчивой положительной мотивации к освоению культуры страны изучаемого языка, потребности к развитию этнокультурной толерантности и осознания её необходимости для профессиональной деятельности; этнокультурная информированность; наличие навыков толерантного взаимодействия, умения вести диалог в соответствии с правилами речевого этикета, навыков обмена информацией [6].

Результаты теоретического анализа изучаемой проблемы позволили нам обосновать педагогические условия эффективного формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза в процессе обучения иностранному языку. Под педагогическими условиями понимается совокупность всех обязательных факторов, обеспечивающих достижение определённой цели – формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза в процессе обучения иностранному языку. Реализация педагогических условий, выступающих в комплексе, способствует ожидаемому результату и совершенствованию обучению.

В результате анализа сущности и содержания основных категорий исследования, современного состояния проблемы в педагогической практике мы предположили, что формирование этнокультурной толерантности у студентов вуза в процессе обучения иностранному языку будет эффективным при соблюдении следующих педагогических условий:

1. Создание специально организованной этнокультурной образовательной среды (учебной, предметно-материальной, досуговой). Этнокультурная образовательная среда позволяет реализовать взаимосвязь индивидуального социального развития и воспитания человека с имеющимися средовыми факторами, с которыми он взаимодействует, в результате чего приобретает опыт профессионального общения, толерантного поведения как устойчивой нормы жизнедеятельности.

2. Разработка научно-методического оснащения образовательного процесса, в основу которого положена программа спецкурса "Этнокультурная толерантность учителя". Предлагаемый спецкурс является дополнительным по отношению к основному курсу обучения английскому языку, сосредоточен на подготовке студентов к профессиональной коммуникации на английском языке в профессиональной сфере. В рамках этой сферы общения студенты овладевают умениями корректно общаться на иностранном языке, поведенческим

этикетом, предписанным международным кодексом деловой этики. В процессе изучения спецкурса студенты не только расширяют свои лингвистические знания, знания об этнокультуре страны изучаемого языка и этнокультурной толерантности, но и учатся разрешать межличностные и межкультурные конфликты, применять формулы речевого этикета, работать с деловой корреспонденцией и технической документацией, координировать своё поведение в ситуациях напряжённости – т.е. обучаются тому, с чем будущий учитель может столкнуться в своей профессиональной деятельности.

3. Использование активных методов обучения, направленных на решение педагогических задач в профессиональной деятельности (кейс-технологии, дискуссии, дебаты, круглые столы, метод проектов, деловые и ролевые игры, тренинги). С помощью активных методов обучения студенты учатся анализировать обстоятельства и информацию, критически мыслить, принимать адекватные решения, учитывая альтернативные мнения, учатся решать проблемы и разрешать конфликты, учатся межличностному общению. С этой целью на занятиях по иностранному языку организуется индивидуальная, парная и групповая работа, применяются исследовательские и творческие проекты, деловые и ролевые игры, дебаты, “мозговые штурмы”, тренинги, проводится работа с деловой документацией.

4. Активное включение иностранного языка в содержание производственно-профессиональной практики. Поскольку одной из главных задач современного образования является подготовка специалиста, профессионально владеющего иностранными языками, то мы полагаем, что будет целесообразно включить в программу производственно-профессиональной практики использование студентами иностранного языка. Дополнение к программе отражает требования к владению иностранным языком студентов вуза – наличие коммуникативной компетенции, необходимой для иноязычной деятельности по изучению и творческому осмыслению зарубежного опыта в профилирующей и смежных областях науки, а также для делового профессионального общения.

5. Проведение мониторинга в целях контроля и корректировки уровня сформированности этнокультурной толерантности у студентов. Мониторинг представляет собой систему сбора, обработки, анализа и хранения информации о функционировании педагогической системы, обеспечивающей непрерывное отслеживание её состояния, своевременную корректировку и прогнозирование развития. Мониторинг позволяет получить, упорядочить и систематизировать информацию

о процессе формирования этнокультурной толерантности у студентов вуза и на этой основе осуществить прогнозирование и проектирование процесса.

Таким образом, анализ подготовки будущих учителей позволил нам выявить педагогические условия, способствующие эффективности этого процесса: создание в вузе специально организованной этнокультурной образовательной среды (учебной, предметно-материальной, досуговой); разработка научно-методического оснащения образовательного процесса, в основу которого положена программа спецкурса; использование активных методов обучения направленных на решение педагогических задач в профессиональной деятельности (кейс-технологии, дискуссии, дебаты, круглые столы, метод проектов, деловые и ролевые игры, тренинги); активное включение иностранного языка в содержание производственно-профессиональной практики; проведение мониторинга в целях контроля и корректировки уровня сформированности этнокультурной толерантности у студентов.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Асмолов А.Г. Толерантность: различные парадигмы анализа. – М., 1998, – С. 42-51.
- 2 Крившенко Л.П. Педагогика. – М.: ТК Велби : Проспект, 2004. – 432 с .
- 3 Рожков М.И. Воспитание толерантности у школьников. - Ярославль: Акад. развития, 2003. – 192 с.
- 4 Сластенин В.А. Общая педагогика : учеб. пособие для вузов. – М. ВЛАДОС, 2002. – Ч. 1.- 288с.
- 5 Слободчиков В.И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры / Новые ценности образования. – М. 1995. – С. 177-184.
- 6 Узакбаева С.А. Проблемы этнопедагогического образования в подготовке будущих учителей. Вестник (ВАК) КирГУ им. И.Арабаева/спец.выпуск.- Кыргызстан, Бишкек, 2013. – 24-27с.

ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІҢ ЭТНОМӘДЕНИ ТОЛЕРАНТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Акуленко П.В. ¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан
e-mail: akulenko_polina@mail.ru

Мақалада этномәдени төзімділікті қалыптастыру үдерісінің тиімділігіне ықпал ететін педагогикалық шарттар талқыланады: университетте арнайы ұйымдастырылған этномәдени білім беру ортасын (академиялық, пәндік-материалдық, босуақыт) құру; арнайы курстың бағдарламасы негізінде оқу үдерісін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етуді амыту; кәсіптік қызметте педагогикалық мәселелерді шешуге бағытталған белсенді оқыту әдістерін қолдану.

Тірек сөздер: толерантылық, этномәдени төзімділік, жаһандану, шет тілі, этномәдени сана, этномәдениеттілік, құзыреттілік, коммуникативтік құзыреттілік.

Статья поступила 17.04.2019

UDC 327.7: 327
IRSTI 11.25

TO THE PROBLEM OF CULTURAL SELF-CONSCIOUSNESS FOR FUTURE TEACHERS

A. Tileukhanova¹

¹master, KazUIRandWL named after Ablai Khan
Almaty, Kazakhstan, e-mail: alida_94@mail.ru

The article is devoted to the problem of the formation of cultural identity among future teachers in the process of vocational training. The urgency of solving the problem of forming the cultural identity of students is due to the processes of integration and modernization that occur in modern society and education; the deepening of the contradictions between the requirements for the individual and the activities of modern man in the form of social order of society, and the actual level of cultural identity of graduates of pedagogical universities. The article identifies and substantiates the need for a new approach to the analysis of the preparation of teachers for their professional activities, a cultural self-consciousness as part of pedagogical self-consciousness should become an indispensable component of it.

The authors come to the conclusion that cultural identity allows the teacher to adequately assess their capabilities, helps to adjust and improve their activities for the transmission of domestic and world culture and its reproduction in new generations.

Keywords: culture, cultural self-consciousness, pedagogical self-consciousness, self-consciousness of culture, reflection, education, structure of cultural self-consciousness, formation of cultural self-consciousness.

The development of professional identity of future teachers is considered by us in a special methodological perspective - through the prism of the category «culture». In the scientific literature (both domestic and foreign) there are several approaches to the study of the phenomenon of «culture». American cultural scientists A. Kreber and K. Klahon collected 257 definitions of this term and more than 100 attempts to define this concept descriptively. Since then, these numbers only grew and «reached four-digit values» [1, 144-p.].

In understanding the meaning of the term culture among scientists, both in our country and abroad, there is still no unanimity of views and approaches. The divergence of opinions concerns not particulars, but the essence of this phenomenon. Representations are located in a wide range:

- from attributing to the «culture» of everything that characterizes the human world and distinguishes it from the natural world, to the opposition of culture and civilization.

- from the inclusion in the culture of totality of all human activities to the recognition of «culture» as only the spiritual sphere of human life;

- from the reduction of «culture to the totality of masterpieces» to its definition as «embodied values»;

- from the definition of «culture as an aggregate of sign systems»,

languages, symbols, which serve the communication of individuals, peoples and generations, or as the «hereditary memory of humanity» and others.

In cultural studies there are three directions in the interpretation of the category «culture»: axiological, ethno sociological and spiritual. The first interprets culture as a set of material and spiritual values accumulated by people [2, 511-p.].

The second regards culture as the creation of man, as opposed to what was created by the anode [3, 92-p.]. His supporters interpret culture as «created by man, in contrast to what is given by nature».

In other words, culture is an experience, an aggregate of what makes a person a man. The development of an individual is accomplished in the process of appropriating culture in its various aspects, from language and behavioral skills to values and ways of thinking, religious and philosophical concepts, the artistic mastery of being, etc. It is formed as a result of interiorisation, distribution and appropriation of the wealth that is objectified and deposited in a culture that has been developed outwardly.

The third limits culture to the sphere of the spiritual life of a society (intellectual, artistic, religious, etc.) is attributed to the specific spiritual activity of a person. His supporters identify the concepts of «culture» and «creativity» Creativity is understood by them as the creation of the new, which does not forget, does not destroy the old, but remembers it, keeps it in itself, includes it as a moment in its own history, as its premise. Thus, according to A.A.Melik-Pashev: «If the development of each individual person was exhausted by the appropriation of culture, culture would be involved in the cycle of self-reproduction and devoid of development. Moreover: it could never arise. The culture that a person meets enters the world, itself caused to be the primary human creativity» [4, 11-p.]. We recognize the validity of the existing interpretations.

For our study, we will focus on the understanding of culture as a combination of the historically accumulated experience of mankind. In other words, the meaning of defilation «culture» will be understood by us as the social experience of mankind. «Culture as a historically concentrated experience. Each person transforms this experience into a personal meaning» [5, 23-p.]. In a culture, all the achievements of mankind and the task of man to distribute and assimilate these values are objectified.

Education, according to some researchers «is based on the distribution of these values, when the wealth of human history is transformed into the inner wealth of living personalities» and this experience is not inherited biologically, it assumes the training and education of the individual as a targeted broadcast from generation to generation. In a broad sense, education and upbringing

means gaining the life experience of an individual, which is formed under the influence of teachers, parents, classmates, and other people. Thus it is indicated that «The task of all education is to introduce people to cultural values, with the goal of transforming a natural person into a cultural person».

In this case, the definition of «culture» takes into account the interpretation of the category «education», which is formulated in the Law of the Republic of Kazakhstan «On Education». By «education» means a continuous process of upbringing and education, carried out for the purposes of moral, intellectual, cultural, physical development and the formation of professional competence, also purposeful process of education and training in the interests of man, society and the state [6, 1-p.]. At the same time, the purposeful transformation of social experience into personal experience, the introduction of a person to the entire wealth of national and world culture becomes the essence of the educational process. Man is educated, which means he carries the image of a man. And culture bears the image of man. Consequently, «culture» and «education» appear as two sides of a genetically single process.

In this regard, professional education should be viewed as a purposeful process of mastering social and cultural experience in a particular professional sphere. In the course of pedagogical training at the university, the external forms of culture are translated into the inner world of the personality, that is, the cultural «I – concept» of the future teacher develops. It arises and develops because a person is potentially capable of not only assigning and reproducing an already existing one, but also creating what appears for the first time as the result of self-actualization of each individual (unique) person. It should be borne in mind that culture is not just an experience accumulated by society, but «an experience that always exposes a person to temptation, that is, the desire to experience everything himself, culture is where the achievements and experience of society are experienced by man, his own life, passed through it and became his achievement».

Suppose that as a result of vocational education, graduates of a pedagogical university will form a professional «I-concept», a necessary component of which will be cultural self-consciousness. Then, teachers with such a specific phenomenon, which we have identified as cultural identity, will experience less difficulty in performing the function of enculturation, through the students will become familiar with the culture more effectively. Thus, the educational process in a pedagogical university should be built with a view to the intentional familiarizing of the future teacher to the entire wealth of culture. For this, «mastering the experience of world culture should be built not in the logic of the subject of the educational modus of humanitarian or natural science knowledge, but in the humanistic orientation of education, in the process of

the development of cultural self-awareness, » AP Valitskaya believes [7, 3-p.].

An analysis of publications has shown that the task of forming a cultural identity is one of the topical. However, the phenomenon of cultural identity, considered as part of the pedagogical identity, was not adequately reflected in scientific research. In the works of scholars one can come across several concepts that are close in meaning (often identified), such as «culture of self-consciousness», «self-consciousness of culture», «cultural identity», «reflection» and others. Refine the essence of each category.

A.P. Markov understands the form «cultural self-awareness» as a form of philosophical, artistic, and religious reflection of cultural uniqueness, a way of self-knowledge, national-cultural specificity; and at the same time as «an integral part of a culture that is included in the core of the national - cultural mentality in the form of a dominant worldview» [8, 288-p.]. Thus, this category has a cultural aspect.

In the interpretation of the concept of «culture of self – consciousness» «cultural self-consciousness», one can distinguish culturological and historical aspects. Thus, in the book «The Self-Consciousness of the Culture of the Twentieth Century. Thinkers and Writers of the West about the Place of Culture in Modern Society», devoted to the analysis of modern Western European art, S.S. its structure and purpose [9, 366-p.]. In the same meaning is used the concept of the encyclopedia «Cultural Studies of the twentieth century» [10, 447-p.].

In the works on history and ethnology, the concept of «culture of self – consciousness» (culture of self-consciousness) is used, but in this case the concept is interpreted as part of the spiritual life of a person reacting to the state of the external world in order to adapt a person to survival in it. Researchers I.M. Oreshnikov and L.V. Skvortsov define the «culture of self-consciousness» as a spiritual prerequisite for an adequate free choice of a person of their lifestyle, actions and actions in specific life situations. Due to this phenomenon, the personality (subject) is aware of its origin, the meaning of life, the role and prospects for the development of humanity as a whole. «This is a method and measure of retaining in the memory of artistic and cultural heritage and its transfer from generation to generation» [11, 148-p.]. This term acquires a historical aspect.

In the pedagogical aspect, this category is used in works devoted to cultural studies training of specialists (including teachers) in higher education institutions [12, 3-p.]. Valitskaya, L.M.Mosolova, Kh.G.Tkhagapsoyev and a number of others Researchers have repeatedly stressed the need to form the cultural identity of teachers, because an important role in the purposeful process of transferring (transmitting) experience belongs to the teacher. «The

teacher is called upon not only to transfer knowledge to children, to «teach» them something in the narrow sense of the word, but also to enrich their still emerging consciousness with higher spiritual values». Therefore, we can agree with the opinion of the researchers that the teacher, regardless of his will and desire, acts as an element of culture.

Thus, a specific individual component — its cultural self-consciousness — is a necessary component of the teacher's pedagogical self-consciousness. It is formed by the teacher himself in the course of vocational training and as he «grows into culture». This is a focused and long-term work of the teacher on himself. The school organizes this process in a broad sense (first general education, and then professional). In this connection, «the task of pedagogical education during vocational training is not so much to enrich the future teacher with information about culture, but to help a person find himself in it, to form his own cultural identity, attitude to other people and cultures». This will require a revision of the traditional approach to the organization of general humanitarian and professional training of specialists for the secondary school.

So, let us clarify the essence of the category «cultural identity» from the point of view of pedagogical science. In our study, cultural identity acts as a part of pedagogical self-awareness and is a complex personality-professional system of dispositions and ideas of the teacher about himself as a person and a professional, an assessment of the social value and personal meaning of his activity.

The structure of the teacher's cultural identity is a system of teacher dispositions and views:

- about yourself as a person («I am a concept» with an individual spiritually - value core);
- about yourself as a professional teacher, whose activity is the transmission of culture, and in this activity traditions and innovations are equal in rights;
- about the social significance of its activities in the upbringing and education of the younger generation. Evaluation by the teacher of his pedagogical practice in the context of local cultural and universal development, its contradictions and prospects;
- about the personal sense of their activities, viewed through the prism of their interests and inclinations, so that the teacher will be able to creatively realize themselves.

These characteristics allow the teacher to realize himself in four aspects:

- I am a teacher - a culturally educated person,
- I am a teacher - subject,
- I am a professional teacher, whose activity is the transmission of culture:

- I am a teacher - creator, whose activity is an element of culture.

Cultural self-consciousness allows the teacher to adequately assess their capabilities, helps to adjust and improve their activities in the transmission of world and national culture and its reproduction in new generations.

REFERENCES

- 1 Benin V.A. Pedagogical culture: philosophical and sociological analysis. Ufa, Bashkir. - Ped Institute., 1997. – S. 144.
- 2 Schweizer A. The decline and revival of culture. Favorites:M.Promey., - 1993.- S.511.
- 3 Konev V.A. Course "philosophy of education" (cultural anthropological aspect) Samara, Sipko., - 1996.–S. 92.
- 4 Melik-Pashayev A.A. Humanization of education: problems and opportunities // Questions of psychology. – 1989. -№5 P. 11-17.
- 5 Slastelin V.A., Podymova L.S. Pedagogy Innovative activity:M.Master.,- 1997.–S.23.
- 6 Law of the Republic of Kazakhstan «On Education»: - [Electronic resource]. – Access mode:https://kodeksy-kz.com/ka/ob_obrazovani/1.htm. Accessed (01.04.2019).
- 7 Valitskaya A.P. Modern strategies of education: choices // Pedagogy – 1997. №2 P. 3-8.
- 8 Markov A.P. Domestic culture as a subject of cultural studies. AML., 1996. –S. 288.
- 9 Self-awareness of European culture. Thinkers and writers of the West about the place of culture in modern society. // Auto-comp. R. Galtsev. M: Politizdat., 1991.–S. 366.
- 10 Culturology of the twentieth century. Encyclopedia in 2 tons. / Ed. ed. S.Y. Levit - SPb University book., 1998. – S. 447.
- 11 Oreshnikov I.M. What is humanitarian culture? - Saransk. Mord. State University 1992. – S. 148.
- 12 Valitskaya A.P. Modern Education Strategies: Choices // Pedagogy 1997 No. 2 P 3.KhagapsoyevKh.G. Teacher and culture: problems of training pedagogical personnel // Pedagogy.– 1998.- №1 P. 66-72.

К ПРОБЛЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРНОГО САМОСОЗНАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Тилеуханова А.Е. ¹

¹ магистрант, КазУМОиМЯ им.Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: alida_94@mail.ru

Статья посвящена проблеме формирования культурного самосознания у будущих учителей в процессе профессиональной подготовки. Актуальность решения задачи формирования культурного самосознания студентов обусловлена процессами интеграции и модернизации, происходящими в современном обществе и образовании; углублением противоречий между требованиями, предъявляемыми к личности и деятельности современного человека в форме социального заказа общества, и фактическим уровнем культурного самосознания выпускников педагогических вузов. В статье выявлена и обоснована необходимость нового подхода к анализу подготовки учителей к их профессиональной деятельности, обязательным компонентом которой должно стать культурное самосознание как часть педагогического самосознания.

Авторы приходят к выводу, что культурное самосознание позволяет педагогу адекватно оценивать свои возможности, помогает корректировать и совершенствовать свою деятельность по трансляции отечественной и мировой культуры и ее воспроизводство в новых поколениях.

Ключевые слова: культура, культурное самосознание, педагогическое самосознание, самосознание культуры, рефлексия, образование, структура культурного самосознания, формирование культурного самосознания.

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ МӘДЕНИ САНАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕСІНЕ

Тілеуханова А.Е. ¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: alida_94@mail.ru

Мақала болашақ мұғалімдердің кәсіптік білім беру үрдісінде мәдени сәйкестікті қалыптастыру мәселесіне арналған. Студенттердің мәдени сәйкестігін қалыптастыру проблемасын шешудің өзектілігі заманауи қоғамда және білім беруде орын алатын интеграция және модернизация үдерістерімен байланысты; адамның жеке адамға деген талаптары мен қоғамның әлеуметтік тәртібі түріндегі қазіргі адамның қызметі арасындағы қайшылықтарды тереңдету және педагогикалық жоғары оқу орындарының түлектерінің мәдени сәйкестілігінің нақты деңгейі. Мақалада мұғалімдердің кәсіби қызметіне дайындыққа талдау жасаудың жаңа тәсілін енгізу қажеттігі анықталып, негізделеді, педагогикалық өзін-өзі танудың бөлігі ретінде мәдени өзін-өзі тану оның ажырамас бөлігі болуы керек.

Авторлар мәдениет сәйкестігі мұғалімге өзінің мүмкіндіктерін барабар бағалауға мүмкіндік береді, отандық және әлемдік мәдениетті беру және оның жаңа ұрпақтарда көбеюі үшін өз қызметін жетілдіруге және жақсартуға көмектеседі деген қорытындыға келеді.

Тірек сөздер: мәдениет, мәдени сана, педагогикалық өзін-өзі тану, өзін-өзі тану мәдениеті, рефлексия, білім беру, мәдени сана-сезімнің құрылымы, мәдени өзін-өзі тану.

Статья поступила 21.04.2019

COMPONENTS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

Shopan M.B. ¹

¹master, Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan
madosh_96@mail.ru

The article discusses the concept of the diversity of values, personal characteristics, forms of reflection, allowing future teachers to perform targeted, semantic, effective activities for the development of educational reflection and professional development in this area. The content of professional training, providing the formation of professional competence of primary school students in the reflex development.

Keywords: professional competence, educational reflection, educational process, technology, competence, reflection, intellectual.

ӘӨЖ 378.1
ГТАМР 14.35.07

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ КОМПОНЕНТТЕРІ

Шопан М.Б. ¹

¹ магистр, Абылайхан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан
madosh_96@mail.ru

Бұл мақалада болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігі бастауыш сынып оқушыларының рефлексиясы болашақ мұғалімдерге оқу рефлексиясын дамыту бойынша мақсатты, мағыналы, тиімді қызметті орындауға және осы салада кәсіби жетілдіруге мүмкіндік беретін құндылықтардың, тұлғалық сипаттамалардың, рефлексия түрлерінің саналуандығы туралы түсініктер қарастырылған. Құзыреттіліктің аксиологиялық, білімділік, іс-әрекеттік және жеке компоненттерінің құрамы және бастауыш сынып оқушыларының рефлексия дамуында кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруды қамтамасыз ететін кәсіби дайындық мазмұны қарастырылған.

Тірек сөздер: кәсіби құзыреттілік, білім беру рефлексиясы, білім беру процесі, технология, құзыреттілік, рефлексия, зияткерлік.

Құзыреттілік ұғымы «Қазақстанды әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына енудің негізгі міндеті жоғары мамандандырылған білікті де білімді азамат, ғылыми технологияны оңай меңгеріп, нарықтық экономикада өзін-өзі басқара алатын және алған білімін өмірде қолдана білетін болса, тек сол уақытта жүзеге асыру мүмкін» деген болатын. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырым-дамасында құзырлы орта білім берудің мақсаты ретінде: «... терең білім мен кәсіби дағдылар негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі іске асыруға, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше дұрыс, адамгершілік тұрғысынан шешім қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру», деп көрсетілді.

А.Ф.Присяжная педагогика ғылымында құзыреттілік - тұлғаның белгілі бір сферадағы функциялары мен уәкілеттігін анықтайтын, оның интегративті қасиеті ретінде қарастылатындығын айтады.

Жалпыалғанда, «құзыреттілік» ұғымы жайлы ғалым К.Құдайбергенова «Құзыреттілік ұғымы - соңғы жылдары педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым. Құзыреттіліктің латын тілінен аудармасы «competens» белгілі сала бойынша жан – жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді түрде шешім шығара алады дегенді білдіреді» деп көрсетеді.

Кәсіби құзыреттілік мұғалімнің оқу-тәрбие үрдісінің әр түрлі салаларында табысты қызмет атқару үшін қажетті құзыреттіліктерді алуы негізінде құрылады. Болашақ мұғалімдердің кәсіби дайындығында

педагогқа оқушылардың оқу іскерлігін қалыптастыруға мүмкіндік беру негізгі құзыреттілік болып саналады. Оқытушының кәсіби құзыреттілігі деп оның педагогикалық қызметті жүзеге асыруға теориялық және практикалық дайындығының бірлігі түсініледі. Бұл дайындық педагогикалық қызметке және білім беру процесінде оқушылармен тиімді өзара іс-қимыл жасауға жоғары кәсіби дайындық деңгейі бар жеке тұлғаның белгілі бір кәсіби сипаттамаларының жиынтығы арқылы ашылады. Оқу рефлексиясы оқу іс-әрекеті субъектісінің қажетті психологиялық білімі болып табылатындықтан оқу іс-әрекеті негізінде жатыр. Болашақ мұғалімнің белсенді әрекет етуі нәтижесінде кәсіби құзыреттіліктермен маманның тұлға құрылымында кәсіби өзгерістер, оның кәсіби дамуы орын алады. Мұғалімдердің құзыреттіліктерінің құрамындағы рефлексивті құзыреттілік кәсіптік қызметті реттей білу сияқты өздерінің кәсіби сипаттамалары туралы түсінік болып табылады. Сонымен қатар, кәсіби құзыреттілік болашақ мұғалімге тиімді іс-әрекет жасауға және оның әлеуметтік-маңыздылығын түсінуге мүмкіндік береді.

Кәсіби-педагогикалық құзыреттілік құрамында құзыреттіліктің мынадай түрлері бөлінеді: арнайы; әдістемелік (пәндік білімді, іскерлікті, дағдыларды қалыптастыру тәсілдері саласында); психологиялық-педагогикалық (оқушылардың мотиві, қабілеті және олардың жеке басын дамыту тәсілдері саласында). Әрбір құзыреттіліктің қалыптасу сапасы тиісті кәсіби құзыреттілікке ие болу деңгейіне байланысты. Құзыреттілік мәніне функционалдық-тұлғалық көзқарас тұрғысынан кәсіби құзыреттілік мұғалімнің педагогикалық қызметінің негізін құрайтын кәсіби деңгейдің бірі ретінде қарастырылады және педагогикалық міндеттерді түрлі әдістермен шешу қабілеттерінде нақтыланады. Кәсіби құзыреттілік деп кәсіби қызметті өнімді орындауды қамтамасыз ететін іс-әрекеттердің жалпыланған тәсілдері, кәсіби біліктердің жиынтығы деп түсіндіріледі.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі күнделікті педагогикалық қызметте әр түрлі танылады және әр түрлі іске асады. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі деп біз өзара байланысты үш компоненттен тұратын тұлғаның қасиеттерін түсінеміз:

- педагогикалық қызметте жүзеге асатын кәсіби білім;
- кәсіби біліктілік;
- мұғалімнің кәсіби құнды қасиеттері;

Бұл үш компонент мұғалімнің тұлғасын дамыту мақсатымен біріктірілген, сонымен қатар әр компонент педагогикалық қызмет үрдісінде бірде алғышарт, бірде құралы, бірде нәтижесі болып қызмет атқарады.

Кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру үрдісі кәсіби білім, білік, дағдыны қалыптастыру, педагогтің жалпы мәдени дамуын, оның тұлғалық көзқарасын және кәсіби маңызды сапаларын қалыптастыруды білдіреді. Кәсіби құзыреттілікті анықтаудағы интегративті - тұлғалық көзқарас - кәсіби өсудің сипатта-масы, когнитивті, іс-әрекет, сондай-ақ құндылық - уәждемелік, жеке тұлғаның кәсіби өзгерістері маңызды. Осы анықтамамен мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін болашақ педагогтың педагогикалық қызметінің белгілі бір саласына байланысты құзыреттілікті қамтитын интегративтік динамикалық кәсіби сипаттамасы ретінде түсіндіріледі.

Кәсіби құзыреттілік мұғалімнің оқу-тәрбие үрдісінің әр түрлі салаларында табысты қызмет атқару үшін қажетті құзыреттіліктерді алуы негізінде құрылады. Болашақ мұғалімнің белсенді әрекет етуі салдарынан кәсіби құзыреттіліктермен маманның тұлға құрылымында кәсіби өзгерістер, оның кәсіби дамуы орын алады. Сонымен қатар, кәсіби құзыреттілік болашақ мұғалімге тиімді іс-әрекет жасауға және оның әлеуметтік маңызы бар мағынасын түсінуге мүмкіндік береді. Құзыреттілік кешенділігі кәсіптік құндылықтар оқушылардың оқу рефлексиясын дамыту бойынша білім мен іс-әрекет тәсілдерін саналы меңгеруін уәждейтіндігімен түсіндіріледі; оларға оқушылардың рефлексиялық іс-қимылдарын қалыптастырудағы мағынасын көруге мүмкіндік береді; болашақ мұғалімдердің кәсіби іс-әрекетінің қызмет субъектісі ретінде оқушыларды дамытуға тұрақты бағытталуын қамтамасыз етеді; оларды осы салада кәсіби дамытуға бағытталуымен түсіндіріледі.

Білім - болашақ мұғалімдерді кәсіби құндылықтарды беру үшін қажетті мәліметтермен қамтамасыз етеді және кәсіби іс-әрекеттер мен оларды бақылау тәсілдерін меңгеру үшін теориялық база жасайды. Кәсіби іс-әрекет тәсілдері студенттерге әр түрлі педагогикалық жағдайларда оқу рефлексиясын дамыту, оны түзету және жетілдіру қызметін ұйымдастыру және жүзеге асыру үшін талап етіледі. Тұлғалық қасиеттер болашақ мұғалімдерге өздерінің кәсіби мүмкіндіктерін өзектендіруге және оқушылардың рефлексия дамыту саласындағы қажеттілігін қанағаттандыруға, балалардың рефлексиялық әрекеттерін дамытуда өз ұстанымын қалыптастыруға, кәсіби қызмет саласында оң нәтижеге қол жеткізуге және кәсіби дамуға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін интегративті кәсіби сипаттама ретінде түсіну тұрғысынан оның құрылымында мынадай блоктар бөлінеді:

- а) кәсіби психологиялық және педагогикалық білім;
- б) кәсіби педагогикалық іскерліктер;
- в) кәсіби психологиялық ұстанымдар, мұғалімнен талап етілетін кәсіп;

г) мұғалімнің кәсіби білімі мен іскерлігін меңгеруін қамтамасыз ететін жеке тұлғалық ерекшеліктер.

Білім компонентінің мазмұнына:

1) бастауыш сынып оқушыларының дамуы үшін оқу рефлексиясын қалыптастырудың маңыздылығы туралы аксиологиялық мәліметтер: өзін-өзі реттеуді дамыту, оқу іскерлігін қалыптастыру;

2) оқушылардың оқу рефлексиясының қалыптасу дәрежесін анықтайтын рефлексия әрекеттерінің құрамы туралы білім|;

3) мұғалім құруы тиіс оқушылардың рефлексивтік іс-әрекеттерін тиімді дамытудың негізгі педагогикалық шарттары туралы білім (оқу рефлексиясын қалыптастыру процесінің міндеттері мен мазмұнының оқушылардың дамуының позициялық және статустық кезеңдеріне сәйкестігі; іс-әрекет негізінде оқытуды ұйымдастыру; оқушылардың білім және танымдылық шекарасын кеңейту логикасында пәндік мазмұн қалыптастыру; ынты-мақтастық қағидаттарында оқу қызметін ұйымдастыру) кіреді.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу рефлексиясын дамытуда кәсіби құзыреттілікті меңгеру қажеттілігі рефлексивті іс-әрекеттердің дамытушылық құндылығын ұғынумен қатар студенттерді осы саладағы өзекті теориялық және әдістемелік мәселелерге бағыттау кезінде қалыптасады. Мәселелерді қою және шешу барысында «мұғалімнің мақсатын анықтай білу, қызметті жоспарлау, шешімнің ықтимал баламаларын қарастыру, алынған нәтижелерді талдау қабілеті қалыптасады», яғни оның кәсіби рефлексиясы белсендіріледі.

Болашақ мұғалімдер кіші оқушының оқу рефлексиясын дамыту үшін олардың меңгерген кәсіби білімінің немесе іс-әрекетінің мәнін айқындауы маңызды болып табылады. Бұл кәсіптік қызметті моделдеу және жүзеге асыру процесінде оқу рефлексивтік іс-қимылдарын белсендірудегі өзіндік іс-қимылдарының рөлін тұжырымдау құзыреттіліктің аксиологиялық компонентін қалыптастыру тиімділігін арттыратындығымен түсіндіріледі. Сонымен қатар, оқу рефлексиясын дамыту бойынша қызметті жоспарлау, ұйымдастыру және қайта құру процестері студенттердің өз кәсіби қалыптасуындағы оқу-кәсіби қызметтің маңыздылығын түсінумен ұштасуы тиіс.

Жүйелік-іс-әрекет тәсіліне сәйкес бастауыш сынып оқушыларының оқу рефлексиясын дамытудағы кәсіби құзыреттіліктің құрылымдық компоненттері студенттерде олардың оқу-кәсіби қызметінің қалыптасу логикасында бір мезгілде рефлексияны жүзеге асырумен өзара байланысты қалыптасады. Бұл қызметте мотивациялық-мақсатты, бағдарлы, операциялық және бақылау-бағалау құрамдастары бөлінеді. Олардың және кәсіби құзыреттілік компоненттерінің арасында мазмұндық

байланыстар орнатылады, олар кешенде құзыреттілікті құрайтындарды қалыптастыруға мүмкіндік береді, олардың интеграциясы мен функционалдығын қамтамасыз етеді.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу рефлексиясын дамытудағы кәсіби құзыреттілігі:

- болашақ мұғалімдерге оқу рефлексиясын дамыту бойынша мақсатты, мағыналы, тиімді қызметті орындауға және осы салада кәсіби жетілдіруге мүмкіндік беретін құндылықтардың, тұлғалық сипаттамалардың, білім мен кәсіби әрекеттердің оқу рефлексиясының дамуына байланысты тұтас кешен.

- аталған құзыреттің құрылымында аксиологиялық, білімділік, іс-әрекет, тұлғалық компоненттер бөлінеді. Құзыреттіліктің аксиологиялық компоненті құрамындағы негізгі құндылықтар бастауыш сынып оқушыларының өзін-өзі реттеуін қалыптастырудағы, олардың әмбебап оқу іс-әрекеттерін дамытудағы рөлін есепке ала отырып, оқушылардың оқу іс-әрекетінің және оқу рефлексиясының субъектілері ретінде даму құндылықтары болып табылады.

- құзыреттіліктің білімдік компонентінің құрамына құндылық бағдарларының тұрақтылығын қамтамасыз ететін, білім алу іскерлігін қалыптастырудағы, қызмет субъектісі ретінде оқушылардың дамуындағы оқу рефлексиясының маңыздылығы туралы мәліметтер; оқушылардың оқу рефлексиясының қалыптасу дәрежесін анықтайтын рефлексиялық іс-әрекеттер кешені туралы Білім және осы іс-әрекеттердің педагогикалық даму жағдайлары туралы мәліметтер кіреді.

- құзыреттіліктің іс-әрекеттік компонентіне рефлексивті іс-әрекеттерді дамыту бойынша бастауыш сынып оқушыларының оқу рефлексиясын тиімді дамытудың педагогикалық шарттарын жүзеге асыру үшін мұғалімдерге қажетті аналитикалық, диагностикалық және ұйымдастырушылық-коммуникативтік кәсіби іс-әрекеттер кіреді.

- құзыреттіліктің жеке компонентінің мазмұнына мыналар кіреді: болашақ мұғалімдердің кәсіби дамуы мен іс-әрекетінің талап етілетін кәсіби тәсілдерін меңгеру үшін қажетті кәсіби рефлексия; оның жүзеге асырылуына ықпал ететін жеке қасиеттер: мақсаткерлік, ойлау сыншылдығы, ұтқырлық. Кіші мектеп оқушыларының оқу рефлексиясын дамытуға дайындық мазмұнына оқу біліктерін қалыптастыруда және оқушылардың өзін-өзі реттеуін дамытуда оқу рефлексиясының маңыздылығы, кіші мектеп оқушыларының дамуының алғышарттары туралы мәліметтер кіреді, бұл студенттерге қажетті құндылықтар беруге және оқу-кәсіптік қызметке және кәсіптік рефлексивті іс-әрекеттерге уәждеме болуға мүмкіндік береді, бұл студенттерге оқытудың вариативті жағдайында кіші мектеп оқушыларының оқу

рефлексиясын тиімді дамытуға мүмкіндік береді.

Кәсіби құзырлылық- мұғалімнің біліктілігін арттыру, қоғам алдындағы жауапкершілікті сезіну, жоғарғы деңгейге үнемі ұмтылу мен үнемі ізденіс, жаңашылдығы мен жаңалықты қабылдай білуі мен қолдана білу, адами құндылықтарға сай бола отырып, сол құндылықтарды балаға сіңіре білу.

«Кәсіби құзыреттілік» және «кәсіби құзыретті» категорияларының өзара байланысына арналған зерттеулерде мұғалімнің тиісті компоненттері құзыреттілік құрылымында да бөлінеді. Болашақ мұғалімдердің рефлексияны жүзеге асыруы олардан өз қызметін оқушы тұрғысынан да, педагог тұрғысынан да объективті қарауды талап етеді. Бастауыш сынып оқу-шыларының оқу рефлексиясын дамытуда болашақ мұғалімдер ойлаудың сындылығы мен икемділігіне ие болуы тиіс. Рефлексияны жүзеге асыру процесінде болашақ педагогтарға санада кәсіби қызметтің жалпы мақсатын, оның әрбір кезеңіндегі міндеттерді, қызметтің аралық нәтижелерін ұстап тұру қажет; оларды соңғы нәтижемен және жалпы мақсатпен сәйкестендіру қажет. Кәсіби құзыреттілік құрамының қабылданған түсінігіне сүйене отырып, болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттілік құрылымында бастауыш сынып оқушыларының оқу рефлексия дамуында аксиологиялық, білімділік, іс-әрекет және тұлғалық компоненттерін бөліп көрсетуге болады. Іс-әрекет компоненті бастауыш сынып оқушыларының рефлексиялық іс-әрекетінің құрамын зерттеу негізінде бөлінген оқушылардың рефлексиялық іс-әрекеттерін қалыптастыру және бақылау бойынша кәсіптік іс-әрекеттер кешенін қамтиды. Педагогикалық құндылықтарды қабылдауға педагогтардың қызметіне антропологиялық көзқараспен байланысты жеке қасиеттерін дамыту ықпал етеді. Баланың даму құндылықтарын қалыптастыру үшін және оқу рефлексиясының құндылығын осы үрдістің маңызды механизмі ретінде студенттер балаға құрмет көрсетуі тиіс. Болашақ мұғалімдердің мектеп оқушыларының оқу рефлексиясын дамыту бойынша кәсіби іс-қимылдарды меңгеруі және оларды одан әрі жетілдіру студенттерден оқушылардың рефлексивтік іс-қимылдарын қалыптастыру, бастамашылық, креативтілік мәселелерінде байқағыштықты, белсенділікті, ұйымшылдықты, коммуникабельдікті, орнықтылықты талап етеді.

ӘДЕБИЕТ

1 «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы // Ақиқат, 2013. - №1, 5. – 24 б.

2 Болотов В.А. Сериков Б.В. - Құзыреттілік моделі: идеядан білім беру бағдарламасы. // Педагогика. - 2003. - № 10. - С. 8-14.

3 Жансугурова К.Т. Бастауыш сынып оқушыларының танымдық белсенділігін ақпараттық технология арқылы дамыту. // Ұлағат – 2017. – №3. – Б. 30-35

КОМПОНЕНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Шопан М.Б. ¹

¹магистр, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан
madosh_96@mail.ru

В данной статье рассмотрены представления о многообразии ценностей, личностных характеристик, форм рефлексии, позволяющих будущим учителям выполнять целенаправленную, смысловую, эффективную деятельность по развитию учебной рефлексии и профессионально совершенствоваться в этой области. Содержание профессиональной подготовки, обеспечивающей формирование профессиональной компетентности учащихся начальных классов в рефлексическом развитии.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, образовательная рефлексия, образовательный процесс, технология, компетентность, рефлексия.

Статья поступила 24.04.2019

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR CREATING RESEARCH EDUCATION FOR FUTURE TEACHERS

Eskaliyeva B.M. ¹

¹master, Ablai Khan UIR and WL
Almaty, Kazakhstan, 111_xy@mail.ru

In this article, the goal of scientific research - future teachers, organizational forms, the content of the main components of the educational process to encourage communication between participants and the type of scientific activity and provides the possibility of forming a comprehensive assessment.

Academic qualifications - zertteudegi research knowledge and skills developed real skills tiimdilik. Ğilimī research in the application of theoretical knowledge in practice, pedagogical and psychological research, the development of methods of empirical statistical data processing shaft, conclusion, the study shows that the results are reflected in the cost of research and pedagogical skills there is. This shows that future teachers have a sense of value in the study as the subject of their study.

Key words: research, qualification, pedagogical value, research results, statistical data.

ӘӨЖ 378.1

ҒТАМР 14.35.07

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУШІЛІК БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ АЛҒЫ ШАРТТАРЫ

Есқалиева Б.М. ¹

¹магистр, Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ,
Алматы, Қазақстан, 111_xy@mail.ru

Бұл мақалада болашақ мұғалімдердің ғылыми-зерттеу жұмыстары – мақсаты, ұйымдастыру формалары, мазмұны педагогикалық үдерістің негізгі компоненттері арасындағы байланыс типін және қатысушылардың ғылыми әрекеттерін көтермелеу мен бағалауды қамтитын жан-жақты қалыптастырудың мүмкіндіктерін қарастырады.

Ғылыми - зерттеудегі біліктілік – бұл игерілген зерттеушілік білімдер мен біліктерді шынайы практикада қолданудағы тиімділік. Ғылыми -зерттеу біліктілігі теориялық сауаттылықта, педагогикалық - психологиялық зерттеулердің әдістерін игеруде, эмпирикалық мәліметтерді статистикалық өңдеу білігінде, қорытынды жасау, зерттеу нәтижелерін көрсетуде көрініс табады Ғылыми - зерттеушілік біліктілігі педагогикалық құндылық болып табылады. Ол болашақ мұғалімдердің зерттеушілік іс-әрекетке, оның субъектісі ретінде өзіне құндылық қатынастың бар екенін көрсетеді.

Тірек сөздер: ғылыми – зерттеу, біліктілік, педагогикалық құндылық, зерттеу нәтижелері, статистикалық мәліметтер

Бүгінгі таңда болашақ мұғалім даярлау үдерісін біліктілік тұғыр аясында жүзеге асыруда. Осыған орай ЖОО білім беру жүйесін реттейтін құжат – ҚР МЖМБС қайта қаралып, кәсіби біліктілік тобы енгізілді.

Ғылыми -зерттеудегі біліктілік – бұл игерілген зерттеушілік білімдер мен біліктерді шынайы практикада қолданудағы тиімділік. Ғылыми -зерттеу біліктілігі теориялық сауаттылықта, педагогикалық-психологиялық зерттеулердің әдістерін игеруде, эмпирикалық мәліметтерді статистикалық өңдеу білігінде, қорытынды жасау, зерттеу нәтижелерін көрсетуде көрініс табады [1]. Ғылыми - зерттеушілік біліктілігі педагогикалық құндылық болып табылады. Ол болашақ мұғалімдердің зерттеушілік іс-әрекетке, оның субъектісі ретінде өзіне құндылық қатынастың бар екенін көрсетеді.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің стратегиялық мақсаты – мемлекеттік әлеуметтік және кәсіптік мәселелерін өз бетінше тұжырымдай отырып, іс жүзінде шеше алатын, жоғары білімді әрі бәсекеге түсуге қабілетті шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға неғұрлым қолайлы жағдай жасау болып табылады. Болашақ мұғалімдердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар түрінде белгіленген қоғамымыздың жаңа әлеуметтік тапсырыстары өз кезегінде оқу бағдарламаларын өзгертуді, сондай-ақ, болашақ мұғалімдердің алатын білім сапасын көтеріп, бүгінгі күнге сай кәсіптік дағдыларды игеру мақсатындағы оқытудың ғылыми-зерттеу бағыттарын енгізуді көздейді. Сондықтан жоғары оқу орындарына енгізіліп отырған білім берудің жаңа жүйесінің мақсаты – болашақ мұғалімдердің өз бетімен белсенді ізденіп, әрекет жасау әдістерімен, тәсілдерімен толығуы арқылы айқындалады. Осыған орай біздің зерттеуіміз өз бетімен ізденетін, әртүрлі өзгермелі жағдайларда бағдар ұстай алатын белсенді жеке тұлғаны, қызмет субъектісін, яғни ғылыми-зерттеушілік біліктілігі қалыптасқан ұстаз қалыптастыруды мақсат етеді.

Жоғары білім берудің көпдеңгейлі құрылымды ережесіне қатысты болашақ мұғалімдердің, оқу үдерісінде және оқу үдерісін ұйымдастыруда ғылыми-зерттеу үшін болашақ мамандардың кәсіби білім деңгейін жетілдіруді қамтамасыз ету керек. Білімді одан әрі жалғастыру, яғни жоғары білім берудің келесі деңгейінде өз қызметіне қажетті кәсіби білім мен іскерліктерді, ғылыми-зерттеу әрекетін меңгерген жағдайда мүмкін болады.

Жоғары оқу орнындағы ғылыми-зерттеу әрекеті – болашақ маман дайындаудың бір саласы, сондай-ақ бұл әрекеттің өзіндік ерекшелігі онсыз жоғары мектеп міндеттері шешілмейтін, шектеулі және ғылыми негізделген оқу үдерісі мен ғылыми жұмыстардың бірігуі арқылы жүзеге асырылады. Оқу үдерісі және ғылыми-зерттеу әрекеті екі ағын ретінде бірде қосылып, кейін олар тағы да бөлініп бөлек қызметтерін жалғастырады. Болашақ мұғалімдердің ғылыми-зерттеу жұмыстары – мақсаты, ұйымдастыру формалары, мазмұны педагогикалық үдерістің негізгі компоненттері арасындағы байланыс типін және қатысушылардың ғылыми әрекеттерін көтермелеу мен бағалауды қамтитын жан-жақты құбылыс [2].

Ғылыми - зерттеушілік біліктілігі педагогикалық құндылық болып табылады. Ол болашақ мұғалімдердің зерттеушілік іс-әрекетке, оның субъектісі ретінде өзіне құндылық қатынастың бар екенін көрсетеді. Қалыптасқан ғылыми -зерттеу біліктілігі қарастырылып отырған мәселенің мақсаты мен міндеттерін дұрыс анықтауға, қажетті әдебиеттерді іріктеуге, диагностикалық құралдарды таңдауға, болжамды алдын ала көруге және түзетушілік жұмыс кезеңдерін жасауға көмектеседі.

Болашақ мұғалімнің ғылыми біліктілігін қалыптастыру мен оған білім беруде құзыреттілік тұрғыдан қарау мәселелеріне елеулі көңіл бөліп, жан-жақты зерттей білген М.А.Абсаматова, Э.Уайдуллақызы, Б.М.Баймұханбетов сияқты ғалымдарымыздың еңбектерін ерекше атап өтуге болады [3]. Сонымен қатар, ғалымдардың зерттеулерінде болашақ мұғалімдердің зерттеушілік біліктіліктерін қалыптастыру, соңғы жылдары – оның зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру – білім берудің қажетті нәтижесі болып мойындалады. А.М. Митяеваның зерттеулерінде көп деңгейлі жоғары білімнің біліктілік моделі: болашақ мұғалімдердің оқу-зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру мәліметінде, болашақ мұғалімдер кәсіби білім берудің жалпы мәдени компонентін игеруді, сонымен қатар қазіргі кәсіби орта талаптары базалық деңгейінде кәсіби ғылыми –зерттеушілік міндеттерді шешуге дайындықты талап етеді.[4] Бұл біліктілікті қалыптастырудың негізгі құралы болашақ мұғалімдердің деңгейіне сай келетін оқу-зерттеушілік іс-әрекет моделі болып көрінеді. Оқу іс-әрекетін игерудің төрт деңгейде бакалавр және магистр: кәсіби ғылыми - зерттеушілік біліктілікті қалыптастыруда үшеуін бөліп көрсетуге болады. Олар орындаушылық (қарапайым амалдар); сараптамалық (логикалық амалдар) және шығармашылық (шығармашылық амалдар). Оқу іс-әрекетін игерудің «орындаушылық деңгейі (типтік міндеттерді

орындау үшін іс- әрекеттің игерілген алгоритмін орындаудың дербес сатысы) мен сараптамалық деңгейді (эвристикалық ойлаудың (комбинаторлық) дамуының жоғары деңгейі, типтік емес міндеттердің көпшілігін шеше алу қабілеті) игеруі керек . Болашақ мұғалімдердің зерттеушілік жұмысы қажетті біліктіліктердің біртұтас кешенін құрайды, оның құрамына базалық біліктіліктер кіреді: зияткерлік (талдау жасау, сәйкестендіру, салыстыру, жүйелеу, шешім қабылдау, болжау, іс-әрекет нәтижесіне қойылған мақсатпен сәйкестендіру сияқты негізгі ойлау іс-әрекеттері мен ойлау амалдарына қабілеттілік); коммуникативтік (қарым-қатынас пен өзара әрекеттестікке дайындық); экзистенциалдық (өз іс-әрекетінде әріптестерге қарым-қатынас пен өзіне маман және тұлға ретіндегі қатынасы көрінетін құндылықтарды өз бетінше жасайтын дайындықты жатқызуға болады.

Осылайша, болашақ мұғалімдердің оқу іс-әрекет барысында арнайы оқыту қажет болатын арнаулы түрі ретінде қарастырылатын ғылыми-зерттеушілік біліктіліктің маңызын және қажеттілігін көрсетеді.

Дегенменде болашақ мұғалімдер төменгі курста ғылыми-зерттеушілік іс-әрекетке әлсіз қызығушылық көрсетеді және сондықтан да оларды зерттеушілік біліктерге арнайы ынталандырып, оқыту қажеттігін көрсету қажет.

Сондықтан да болашақ мұғалімдер ғылыми – зерттеушілік біліктіліктің компоненттерін: қызығушылық, зерттеушілік іс-әрекетке қатысудың белсенділігі, зерттеушілік міндеттерді таңдаудағы дербестік, байқауларға қатысуға тырысу және зерттеушілік міндеттерді шешудегі қиындықтарды жеңудегі төзімділікті меңгеруі тиіс.

Осыған байланысты болашақ мұғалімдердің ғылыми – зерттеушілік біліктіліктерін арттырудың формаларын, әдіс- тәсілдерін атап көрсетуге болады. Мысалы, тек қана арнайы курс қана емес сонымен қатар педагогикалық және технологиялық тәжірибелер аралығындағы зерттеу сипатындағы тапсырмаларды, айтуға болады. Ғылыми зерттеу жұмыстарының нәтижелерін білім беру үдерісіне ендіру формалары әртүрлі, оқу іс-әрекетінің барлық элементтерін қамтиды және білім беру бағдарламасының шегінде үнемі қайталанып тұруы мүмкін.

Ғылыми зерттеу біліктіліктің нәтижелерін білім беру үдерісіне ендіру формалары:

- ғылыми зерттеу жұмысының тақырыбы бойынша мәселелі дәрісті болашақ мұғалімдердің кәсіби іс-әрекетімен өзара байланыста оқу;
- дәріс және семинар сабақтарына жаңа теориялық бөлімдерді қосу;

- ғылыми зерттеу жұмысының тақырыбына байланысты міндетті және қосымша оқу әдебиеттерінің тізімін кеңейту;
- байланыстарды зерттеу, талдау, ұқсастырудың жаңа әдістемелерін игеру;
- кафедраның ғылыми-зерттеу жұмысымен байланысты ғылыми-оқу орталықтарындағы теориялық және практикалық сабақтар өткізу;
- болашақ мұғалімдерді кафедраның ғылыми бағыты бойынша ғылыми- зерттеушілік жобаларды орындауы;
- ғылыми зерттеу жұмысының тақырыбы бойынша ғылыми-зерттеушілік жұмысқа еліктеру;
- ғылыми конференцияларға (рефераттық және эксперименттік секциялар) қатысуға дайындау;
- болашақ мұғалімдерді жоғары оқу орнышілік және жоғары оқу орнынан тыс көлемдегі ғылыми конференцияларға қатысуға дайындау;
- ғылыми зерттеу жұмысының қорытындысы бойынша жарияланымдар жазуға бағыттау;
- ғылыми зерттеу жұмысының мәселесі мен қорытындысы бойынша кафедраға стендтер, плакаттар, слайдтар, мультимедиялық презентациялар жасау мен рәсімдеу жатады.

ӘДЕБИЕТ

1. Таубаева Ш.Т. «Ресейдегі әлеуметтік білім беру саясаты және Қазақстанда әлеуметтік педагогика мен өзін-өзі тану саласы мамандарын даярлау мәселелері» // <http://vochighedu.ozin-ozu-tanu.kz/article/show/id/183> Научно-образовательный портал нравственно-духовного обучения и воспитания (жүгіну мерзімі 8.09.2017).
2. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі, №319 Білім туралы Заңы.
3. Абсаматова М.А., Уайдуллақызы Э., Баймұханбетов Б.М. Қазақстанның педагогика ғылымындағы құзыреттілік мәселесінің зерттелу жайы //Педагогика және психология. – 2010. - №3. – Б. 23-28.
4. Митяева А.М Компетентностная модель многоуровневого высшего образования. – Волгоград, 2007.- С. 78.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Ескалиева Б.М. ¹

¹магистрант, Каз УМОиМЯ им.Абылай хана
Алматы, Казахстан, 111_xu@mail.ru

В этой статье раскрывается широкий спектр потенциал исследовательской деятельности, включая цель, организационные формы, содержание, связь между основными компонентами педагогического процесса и поощрения и оценки научной деятельности участников.

Квалификация будущего учителя в научных исследованиях - это эффективность использования передовых знаний и навыков в реальной практике. В научных исследованиях отражаются теоретическая грамотность, разработка методов педагогических и психологических исследований, статистическая обработка эмпирических данных, заключений, представление результатов исследований. Научно-исследовательская квалификация имеет педагогическое значение и выявляет у будущих учителей ценностное отношение к предмету исследования.

Ключевые слова: исследование, квалификация, педагогическая ценность, результаты исследования, статистические данные.

Статья поступила 27.04.2019

2 Бөлім
ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ
Раздел 2
СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ
Part 2
MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES OF TEACHING

MODERN EDUCATION – PROBLEMS AND SOLUTIONS

Dzhusubaliyeva D.M. ¹

¹d.p.s., professor Kazakh Ablai Khan UIRandWL

The article examines the current issues of education, related to the processes of digitalization of society and the new generation of young people, who called the generation Z. Due to changes in the personal characteristics of students (Generation Z), there is a need to change methods of teaching. Classical education more often replace training using digital technologies. In addition, the article shows ways of searching for new models of education that are correspond to the digital society.

Keywords: Informatization, digital technologies, information culture, information competence, mass educational online courses.

УДК 378

МРНТИ 14.05.01

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ОБРАЗОВАНИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ
ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Джусубалиева Д.М. ¹

¹д.п.н., профессор КазУМОиМЯ им.Абылай хана
Алматы, Казахстан

В статье рассмотрены современные вопросы образования, связанные с процессами цифровизации общества и новым поколением молодежи, которые называют поколением Z. Показана, что в связи с изменениями в личностных характеристиках обучаемых (поколение Z) возникает необходимость в изменении методики и методов обучения на смену классическому обучению все чаще приходит обучение с использованием цифровых технологий. Показаны пути поиска новых моделей образования соответствующих цифровому обществу.

Ключевые слова: Информатизация, цифровые технологии, информационная культура, информационная компетентность, массовые образовательные онлайн курсы

Живя в эпоху «Информационного общества», в котором интернет и ИКТ занимают свою неоспоримую нишу, особенно в области образования, мы создаем материальную и методологическую основу для возникновения и развития новых форм его получения. Информатизация образования и внедрение цифровых технологий в образование становится

одним из условий успешного развития социально-экономической сферы страны. С переходом на рыночную экономику одной из задач, стоящих перед казахстанской системой образования является предоставление широким слоям населения качественного и доступного образования.

Исследование рынка труда в Казахстане и других странах мира показывает, что из года в год контингент лиц, остро нуждающихся в образовательных услугах, которые традиционная система образования предоставить не может, растет. В связи с этим стали появляться новые формы получения образования, такие как электронное, дистанционное, открытое дающие возможность получать необходимую информацию и обучаться с использованием Интернета и современных цифровых технологий. В информационном обществе одной из важнейших качеств личности, адекватной Цифровой экономике, является цифровая образованность личности, т.е. свободное владение цифровыми технологиями, умение использовать их в повседневной и профессиональной деятельности.

Поэтому в решении задачи обеспечения экономики кадрами, владеющими цифровыми технологиями, особая роль принадлежит системе образования, а также педагогам, проводящим процесс обучения. Для этого в первую очередь необходимо формировать информационную компетентность самого педагога, изменить формы, методы и технологии обучения, внедрить новые подходы к процессу преподавания, начиная со школьной скамьи.

Как показывает практика, формирование определенных компетенций происходит на различных уровнях образования в соответствии с целями и возрастными особенностями обучающихся. Что касается навыков и компетенций 21-го века, цифровых, то они должны формироваться на протяжении всей образовательной деятельности, начиная с начальной школы.

Что мы имеем на сегодняшний день в этом направлении? И что предстоит еще сделать? Рассмотрим некоторые аспекты реализации цифровизации образования.

Организуя современный образовательный процесс, нельзя забывать о тех изменениях, которые произошли и происходят в личностных характеристиках обучаемых. В последнее время все чаще слышим утверждение о том, что «молодежь сейчас совсем другая» - это можно услышать практически от каждого педагога. Так почему эта молодежь другая? Что и как влияет на них? Извечный вопрос «Что делать?».

По мнению сторонников «теории поколений», *поколение* – это группа людей, рожденных в определенный возрастной период, испытавших влияние одних и тех же событий и особенностей воспитания, с похожими

ценностями. Мы этих ценностей не замечаем, они действуют незаметно, но во многом определяют наше поведение: как мы общаемся, как решаем конфликты и строим команды, как развиваемся, что и как покупаем, что нас мотивирует, как ставим цели и управляем людьми.

Сейчас в Казахстане живут и работают представители разных поколений:

- Поколение GI (1900–1923 г. р.);
- Молчаливое поколение (1923–1943 г. р.);
- Поколение Беби-Бумеров (1943–1963 г. р.);
- Поколение X (1963–1984 г. р.);
- Поколение Миллениум или Y (1984–2000 г. р.);
- Поколение Z (с 2000 г. р.), которое и будет обучаться в ближайшие 10–20 лет.

Нельзя отрицать тот факт, что в вузах уже обучается поколение «Z», что в свою очередь требует изменить методы преподавания и содержания образования. Современному преподавателю университета необходимо выйти на новый уровень взаимодействия со студентами, решая тем самым проблему формирования содержания образования, его постоянного обновления и вовлечения в этот процесс самих студентов, посредством включения в процесс обучения цифровых технологий.

Меняются и формы преподнесения информации, способы отбора содержания образования, а также меняется роль преподавателя в процессе обучения. Он становится скорее менеджером процесса обучения.

Что из себя представляет поколение «Z»? О поколении современных детей говорят, что они дети интернет общества. Поколение (Z) – это своеобразное *переходное поколение* из XX века в век XXI, на которое ещё оказывает влияние поколение Миллениум (Y), но в то же время у него формируются собственные черты.

По данным MarketingMediaReview, эти дети намного быстрее и успешнее своих родителей осваивают технические новинки, свободно владеют компьютерами и современными гаджетами. Они легко общаются в социальных сетях и привыкли к тому, что все должно быть ярким, зрелищным и сенсорным. Поколение Z - люди, которые родились в конце 1990-х и в 2000-х годах. Считается, что на их социальное и философское мировоззрение повлиял мировой экономический кризис, развитие мобильных технологий, Веб 2.0, смартфоны, продукты массового потребления.

То, что предыдущие поколения называли «новыми технологиями» или «технологиями будущего», для поколения Z уже настоящее. Это первое

по-настоящему цифровое поколение. Представители поколения Z активно используют планшеты, iPad, VR-и 3D-реальность. Зачастую термин «поколение Z» рассматривается в качестве синонима термина «цифровой человек» [1]. В некоторых источниках их еще называют «аборигенами цифровой среды» (digitalnatives) за счет тесной связи с ней, в отличие от предыдущих поколений - бэби-бумеров, X и Y [2, 3].

Развитие цифровых технологий сделало их поколением, выросшим в цифровой среде – почти всю информацию они получают из Сети. Неограниченный доступ к информации придает им уверенности в своих взглядах, правильность которых часто вызывает сомнение. Они могут сутками сидеть в сети: играть в онлайн-игры, общаться друг с другом по ICQ или в Skype, рассказывать о своей жизни в блогах, смотреть передачи и фильмы. Они больше предпочитают общаться в виртуальной среде, чем при личной встрече.

Поколение «Z» мыслит совершенно иными категориями. Для них гораздо привычнее не читать книги на бумажных носителях, а получать нужную информацию из интернета занимаясь самообразованием.

Выделяя педагогический аспект этой проблемы, мы можем говорить об условиях эффективного взаимодействия преподавателя и студентов, находящихся в информационно-образовательном пространстве университета. Одним из таких условий для преподавателя становится знание о характерных чертах молодого поколения и учет их при построении процесса обучения.

Учитывая сказанное выше, нам педагогам, необходимо изменить методы и методики обучения, учитывающие работу с современной молодежью. Социологические исследования показывают, что в последние годы в увеличивающемся потоке значимо выделяется объем оцифрованной визуальной и аудио информации. По мнению некоторых исследователей визуальные, мультимедийные компоненты учебного материала или образовательного веб-сайта позволяют значимо повысить показатель их освоения, и усиливает мотивацию обучающихся [4]. Цифровые технологии дают возможность освоить учебные задания не только в стенах учебного заведения, но и на дому самостоятельно.

Цифровые технологии, как отмечают многие ученые, это уже не только инструмент, но и новая среда существования человека. Цифровая образовательная среда дает принципиально новые возможности:

- перейти от обучения в классной комнате или аудитории к обучению в любом месте и в любое время;
- проектировать индивидуальный образовательный маршрут, этим самым удовлетворять образовательные потребности личности обучающегося;

- превратить обучающихся не только в активных потребителей электронных ресурсов, но и создателей новых ресурсов и др.

Одним из основных трендов современного образования являются сетевые активности, использование социальных сетей в качестве образовательных ресурсов и проведение удаленных мастер-классов, тренингов. Характерными особенностями цифрового образования с использованием сетевых технологий являются гибкость, мобильность, технологичность, диалогичность и интерактивность, ориентация на восприятие медиапоток. Все это способствует формированию компетенций цифровой экономики. Однако в связи с этим возникает и проблема сетевой или информационной культуры.

Формирование информационной культуры, является важным аспектом обучения. Под информационной культурой подразумевается не только владение компьютером, но умение добывать информацию, ее структурировать, обрабатывать и, сохранять, отправлять и использовать в своей профессиональной деятельности. Цифровая грамотность понимается как «набор знаний и умений, которые необходимы для безопасного и эффективного использования цифровых технологий и ресурсов интернета». Включает в себя цифровое потребление, цифровые компетенции и цифровую безопасность. Все это приводит к необходимости в обучении цифровой грамотности и компетенции нового поколения обучающихся и педагогов.

Цифровая компетентность, по определению Солдатовой Г., Зотовой Е. и др. (2013), - это сложный феномен, определяющий жизнедеятельность в информационном обществе. В его структуру включены четыре компонента – компетенции:

1. *Информационная и медиакомпетентность.* Это знания, умения, мотивация и ответственность, связанные с поиском, пониманием, организацией, архивированием цифровой информации и ее критическим осмыслением, а также с созданием информационных объектов с использованием *цифровых ресурсов* (текстовых, изобразительных, аудио и видео).

2. *Коммуникативная компетентность.* Это знания, умения, мотивация и ответственность, необходимые для различных форм коммуникации (электронная почта, чаты, блоги, форумы, социальные сети и др.), совершаемых с различными целями.

3. *Техническая компетентность.* Это знания, умения, мотивация и ответственность, позволяющие эффективно и безопасно использовать технические и программные средства для решения различных задач, в том числе использования компьютерных сетей, облачных сервисов и т. п.

4. Потребительская компетентность. Это знания, умения, мотивация и ответственность, позволяющие решать с помощью цифровых устройств и Интернета различные личные повседневные задачи, связанные с конкретными жизненными ситуациями, предполагающими удовлетворение различных потребностей.

К сожалению, не только в школах, но и в системе образования в целом можно отметить еще низкий уровень знаний преподавателей относительно использования цифровых технологий как инструмента обучения.

В Европейском союзе проводились исследования по определению владения цифровой грамотностью педагогов. Выявлено, что «только 20-25% школьников обучаются у учителей с высоким уровнем цифровой компетентности или у педагогов, поддерживающих активное использование цифровых технологий в учебном процессе». Кроме того, «школьное расписание не особенно содержит дисциплины цифрового обучения – включая те же навыки программирования».

Как будет развиваться образование в Казахстане? Эта тема регулярно обсуждается на конференциях, круглых столах и форсайт-флотах. Важно понять глобальные тенденции в этой сфере, а потом уже строить национальные модели.

Можно выделить три разные системы образования:

Первая- типична для стран, находящихся на стадии раннего индустриального развития (это Африка, Латинская Америка, Средняя Азия). В этих странах есть «базовая школа, технические училища, высшее образование для элиты, подготовка навыков».

Вторая система – с массовой школой, спецшколами, массовым высшим образованием, большими университетами и квалификационным подходом к обучению – свойственна быстроразвивающимся странам (Китай, Индия, арабский мир, Юго-Восточная Азия).

Третья, постиндустриальная, система образования охватывает примерно 15% населения планеты (страны ОЭСР) и характеризуется новыми методиками обучения, новыми компетенциями, «проектным деятельностным образованием».

Казахстанское образование, можно отнести к промежуточной системе, находящейся между второй и третьей системами образования, однако, в сфере ИКТ мы проигрываем конкуренцию не только развитым странам, но отдельным странам СНГ.

Современные вызовы информационного общества требуют от образования поиска новых моделей образования. К ним можно отнести:

– интернет и цифровые технологии (дают возможность появления

новых моделей создания, сохранения и трансляции знаний);

– технологические стартапы в образовании (венчурные фонды уже признали, что будущее за онлайн-образованием);

– гиперконкуренция за таланты и быстрое развитие отраслей (новые требования к форматам подготовки кадров: «максимальная гибкость и развитие надпрофессиональных компетенций, сверхбыстрая подготовка и точечная компетенция»);

– образование как актив (инвестирование в университеты, расчёт отдачи средств, затраченных на подготовку каждого конкретного человека);

Зарождается и новая модель глобального, открытого образования, к которым относятся – массовые открытые онлайн курсы (МООС-Massive Open Online Course). МООС предоставляет возможность свободного доступа к новейшим курсам, что позволяет снизить стоимость получения высшего образования и, даже изменить существующие модели высшего образования. В основе МООС лежит понятный для образования процесс трансляции знаний от учителя к ученику.

Формат МООС позволяет уйти от модели образования «одной для всех» и дать студентам возможность индивидуализированного обучения [8,9, с.209]. В основе МООС лежит понятный для образования процесс трансляции знаний от учителя к ученику. Определяющим фактором успешности курса является его дизайн: курс должен быть спроектирован так, чтобы студент смог освоить материал без участия преподавателя. Студенты могут осваивать такой материал разными способами, в зависимости от своих знаний, навыков или интересов. Курсы можно обогащать дополнительным подготовительным материалом (видео – лекцией, обучающих видеороликов, покрывающих широкий диапазон по тем или иным темам). В идеале, формат МООС позволяет уйти от модели образования «одной для всех» к модели «одной для одного» и дать студентам возможность индивидуализированного обучения.

Массовость курсов приводит к тому, что студенты объединяются в сообщества, как в он-лайн среде, так и в группы, для того чтобы помочь друг другу в обучении. В силу большого размера таких интернет-сообществ, студенты могут взаимодействовать друг с другом больше и глубже, чем они могли бы в обычной группе. Такие сообщества начинают непосредственно влиять на сам курс: студенты разыскивают дополнительные материалы и делятся ими, обсуждают на форумах возникшие сложности и предлагают пути их решения.

Таким образом, в заключении хотелось бы отметить, что, как и всякий глобальный проект, «цифровизация» несет в себе, как позитивные

моменты, так и серьезные риски. К позитивным моментам можно отнести возможность получения высшего образования в самых благоприятных для обучающегося условиях (по месту жительства и пр.). С другой стороны, по абсолютным показателям качество образования во всем мире неуклонно снижается. Ставка на элитарное образование едва ли спасет ситуацию. Очень важно решать проблему через модернизацию содержания, методики преподавания в новых условиях и подготовки преподавательских кадров новой формации. Это должно стать необходимым компонентом всего процесса цифровизации.

ЛИТЕРАТУРА

1. Junco R., Mastrodicasa J. Connecting to the Net Generation: What Higher Education Professionals need to Know about Today's Students. — National Association of Student Personnel Administrators (NASPA), 2007. - 164 p.
2. Нургалиева Г.К., Артыкбаева Е.В. Методология и технология электронного обучения. – Алматы, 2010. – 200 с.
3. Солдатова Г., Зотова Е., Лебешева М., Шляпников В. Цифровая грамотность и безопасность в Интернете. Методическое пособие для специалистов основного общего образования. — М.: Google, 2013. — 311 с.
4. Джусубалиева Д.М. МООК – открытое онлайн образование для вузов, Материалы международной научно-методической конференции «Развитие методологии научно-исследовательской и образовательной деятельности в условия духовно – нравственного возрождения казахстанского общества», 13-14 октября 2017 г., КазНУ им. Аль Фараби, 2017, С.209-213

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ШЕШІМДЕРІ

Джусубалиева Д.М.,

п.ғ.д, профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан

Бұл мақалада қоғамның цифрландыру үдерісіне және Z ұрпағы деп аталатын жастардың жаңа ұрпағына қатысты білім берудегі өзекті мәселелер қарастырылады. Студенттердің (Z ұрпағы) жеке қасиеттерінің өзгеруіне байланысты оқыту әдістерін өзгерту қажеттілігі туындайды. Соған орай классикалық білім берудің орнын цифрлық технологияларды қолданатын оқыту басады. Сондай-ақ, сандық қоғамға сәйкес келетін білім берудің жаңа модельдерін іздеу жолдары көрсетілген.

Тірек сөздер: Ақпараттандыру, цифрлық технологиялар, ақпараттық мәдениет, ақпараттық құзыреттілік, жаппай білім беру онлайн курстары.

Статья поступила 27.04.2019

PSYCHOLOGICAL BASES OF TEACHING WRITTEN INTERACTION IN FOREIGN LANGUAGE

Sarkytbekova G.S. ¹

¹master, Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan

e-mail: gulim_96_9@mail.ru

This article examines psychological bases of teaching written interaction in foreign language and compares oral and written interaction. Written interaction by its presentation style and structure is closer to speaking. From the point of view of psycholinguistics, written interaction has the same characteristics as oral interaction. In conclusion, teaching written interaction must be closer to the usage of written dialogue in real conditions, which will contribute to the achievement of a positive result in learning a foreign language.

Keywords: interaction, interlocutor, written interaction, communication, online mode.

УДК 378.14

МРНТИ 14.01.01

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ ПИСЬМЕННОЙ ИНТЕРАКЦИИ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ

Саркытбекова Г.С. ¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Алматы, Казахстан, e-mail: gulim_96_9@mail.ru

В статье рассматриваются психологические основы обучения письменной интеракции на иностранном языке и проводится сравнение устной и письменной интеракции. По своему стилю изложения и структуре письменная интеракция ближе к говорению. С точки зрения психолингвистики, письменная интеракция имеет те же характеристики что и устная интеракция. Делаются выводы о том что, обучение письменной интеракции должно быть ближе к использованию письменного диалога в реальных условиях, что будет способствовать достижению положительного результата в обучении иностранному языку.

Ключевые слова: интеракция, коммуникант, письменная интеракция, общение, режим on-line.

Иноязычное образование XXI века претерпело значительные изменения, которые объясняются принятием Международного стандарта (2001 г., дополнения 2018 г.) и быстрым ростом технического прогресса, требующего от современного специалиста в любой области владения одним или несколькими иностранными языками [1]. Академические программы обмена студентами (Erasmus) и социальные сети (WhatsApp, Twitter, Facebook, т.д.) позволяют непосредственное общение с носителями изучаемого иностранного языка, что значительно повышает мотивацию в его изучении у студентов, будущих учителей иностранных языков. Международный стандарт внес большой вклад в повышении результативности иноязычного образования, однако некоторые его положения, которые могли бы способствовать повышению

уровня владения иностранным языком у студентов языковых факультетов, в отечественной лингводидактике пока не рассматриваются. Одним из таких положений является формирование письменной интеракции в процессе обучения иностранным языкам. Настоящая статья посвящается психологическим основам обучения письменной интеракции на иностранном языке студентов языкового вуза.

Понятие “интеракция” в психолингвистике означает двустороннее, взаимное влияние людей друг на друга в процессе общения, она подразумевает обмен информацией между собеседниками, при котором “...процессы порождения и восприятия речи могут чередоваться, либо накладываться друг на друга” [1]. В процессе интеракции субъекты, участвующие в общении, влияют друг на друга, “... порождая двусторонний эффект”. В современном иноязычном образовании интеракция также является важным понятием, «сердцем коммуникации». В лингводидактике широко известны интерактивные приемы и методы обучения, которые основываются на равноправном участии/взаимодействии учителя и ученика в процессе обучения [2], иначе говоря, обучение общению на иностранном языке осуществляется в процессе интеракции. С принятием Международного стандарта в лингводидактике появляются новые понятия – **устная интеракция и письменная интеракция**, которые уточняют понятие «устная диалогическая речь» и предлагают понятие «письменная диалогическая речь», ранее в лингводидактике не существовавшего.

Устная диалогическая речь достаточно хорошо изучена, она представляет собой обмен репликами, *речевыми актами деятельности*, имеющими “содержательную и конструктивную связь”. Обмен репликами совершается в определенных условиях – в условиях *речевой ситуации* [3]. Леонтьев А.А. рассматривает речевую ситуацию как один из важнейших компонентов акта деятельности. Речевая ситуация это совокупность обстоятельств, явлений действительности, в которых осуществляется обмен репликами. Характер речевой ситуации непосредственно влияет на организацию диалога в целом, определяя *последовательность инициативных и ответных речевых действий* коммуникантов, а также *конечное речевое действие* в соответствии с целью диалога [4]. Понятие «устная интеракция» шире, чем диалогическая речь, оно предполагает, что каждый коммуникант является одновременно говорящим и слушающим, т.е. *процесс интеракции включает в себя слушание, и говорение*. Устную интеракцию следует отличать от обычного чередования процессов говорения и слушания по двум особенностям [5]:

- во-первых, в устной интеракции процессы восприятия (слушания)

и порождения речи (говорения) могут накладываться друг на друга. Это происходит в связи с тем, что коммуниканты планируют свой ответ, не дослушав до конца высказывание собеседника, основываясь только на своих предположениях,

- во-вторых, дискурс имеет накопительный характер, поэтому коммуниканты фокусируют свое внимание только на высказываниях, важных для решения коммуникативной задачи, оставляя без внимания незначительную, с точки зрения слушающего, информацию, а затем предпринимают ответные речевые действия.

Что касается письменной интеракции, появившейся в результате открывшихся возможностей общения в режиме on-line, то можно предположить, что она несомненно имеет общие черты с устной интеракцией, и указанные выше особенности также присущи, но в качестве процессов восприятия и порождения речи будут выступать чтение и письмо [4]. С точки зрения психолингвистики в устной и письменной интеракции имеется много общих признаков. Так, письменная интеракция, как и устная, является продуктивным видом речевой деятельности и имеет структуру, состоящую из трех частей: 1) мотивационно-побудительной, в которой появляется мотив, цель для передачи информации в письменном виде, идея высказывания, 2) аналитико-синтетической, где происходит процесс формирования и формулирования мысли с помощью языка. В этой части происходит отбор слов, необходимых для определенного текста, синтаксических и стилистических средств выражения идеи и 3) исполнительской, когда осуществляется фиксация письменного текста – продукта письменной речи через графические средства языка [3]. Для письменной интеракции характерным также являются речевые акты деятельности, речевая ситуация, последовательность инициативных и ответных речевых действий коммуникантов, наличие диалогических единств.

Необходимо отметить, что некоторые отличительные особенности устной и письменной речи имеют место и в сравнении письменной интеракции и письменной продуктивной речи. Так, для письменной интеракции в режиме on-line важна *скорость чтения*: любое письменное сообщение, в случае необходимости, может быть прочитано несколько раз, однако, при письменной интеракции *время* чтения сообщения ограничено, так как длительное отсутствие ответа может прервать коммуникацию. Эффективность дистанционного "письменного диалога" во многом зависит от *интерпретации* полученного читателем сообщения: "собеседник" может отправлять информацию небольшими частями, одновременно реагируя на ответные сообщения, что несомненно будет

провоцировать некорректное понимание полученного текста и требовать уточнения изложения мысли, что делает письменную интеракцию более близкой к говорению, когда слушателю нужно воспринимать и сразу сохранять в памяти полученную информацию. По своему *стилю изложения и структуре* письменная интеракция также более близка к говорению (разговорный стиль), так как сообщения, отправляемые on-line, имеют форму коротких предложений, в то время как для продуктивного письма характерны более длинные, сложносочиненные и сложноподчиненные предложения. В качестве примера можно привести следующие письменные диалоги, взятые с американских и британских сайтов [6] [7]:

Dialogue 1

A: The film was fantastic

B: Yeah

A: Are you OK?

B: I cried when the wolves die

A: Omg me to. They're dangerous but i cried

B: The scene brings so many feelings, I cried when the first wolf die and laughed when Jane was running

A: Agree. When Jane was running I laughed so hard

B: LOL. My favorite part

A: This film is the best

B: Right

A: Hope the next part of film also will be in the same level 😊

B: But it's a final part of film

A: Is it a joke?

B: I'm serious

A: Oh, no

Dialogue 2

A: Hello

B: Hi

A: How are u?

B: I feel very happy today. You?

A: Fine. You have a good mood

B: Yeah. Do you know why?

A: Don't have any ideas

B: I told you before

A: Sorry

B: July is my birthday!

A: OMG. Happy B-day

B: Thank you

A: I wish u all the best 🍰

B: This is the best cake I've ever seen

A: You're kidding

B: LOL. Anyway thanks

Dialogue 3

A: I'm here

B: You're late

A: Sorry. I had a lunch

B: What did you eat for lunch?

A: Nice toastie with cuppa coffee

B: Is a toastie a toasted sandwich?

B: Sandwich*

A: Yeap. It's my ideal lunch

B: Can you eat it every day?

A: I eat sandwich when mom doesn't cook

B: And coffee?

A: I drink coffee every day or I sleep. You?

B: Water. Can't drink coffee especially with sandwich. It's harmful

A: Oh no. Don't start about healthy food

B: OK

Dialogue 4

A: Hey 🖐️

B: Hi

A: How are you?

B: Fine. What about you?

A: I'm doing good^^

B: Aren't you busy right now?

A: I'm here, so I'm free

B: Good

A: Sorry?

B: I mean we can talk

A: OK

B: You are at home or ...?

A: Yeah

B: What are you doing?

A: Talking with you

B: Oh, it's time. I need to go

A: 🍏

B: Goodbye

A: Okay. Bye

Разделяя письменную речь на продуктивное письмо и письменную интеракцию, Международный стандарт относит к последней следующие письменные тексты: формы для заполнения личных данных, записки, письма, факсы, сообщения по электронной почте (письменный диалог в процессе согласования текстов соглашений, контрактов, коммюнике), участие в компьютерных конференциях on-line и в автономном режиме. Заполнение официальных форм и анкет, написание коротких записок и писем давно имеет место в иноязычном образовании, умение создавать указанные тексты в соответствии принятыми в стране изучаемого языка нормами проверяется на международных экзаменах. Однако, эти виды письменных текстов имеют форму диалога, отсроченного по времени. Общение же в режиме on-line требует от коммуникантов умения быстрого письменного обмена репликами, как в устном диалоге, что представляет определенную трудность для изучающих иностранный язык.

Итак, изложенное выше позволяет нам сделать некоторые выводы, касающиеся письменной интеракции:

- во-первых, письменная интеракция имеет те же особенности, что и устная интеракция, для нее характерны речевая ситуация, последовательность инициативных и ответных речевых действий коммуникантов, типов диалогических единств, стиль, объем и лексическое наполнение высказывания;

- во-вторых, письменная интеракция в режиме on-line отличается от письменной продуктивной речи, она зависима от фактора времени и корректности интерпретации, что требует, на наш взгляд, особого подхода в обучении “письменному диалогу”;

- в-третьих, активное использование письменной интеракции в режиме on-line в реальной жизни и отсутствие обучения письменному диалогу на иностранном языке в современных учебниках и учебных пособиях указывают на необходимость разработки методики обучения письменной интеракции.

ЛИТЕРАТУРА

1 Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment. – [Электронный ресурс] – Режим доступа - <https://rm.coe.int/1680459f97>. – (дата обращения 10.05.19).

2 Brown, H. D. Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy. – NY: Longman, 2001. – 480 p.

3 Изаренков Д. И. Обучение диалогической речи. - 2-е изд., испр. – Москва: Русский язык, 1986. – 150 с.

4 Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе. – М.: Просвещение, 1988. – 222с.

5 CEFR: Companion Volume with new descriptors. - [Электронный ресурс] – Режим доступа - <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>. – (дата обращения 14.05.19).

6 Practice and learn foreign language. - [Электронный ресурс] – Режим доступа -<https://www.languageforexchange.com/members/viewmensa>. – (дата обращения 21.05.19).

7 Freechatsforcommunication - [Электронный ресурс] – Режим доступа -<https://room.chatsfriends.net/>. – (дата обращения 21.05.19).

ЖАЗБАША ИНТЕРАКЦИЯНЫ ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ ОҚЫТУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Сарқытбекова Г.С. ¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХКжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: gulim_96_9@mail.ru

Мақалада жазбаша интеракцияны оқытудың психологиялық негіздері қарастырылады және ауызша мен жазбаша интеракцияның салыстырмасы беріледі. Өзінің баяндау стилі мен құрылымына қарай жазбаша интеракция сөйлеуге жақын болып табылады. Психолінгвистика тұрғысынан, жазбаша интеракция, ауызша интеракцияның сипаттамаларына ие. Қорытындылай келе, жазбаша интеракцияны оқыту жазбаша диалогты шынайы жағдайларда қолдануға жақын болуы керек, сонда ол өз кезегінде шетел тілін оқытуда жақсы көрсеткіштерге жетуге негіз болады.

Тірек сөздер: интеракция, коммуникант, жазбаша интеракция, сөйлесу, on-line режимі.

Статья поступила 13.04.2019

RESEARCH COMPETENCE AS CONSTITUENT PART OF PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHER

Marinova L.M. ¹

¹master, Ablai khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan, e-mail: m.liliya_96@mail.ru

The article describes the characteristics of the research activities of future FL teachers, provides an overview of the various theoretical approaches to the definition and content of the concept of “research competence” of future foreign language teachers, presents the main stages of the organization of educational research activities and methodological conditions that ensure the development of thinking and formation of research competence of future FL teachers.

Keywords: competence approach, research work, formation of research competence.

УДК 327.7:327
МРНТИ 11.25

ПОИСКОВО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Маринова Л.М. ¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: m.liliya_96@mail.ru

В статье рассмотрена характеристика поисково-исследовательской деятельности будущих учителей ИЯ, представлен обзор различных теоретических подходов к

определению и содержанию понятия «поисково-исследовательская компетенция» будущих учителей иностранного языка, представлены основные этапы организации учебной исследовательской деятельности и методические условия, обеспечивающие развитие мышления и становление поисково-исследовательской компетенции будущих учителей ИЯ.

Ключевые слова: компетентностный подход, поисково-исследовательская деятельность, формирование поисково-исследовательской компетенции.

Постоянные изменения в современной жизни требуют от человека решения все более новых и творческих исследовательских задач. Это невозможно без определенного деятельностного опыта в поиске эффективных решений проблем, в «проигрывании ситуации в уме», в прогнозировании последствий тех или иных действий и проведении анализа конечных результатов. Актуальные проблемы организации поисково-исследовательской деятельности студентов требуют постановки и решения следующих задач:

– дать содержательную характеристику поисково-исследовательской деятельности студентов, развернутое определение поисково-исследовательской компетенции;

– определить методические условия, обеспечивающие развитие творческого мышления и становление исследовательской компетенции студентов и стадии процесса развития поисково-исследовательской компетенции.

Сегодня, вследствие существенного изменения взглядов на современное образование, подготовка специалистов осуществляется на новой концептуальной основе, а именно в рамках компетентностного подхода, в котором приоритетным является не усвоение готовых знаний и репродуктивный вид деятельности студентов, а самостоятельный поиск новых знаний и применение их при решении различных профессиональных задач.

В современных социокультурных условиях учителю необходимо обладать умениями ориентироваться в проблемных ситуациях, возникающих в его профессиональной деятельности, находить и решать проблемы, привлекая для этой цели знания из разных областей, прогнозировать результаты и возможные последствия различных вариантов решений, оценивать полученные результаты и выявлять способы совершенствования действий. В связи с этим можно констатировать, что формирование исследовательской компетенции будущих учителей является особенно актуальным [1].

В то же время проведенные опросы среди студентов и магистрантов 1 курса специальности «Иностранный язык: два иностранных языка»

с целью выявления понимания сущности поисково-исследовательской деятельности, показали, что многие студенты не имеют понятия о поисково-исследовательской компетенции, либо не задумывались над этим вопросом.

Анализ литературы по проблеме поисково-исследовательской деятельности студентов позволяет констатировать тот факт что, большинство студентов не умеют корректно отбирать необходимую информацию, подходящие методы и стратегии для решения тех или иных задач. Студент, принадлежащий к академической среде, должен заниматься поисково-исследовательской деятельностью как способ саморазвития и самосовершенствования.

В работах многих авторов исследовательская компетенция выделяется как ключевая. Другие исследователи отождествляют исследовательскую компетенцию с методологической точкой зрения (А.В. Хуторской, П.И. Третьяков, Г.С. Саволайнен). И.В. Загвязинский среди базовых компетенций в педагогической сфере наряду с методической выделяет исследовательскую компетентность. На данный момент также не существует единого мнения относительно определения исследовательской компетенции. Заметим, что многие исследователи сводят понятие «исследовательская компетенция» к набору определенных знаний и умений, обеспечивающих реализацию исследовательской деятельности. Например, Н. И. Плотникова трактует исследовательскую компетенцию как способность и исследовательские умения, связанные с анализом и оценкой научного материала [2]. Е. В. Бережнова предлагает понимать под исследовательской компетенцией особую функциональную систему психики и связанную с ней целостную совокупность качеств человека, обеспечивающую ему возможность быть эффективным субъектом этой деятельности. В свою очередь А. В. Хуторской к существенным характеристикам исследовательской компетенции добавляет аксиологическую составляющую. В его понимании под исследовательской компетенцией следует подразумевать знания, представления, программы действий, системы ценностей и отношений, которые затем выявляются в исследовательской компетенции в деятельностных, актуальных проявлениях. Нельзя не согласиться с тем как Т. М. Талманова описывает исследовательскую компетенцию будущего учителя: это интегративное, динамическое свойство личности учителя, выражающееся в единстве психологической, научно-педагогической и практической готовности к диагностикоаналитико-проектировочной деятельности. По мнению И.А. Пупыниной, исследовательская компетенция педагога – это характеристика его личности, означающая владение умениями и

способами исследовательской деятельности на уровне технологии в целях поиска знаний для решения образовательных проблем, построения образовательного процесса в соответствии с ценностями-целями современного образования, миссией образовательного учреждения, желаемого образовательного результата [3].

Любая компетенция проявляется в процессе той или иной деятельности, соответственно, исследовательская компетенция находит свое выражение в исследовательской деятельности. Для того чтобы дать определение исследовательской компетенции, нам представляется необходимым рассмотреть понятие исследовательской деятельности и определить ее сущность.

Исследовательская деятельность - «это специфическая человеческая деятельность, которая регулируется сознанием и активностью личности, направленная на удовлетворение познавательных интеллектуальных потребностей, продуктом которой являются новые знания, полученные в соответствии с поставленной целью и в соответствии с объективными законами и наличными обстоятельствами, определяющими реальность и достижимость цели. Определение конкретных способов и средств действий через постановку проблемы, вычленение объекта исследования, проведение эксперимента описание и объяснение фактов, полученных в эксперименте, создание гипотезы (теории), предсказание и проверка полученного знания определяет специфику сущность этой деятельности» [4, с.14]. Согласно данному определению, исследовательская деятельность, можно сказать, берет начало в научной деятельности, так как научная деятельность определяется как «интеллектуальная творческая деятельность, направленная на получение и использование новых знаний» [4, с.14]. Но понятие научной деятельности шире, чем понятие исследовательской деятельности, а последняя является одной из ее составляющих, наряду с другими видами научной деятельности - научно-организационной, научно-информационной, научно-педагогической и др.

Обухов А.С., анализируя сущность исследования, приходит к выводу, что оно включает такие составляющие, которые соответствуют факторам развития личности. В качестве этих составляющих автор выделяет: биологические предпосылки исследования, т.е. «исследовательская активность, исследовательское реагирование и исследовательское поведение»; условия развития исследования, к которым относятся «социокультурные, исторически сложившиеся контексты, содействующие (или наоборот) преобразованию исследовательского поведения в исследовательскую деятельность, задающие нормы и способы осуществления этой деятельности»; внутренняя позиция исследования - «выработанная способность личности искать и осознавать

проблемы; осознанно, активно и конструктивно реагировать на проблемные ситуации, выстраивать исследовательское отношение к миру, к другим, к самому себе» [5, с.6]. Исследовательская активность, порождаемая любопытством, по мнению автора, является неотъемлемым и врожденным рефлексом, как человека, так и животных. Факторами, провоцирующими исследовательскую активность, является новизна объекта или явления, а также сложность предлагаемой ситуации, тогда как привыкание к определенным условиям стереотипия поведения, наоборот, тормозят развитие такой активности. Интересным является и тот факт, что особенности проявления исследовательской активности и исследовательского поведения человека в раннем возрасте во многом схожи с теми же проявлениями у животных, но отличительной чертой человека является способность направлять исследовательскую активность в нужное русло, или «включать» исследовательское поведение тогда, когда он сам сочтет это необходимым, так как с взрослением, социокультурная детерминация исследования становится ведущей, что и способствует преобразованию исследовательского поведения в исследовательскую деятельность. Исследовательская же позиция, по Обухову А.С.,- «это не только то, что актуализируется в ситуации неопределенности, но и та позиция, исходя из которой человеку потребно попадать в эти ситуации, находить их, а после нахождения ситуации, требующей осуществления исследовательской деятельности - последовательно пройти основные этапы исследования» [5, с.23].

Многие ученые, занимающиеся вопросами исследовательской деятельности, находят в ней характеристики творческой деятельности описывают ее как деятельность, которая осуществляется не по заранее заданному алгоритму, а базируясь на самоорганизации человека, его способности осуществлять самоконтроль и планирование своей деятельности. Действительно, в самом общем смысле творчество - это деятельность, цель которой является получение нового, ранее неизвестного знания. С этой точки зрения исследование можно рассматривать как научное творчество - «особый вид деятельности, направленный на совершенствование научного знания на совершенствование теоретической модели реальности» [5, с.22].

Под исследованием, в общем смысле, понимают «профессиональную деятельность по получению новой информации (нового знания), исходя из минимального объема имеющейся, и методов и осуществляемую по определенным правилам (алгоритмам) с использованием устоявшихся или нетривиальных методов... Исследование - процесс познания, а его результат - новое знание, « наращенное « на имеющееся » [6, с.8]. В.М. Кожухар приводит схему проведения исследования, которая состоит

из тринадцати последовательных этапов: «1) выявление проблемы; 2) распознавание проблемы, выявление значимости, актуальности и т.д.; 3) выявление объекта и предмета исследования, постановка его цели; 4) разрыв герменевтического круга; 5) выбор подхода к исследованию и его концепции; 6) выдвижение исследовательской гипотезы; 7) сбор недостающей информации (постановка эксперимента); 8) обработка, визуализация, представление информации в удобном для восприятия виде; 9) формулировка выводов, подтверждение или опровержение гипотезы; 10) верификация нового знания; 11) составление модели изучаемого объекта, верификация модели; 12) модельное экспериментирование, прогнозирование поведения объекта исследования; 13) выработка предложения по использованию полученного нового знания» [6, с. 9].

В то же время, исследовательская деятельность обучающихся - «это, деятельность, связанная с решением творческой задачи с заранее неизвестным решением и предполагающая наличие основных этапов, характерных для исследования в научной сфере: постановку проблемы, изучение теории, посвященной данной проблематике, подбор методик исследования и практического овладения ими, сбор собственного материала, его анализ и обобщение; научный комментарий, собственные выводы»;

Исходя из существующих в педагогической науке подходов к трактовке понятия «исследовательская компетенция», можно заключить:

- исследовательская компетенция педагога является составной частью профессиональной компетентности;
- представляет собой совокупность качеств личности;
- подразумевает владение исследовательскими знаниями, умениями и навыками;
- предполагает готовность к осуществлению исследовательской деятельности и внедрению результатов исследований в свою практическую работу.

Методические условия развития поисково-исследовательской компетенции требуют особого рассмотрения. Экспериментальное изучение особенностей организации поисково-исследовательской деятельности студентов позволяет утверждать, что задача исследовательского подхода в обучении состоит в создании таких условий, при которых обучение и учение протекали бы естественно и плодотворно, так, чтобы студенты научились учиться. Методические условия организации поисково-исследовательской деятельности, обеспечивающие динамику формирования поисково-исследовательской компетенции учащихся, направлены на:

- поэтапное расширение исследуемой проблемной области, которая

осознается учащимся как личностно-значимая и доступная с точки зрения имеющегося арсенала средств;

– постепенное увеличение количества освоенных элементов исследовательской компетентности и готовность к их интегративному использованию;

– постепенное увеличение количества освоенных социальных ролей в коллективнораспределенной исследовательской деятельности и осознание своего личностно-значимого места в исследовательском коллективе.

На основании изложенного, процесс развития поисково-исследовательской компетенции студентов можно представить из следующих основных стадий:

– преобразование исследовательского поведения в исследовательскую деятельность;

– формирование исследовательских процедур;

– формирование интеллектуальных исследовательских умений;

– формирование готовности к регуляции и саморегуляции исследовательской деятельности;

– формирование готовности и способности к самоопределению и самооценке в исследовании;

– формирование готовности и способности к проявлению исследовательской компетенции в профессиональной сфере.

Подводя итоги, можно сделать следующие выводы:

Целенаправленная, методически управляемая организация поисково-исследовательской деятельности студентов позволяет создать условия для формирования и развития исследовательских умений, навыков и компетенций, развития мышления и реализации личностных смыслов учащихся, главные из которых:

– возможность освоения знаний в сочетании с накоплением практического опыта в решении исследовательских задач, соответствующих личностным интересам;

– публично проявить себя, попробовать свои силы, приложить свои знания и показать достигнутый результат;

– возможность развить свои индивидуальные способности.

Для обеспечения динамики становления поисково-исследовательской компетенции будущему педагогу необходимо выстроить развивающую исследовательскую среду, соответствующую личному опыту, создать методические условия, направленные на поэтапное расширение проблемной области исследования, на постепенное увеличение освоенных компонентов поисково-исследовательской деятельности и увеличение числа освоенных социальных ролей.

ЛИТЕРАТУРА

1 Зданович О.В. О структуре и содержании исследовательской компетенции студентов-будущих учителей.- [Электронный ресурс].- Режимдоступа:<https://cyberleninka.ru/article/v/o-strukture-i-soderzhanii-issledovatel'skoy-kompetentsii-studentov-buduschih-uchiteley>.- (Дата обращения: 21.04.19).

2 Плотникова Н. И. Общеучебные компетенции в структуре дистанционного курса на английском языке // Компетенции в образовании: опыт проектирования. М., 2007.- С.327

3 Пупынина И.А. Формирование исследовательской компетенции у студентов педагогического колледжа. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/584510/>.- (Дата обращения: 21.04.19).

4 Бережнова Е. В. Профессиональная компетентность как критерий качества подготовки будущих учителей // Компетенции в образовании: опыт проектирования. М., 2007.- С.327

5 А.С.Обухов Развитие исследовательской деятельности учащихся. М.: Издательство «Прометей» МПГУ, 2006.-С.224

6 В.М.Кожухар. Основы научных исследований: Учебное пособие.-М.: Исследовательско-торговая корпорация «Дашков и К»,2010.-С.216

БОЛАШАҚ ШЕТ ТІЛІ МҰҒАЛІМІНІҢ ЗЕРТТЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ - КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫНЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ

Маринова Л.М. ¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ,
Алматы, Қазақстан, e-mail: m.liliya_96@mail.ru

Мақалада болашақ шет тілі мұғалімдерінің зерттеу қызметінің сипаттамасы қарастырылған, шет тілі мұғалімдерінің «зерттеу құзыреттілік» ұғымының мазмұнымен анықтауының әртүрлі теориялық тәсілдеріне шолу жасалған, оқу-зерттеу қызметін ұйымдастырудың негізгі кезеңдерімен болашақ шет тілі мұғалімдерінің ойлану қабілетін дамыту мен зерттеу құзыреттілігінің қалыптасуын қамтамасыз ететін әдістемелік шарттар ұсынылған.

Тірек сөздер: құзыреттілік тәсіл, зерттеу қызмет, зерттеу құзыреттілігін қалыптастыру.

Статья поступила 22.04.2019

UDC 378.091.12:81

IRST16.01.45

DEVELOPMENT OF PROFESSIONALLY-ORIENTED COMPETENCE OF A FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHER USING PROJECT TECHNOLOGY

Tastanova D.A. ¹

¹master, Ablai khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan, e-mail: diana-tastanova@mail.ru

The article discusses the importance and necessity of developing professional competence of future foreign language teachers. This paper provides detailed information about the competence, professional competence of the teacher, the effectiveness of using project technology, results of the survey. This article is devoted to the study of the use of

project technology in the development of professionally-oriented competence of future foreign language teachers. The purpose of this article is to present the effectiveness of using project technology in the development of professionally-oriented competence.

Keywords: foreign language teacher, competence, professional competence, professionally-oriented competence, project technology, development of the professional competence.

Nowadays Kazakhstan seeks to become a developed, competitive, literate country. Therefore, our country pays great attention to the development of education. One of the most important tasks that is being solved today in the course of university and postgraduate training of a foreign language teacher is the development of his desire to learn, update his knowledge, improve skills and competences, one of which is vocational. In the modern education system, the requirements for a teacher of a foreign language in schools and universities have significantly increased. In the modern rapidly developing society, the need for professionally competent teachers is growing more and more. One of the main aim of the teacher is a fascinating, effective conduct of a foreign language. To do this, the main task of the teacher is to use effective methods and technologies. And in order to perform such technologies, the teacher must have a high ability and professional qualifications. One of the most effective technology for the development of professionally-oriented competence is the project technology. It is vital to improve the professional skills of our future teachers. The development of professional competence means the development of creative individuality, susceptibility to the formation of educational innovations, ability to adapt to a changing in the educational environment.

Today a student-tomorrow's professional. In the period of globalization of the economy and social situation, one of the important problems is the high level of quality of education in the country. In order for our country to reach the level of education in developed foreign countries, it is necessary to fulfill two main conditions. Firstly, it is a comprehensive improvement of knowledge of the English language. Today, a foreign language belongs to the most important parts of society. Foreign language today is an indicator of the level of knowledge. In addition, a foreign language is the language of the specialty, in the field of any specialty there is English, as the language of knowledge is English. To achieve the highest category of each profession, we must know a foreign language. And in order for people to know a foreign language, it is necessary, first of all, to increase the level of knowledge and skills of teachers.

A foreign language teacher must be a person who speaks several languages and has a developed pedagogical qualification. The teacher should read, write and speak a foreign language well, be competent and interesting to the lessons, and motivate students to study. Currently, the younger generation has a great

interest in foreign languages, including English. In this regard, the universities conducted in-depth study of the English language, as well as specialty training in English. For students to master a foreign language it is necessary to have a sufficient level of knowledge, professional competencies and competencies of the teacher. Secondly, a new education is to achieve the level of formation of a fully developed personality with high knowledge and abilities, developed creativity, different intellectual abilities, able to conduct an independent search. In order for our future generation to be like this it is necessary to develop the professional skills of future teachers. In addition, it is important to develop the following professional and pedagogical functions of the future specialist: constructiveness, organizational, sociability, developing, information, research, competitiveness. These functions should be formed in higher education institutions. Therefore, before the current higher education is the question of the implementation of forms and methods of work of students and teachers. Professional opportunities of the teacher are connected with his self-education. Of course, the development of professionally-oriented competence depends on the specifics of the individual, work experience.

In General, competence refers to the individual ability of the service provider to qualify (knowledge and skills), the ability to implement decisions or implement decisions in accordance with the established knowledge and abilities [1,21]. Competence is the desire to implement specific problems of abstract knowledge and specific skills of the individual. It manifests itself in the constructive attitude of the individual to learning, idea and work, formulation, solution of specific difficulties, consideration of its course and results, continuous purposeful adjustment. Competence first place is not the information competence of the student, it is the ability to properly regulate the difficulties. In the case that the development of competence of the future teacher assesses in the concept of studying, in this case, it is possible to speak about the knowledge, abilities and skills, that is, about how experts are ready to teaching. Competence is a set of knowledge, skills, emerging in the process of teaching a particular discipline, as well as the ability to perform any function. Milrud and Karmanov commented on the following issues of professional competence: “competence - the person has sufficient professional knowledge, skills and experience” [2,15]. From the point of view of I.A Zimnyaya, competence implies not only a specialist’s knowledge and experience, but also an ability to actualize the accumulated knowledge and skills in a moment of life and use them in the process of realizing their professional functions. In this case, the readiness and ability to apply this knowledge is important, depending on the situation [3,25]. N. V. Kuzmina defines the concept of «competence» as the ability of a teacher to transform a specialty, the carrier of which he

is, into a means of shaping a learner's personality, taking into account the restrictions and prescriptions imposed on the teaching and educational process by the requirements the pedagogical norm in which it is implemented [4,9]. Professional competence is understood as a set of individual qualities of the teacher and his psychological, teaching and abstract knowledge, high level of skills and experience [5,264]. The professional competence of the teacher, first of all, is connected with his ability to solve professional problems and problems arising during the educational process. In the pedagogical dictionary edited by G. M. Kozhaspirova the following definition of the teacher's professional competence is given in: «The teacher's possession of the necessary amount of knowledge, skills and skills that determine the formation of his pedagogical activity, pedagogical communication and the personality of the teacher as the bearer of certain values, ideals and pedagogical consciousness» [6, 28]. Professional competence of the teacher is the key to the quality of result-oriented education. In order to improve the professional skills of future teachers, it is necessary to organize new technologies. Therefore, the teacher should use different technologies and techniques in their lessons. To do this, the teacher must be fluent in a foreign language and free to communicate their thoughts. In order to become a professional, highly qualified teacher, a future specialist should strive to master the necessary opportunities for his profession, world culture, culture of his country, culture of communication, language culture, study integration processes. A foreign language teacher should know how to increase the interests of students, be well-developed and creative. At the same time, a capable teacher should know the reasons for the decrease in students' interest in the lesson. At the same time, the teacher should have the following abilities: he should love the children and his job, have psychological sensitivity, for example, ability to self-educate, persistence and justice. Professional competence of the teacher is the basis of effective education and the adequacy of pedagogical skills and methods.

In our country, the project method is implemented only recently and occupies a wide field. Today, the technology of project learning is widely used in universities, especially in the process of training students and teaching their professional competence. It combines the elements of problem-based learning and collaborative learning that allows achieving the highest level of mastery of any subject, and foreign language in particular. Project method forms students' communication skills, culture, communication, the ability concisely and audibly formulate thoughts, be tolerant to the opinion of partners in communication and develops the ability to extract information from a variety of sources, to process it with the help of modern technologies. The purpose of this technology is the formation of students future specialist, able

to independently plan and independently carry out search operations. In our country, scientists have made in-depth studies of this project technology and expressed their conclusions. Pahomova explained that: “the project technology is a mutual work of the student and the teacher, as well as a set of functions to solve the joint problem and other actions” [7,32]. Scientists explained the importance of the introduction of project technology in educational activities – project technology is the training of students, future teachers who can learn and think critically, improve their knowledge, improve professional competence, solve various problems that may arise in the future on the way of their professional activities, work in groups, conduct discussions, scientifically prove their thoughts [8,45]. Thus, as a result of the project technology allows students to develop comprehensively, to form professional qualifications, as this technology allows the student to work independently. The emergence of technology project-based learning are primarily determined by the orientation of the student in active operation. When carrying out project work as the main sources it is allowed to use special textbooks or Internet sources. At the same time, the actions performed by the student include: gathering information, monitoring or conducting educational work, searching for special methods and techniques, summing up. When performing these actions, the system of thinking of the student develops. Project work can be carried out outside the lesson, as it requires a lot of time. Implementation of the project technology consists of special stages. It can be seen in the table below:

Table 1

I period	The definition of the theme of the project, preparation of technical specifications
II period	Creating groups, working with the students of the group, allocation of tasks
III period	Search for sources of information related to research, preparation of a list of questions, selection of the source of necessary literature
IV period	Students perform the project. Advice from the teacher
V period	Students sum up the results
VI period	Students summarize the work, make a presentation
VIII period	The teacher analyzes and evaluates the work done.

The project is focused on achieving the intended results, increasing the activity of students. Since the student who worked on the project, independently collects, works, studies information. There are several types of project: research, creativity, role, play, practice. In addition, project technologies are distributed depending on the duration, for example: short-term (several sessions), medium (Friday-month), long (month - several months). And the number of performers is divided into: individual, pair, group. Depending on

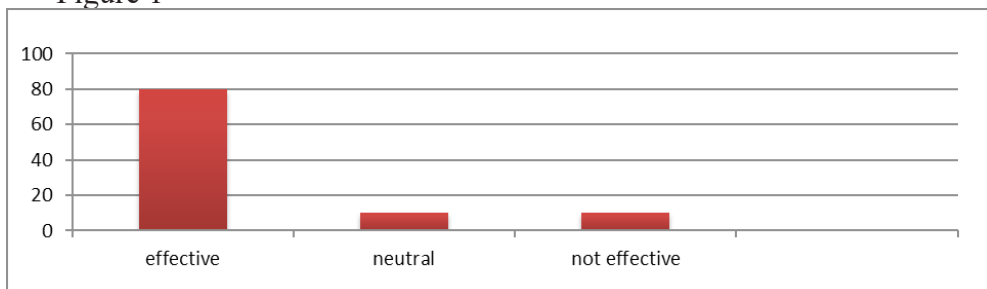
the types of implementation of project technology, it includes a report, abstract, report, creative work, research project, a small performance, concert, video. And to summarize the project work is presented orally or in writing, in the form of slides or presentations. Therefore, the project is teaching the student through action. The problems taken into account in the performance of work include: the relevance of the work, the availability of tasks and requirements, interdisciplinary nature of training, reliability and reliability of information. Many problems can be solved due to the use of project technology in the process of teaching future teachers of a foreign language. Since the scientific project related to the design technology, abstract, presentation, report, etc., in the course of use, the student has the task to solve problems. And they have to perform these tasks in a foreign language, they will strive to solve the problems of linguistics, search, qualification and various levels, and all this, of course, will improve the professional competence of the future teacher. The qualification of a foreign language teacher can be directed at himself or students depending on his project technology. The qualification qualities of a future teacher in a foreign language are, first of all, his knowledge, skills, experience gained during practice, the way to them and the ability to really assess themselves. All these qualities can be fulfilled, he will be able to achieve professional growth and personal growth and success in the future life. In order to implement the project technology, the future teacher is able to apply the methods and techniques of project and use it in the educational process. The project qualification of a foreign language teacher includes: excellent knowledge of project technology, its practical implementation in their own language and in a foreign language, knowledge of the types and methods, knowledge of age characteristics of students, their abilities and interests, the implementation of various types of project technologies. And the successful implementation of the project technology depends on the personal qualities of the future teacher, which include his self-confidence, optimism, the goal of success in his profession and respect for his profession.

Project teaching technology is a system, which meets the requirements of credit system and modern objectives. The main idea of project teaching method is an opportunity for the students to self-study, to show their knowledge, and their scientific practical abilities. It plays a crucial role in forming the competitive person, which answers all requirements of modern society. The philosophical, human, psychological peculiarities of project teaching method are really directed to develop the student's personality.

According to the results of the survey (Figure 1) that was conducted among 40 students (Pedagogical faculty of foreign languages) on the question of whether project method is effective or not effective in the development of

professionally-oriented competence of future foreign language teacher, 80% of all students answered that project technology is an effective, 10 % neutral and 10 % is not effective.

Figure 1

In the final analysis project technology is not only very effective, but also very useful and interesting for students. The use of this technology is very effective and it should be used in the training of future teachers of English, because due to this technology they improve and develop their professional competence, orientation and skills in their field.

The student doing all kinds of project individually creates “his own way of searching knowledge” and this way will start the long life learning of the student. The methodological and scientific-theoretical basis of project teaching technology is a guarantee of increasing the quality of knowledge. Because when the teaching technologies are based on principles and rules they reach good results. Students become a subject of their creative, educational and informative activities in the result of these project works. So project teaching technology is like the anthropological paradigm “subject and subjectivism” plays an important role of personal development of the students. On the basis of project teaching technology the teaching process becomes the complete system of pedagogical process, which is based on educational, informative, and upbringing development of the students. According to project teaching method system students increase their interests, their responsibility, activities, reaching their goals and objectives, problem solving skills, thinking creativeness and dream. Project teaching technology results in good knowledge gaining; it gives opportunities to form informative, problem solving, communicative, cultural competencies, as well as social-cultural competencies of the students.

In conclusion, the 21st century is the time of education. One of the main aim of education system is the formation of an educated, qualified, fully developed, fluent in foreign languages, competitive, having plans for the future teacher. As a result, the knowledge of future generations in the hands of young teachers. The knowledge of the teacher is the main factor of education of our generation. In addition, it is an indicator of his professional competence. In

order for the development of our country to flourish, there is a need to train future teachers. And for the effectiveness of their knowledge, it is important to use and implement different technologies and methods in the learning process of our future teachers. The task of teachers who are fluent in various methods and technologies, to use them in practice. And now, despite the fact that all the technologies in the field of education appeared around the twentieth century, the number is growing every day. Their importance is very high in education. One of these technologies is the project technology. Project technology is one of the most effective tool in the development of the professional competence of future foreign language teachers. The main purpose of the project technology is the orientation of students to work. A technology seeking to prepare the learner with initiative and ability to search, creative and solve questions and problems. This technology helps students for the formation versatile, the ability for quick thinking, decision making, searching, solving problems. Project technology is enough to perform various types of work, and each of them directs to solve many of the problems. And the importance of project technology is that it contributes to the development of professionally-oriented competence of the teacher, comprehensively prepare and enhance the knowledge of the future specialist. Moreover, project-based learning contributes to enhancing students' personal confidence, developing a "team spirit" and communication skills; providing a mechanism for critical thinking, the ability to find ways to solve problems and developing students' research skills. In accordance with the results of the survey, the use of project technology is really very effective and this technology will help teachers develop their professionally-oriented competence.

REFERENCES

- 1 Shishov S. Ye. Ponyatiye kompetentsii v kontekstkeachestva obrazovaniya // Standarty i monitoring v obrazovanii. - 1999. - № 2. - S. 21.
- 2 Milrud R. P., Karmanov A. S. Kompetentnost uchitelya inostrannogo yazika // Inostranniy yaziki v shkolye. - 2012. - № 1. - s. 15.
- 3 Zimnyaya I. A. Kompetentsiya i kompetentnost v kontekste kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii // Inostranniy yaziki v shkolye. - 2012. - № 6. - S. 25.
- 4 Kuzmina N. V. Professionalizm lichnosti prepodovatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniya - Moskva: Visshaya shkola, 1990. - s. 9.
- 5 Kunanbayeva S. S. Sovremennoe inoyazichnoye obrazovaniye: metodologiya i teorii. - Almaty, 2005. - S. 264.
- 6 Kodzhaspirova G. M. Pedagogicheskii slovar - Moskva: Akademiya, 2001. - S. 28.
- 7 Pahomova N. Y. Proektnoye obucheniye - chto eto? // Methodist. - 2004. - № 1. - S. 32.
- 8 Polat E. S., Bukharkina M. Y., Moisyeyeva M. V. Novye pedagogicheskiye i informatsionnye tehnologiy v sisteme obrazovaniya. - Moskva: Akademiya, 2005. - S. 45.

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ

Тастенова Д.А. ¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: diana-tastenova@mail.ru

В статье рассматривается важность и необходимость развития профессионально-ориентированной компетенции будущего учителя иностранного языка. В данной статье представлена подробная информация о компетенции, профессиональной компетентности педагога, эффективности использования технологии проектирования, результаты проведенного опроса. Данная статья посвящена изучению использования технологии проектирования в развитии профессионально-ориентированной компетенции будущего учителя иностранного языка. Целью данной статьи является представление эффективности использования технологии проектирования в развитии профессионально-ориентированной компетенции.

Ключевые слова: учитель иностранного языка, компетенция, профессиональная компетентность, профессионально-ориентированная компетенция, технология проектирования, развитие профессионально-ориентированной компетенции.

БОЛАШАҚ ШЕТЕЛ ТІЛІ МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ-БАҒДАРЛЫҚ БІЛІКТІЛІГІН ЖОБАЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ДАМУ

Тастенова Д.А. ¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: diana-tastenova@mail.ru

Мақалада болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби-бағытталған біліктілігін дамытудың маңыздылығы мен қажеттілігі талқыланады. Бұл мақала мұғалімнің біліктілігі, кәсіби біліктілік, жобалау технологиясын пайдаланудың тиімділігі, жүргізген сауалнама нәтижелері туралы ақпарат береді. Мақала болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби-бағытталған біліктілігін дамыту негізінде жобалау технологиясын қолдануды зерттеуге арналған. Осы мақаланың мақсаты – кәсіби-бағытталған біліктілікті дамытуда жобалау технологиясын пайдаланудың тиімділігін көрсету болып табылады.

Тірек сөздер: шетел тілі мұғалімі, біліктілік, кәсіби біліктілік, кәсіби-бағытталған біліктілік, жобалау технологиясы, кәсіби біліктілікті дамыту.

Статья поступила 17.04.2019

THE ANALYSIS OF MULTIMEDIA PROGRAMS AND METHODOLOGICAL BASIS ON MASTERING TERMINOLOGY OF NATURAL SCIENTIFIC SCIENCE

Tassybaev D.R. ¹

¹master student, Kazakh Ablai KhanUIRandWL
Almaty, Kazakhstan, e-mail: tasybaev@inbox.ru

This article examines the features of various multimedia programs on mastering the terminology of the disciplines of the natural science cycle in foreign-language education. As well as topics that define intra-subject and interdisciplinary connections, which form

knowledge, skills, value orientations and normal behavior in spheres, provide points of contact with school subjects. Describes the activities of the teacher in the preparation of lessons includes the following

Keywords: Informational-communicative technologies, modernization of education, ICT means, learning process, multimedia, natural-scientific sciences, integration, intersubject communications

УДК 327.7: 327
МРНТИ 11.25

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ПО ОВЛАДЕНИЮ ИНОЯЗЫЧНЫХ ТЕРМИНОВ ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНОГО ЦИКЛА

Тасыбаев Д.Р.¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail:tasybaev@inbox.ru

Данная статья рассматривает особенности различных мультимедийных программ по овладению терминологией дисциплин естественно-научного цикла в иноязычном образовании. А также темы установления внутри предметных и межпредметных связей, формированию знаний, умений, ценностных ориентаций и норм поведения в сферах, имеющих точки соприкосновения с учебными предметами. Рассматривает деятельность учителя предметника при подготовке к урокам включает следующие действия

Ключевые слова: модернизация образования, средства ИКТ, мультимедиа, естественно-научные дисциплины, межпредметные связи

Существует множество факторов, обуславливающих ориентацию современной системы образования на построение учебного процесса на базе ИКТ. Один из них – это стремительно возросшее количество пользователей Интернет как в целом в мире, так и Казахстане. Так, в своей работе С.СКунанбаева подчеркивает, что современный этап развития образования характеризуется глобальными проблемами, с которыми сталкивается общество, социум, цивилизация в целом, что неизбежно сказывается на состоянии сферы образования, которое не может сегодня ограничиться только передачей социокультурных норм, а предполагает формирование у индивида умения найти и освоить такие социально-экономические, социально-статусные и социально-психологические ниши, которые позволили бы личности свободносамореализоваться, быть способной к гибкой смене способов и форм жизнедеятельности на основе коммуникации позитивного типа и принципа социальной ответственности. Реализация поставленных задач потребовала перехода на новую образовательную парадигму, целевой основой которой является компетентностный подход [1, с. 208].

Идея интеграции стала в последнее время предметом теоретических и практических исследований в связи с начавшимися процессами

дифференциации в обучении. Ее нынешний этап характерен разработкой и проведением учителями интегрированных уроков, а также – созданием и совершенствованием интегрированных курсов, в ряде случаев объединяющих многочисленные предметы, изучение которых предусмотрено учебными планами общеобразовательных учреждений.

Так, по принципу обновленного содержания среднего образования, учебные программы каждого предмета предусматривают реализацию трёхязычного образования. Вклад каждого предмета в создание полиязычной обучающей среды в совокупности обеспечивает реализацию политики трёхязычного образования. При этом коммуникативный подход, являясь основой овладения языками, рассматривается как ведущий принцип развития речевой деятельности учащихся средствами каждого учебного предмета. Сюда входят обмен знаниями и навыками в различных учебных ситуациях, правильное использование системы языковых и речевых норм.

Новый стандарт предусматривает, что при проектировании содержания предметов используется принцип спиральности, сквозные темы. Принцип спиральности позволит «копить» знания и умения учащихся постепенно – по темам и классам, переходя от простого к сложному. Также он обеспечивает преемственность в изложении учебного материала и интеграцию предметов для более целостного восприятия окружающего мира.

Сквозные темы способствуют установлению внутрипредметных и межпредметных связей, формированию знаний, умений, ценностных ориентаций и норм поведения в сферах, имеющих точки соприкосновения со многими учебными предметами. Например, такие сквозные темы, как «Мир вокруг нас», «Наша планета», «Космос», «Животный мир», «Строение тела», «Цифры» и другие, включенные в учебные предметы, очень важны для освоения терминов по различным предметам.

Современный новый стандарт ориентирован на поликультурное образование, как на систему, представляющий собой общее направление по достижению желаемого результата посредством межпредметной интеграции. До сегодняшнего дня полиязычным мы называли человека, говорящего, понимающего и умеющего в различных ситуациях общения пользоваться иностранными языками.

Теперь же это личность которая:

- владеет системой лингвистических знаний;
- умеет выявлять сходное и различное в лингвистической ориентации различных языков;
- понимает механизм функционирования языка и алгоритм речевых действий;

- владеет метакогнитивными стратегиями и познавательной способностью;
- умеет общаться в условиях межэтнической и межкультурной коммуникации;
- переходит от школьной программы «накопления» полезных знаний к овладению навыками самообразования, необходимых для эффективного продолжения образования на протяжении всей жизни [с, 309].

Интеграция научных знаний, предъявляет новые требования в будущем к специалистам. Возрастает роль знаний человека в области смежной со специальностью наук и умений комплексно применять их при решении различных задач. Интеграция дает возможность с одной стороны, показать учащимся мир в целом, преодолев дисциплинарную разобщенность научного знания, а с другой – высвобождаемое при этом учебное время использовать для полноценного осуществления профильной дифференциации в обучении. С практической точки зрения интеграция предполагает усиление межпредметных связей, снижение перегрузок учащихся, расширение сферы получаемой ими информации, подкрепление мотивации обучения [3].

Одним из частных принципов интегрированного обучения предмету и языку относятся: тройной фокус (обучение предмету, развитие речевой деятельности на английском языке, развитие умений учиться), безопасная и обогащающая учебная среда, аутентичность используемых материалов, активное обучение и сотрудничество.

Прежде чем вводить методические приемы предметно-языкового обучения, учителям предметникам следует определить уровень языковой подготовки учащихся. Для постановки языковых целей им необходимо будет посещать уроки английского языка в их классах и непременно обратиться за помощью и побеседовать с учителем английского языка. Только после этого можно установить степень включения иностранного языка в обучение физики, химии, биологии и информатики. Такое сотрудничество учителей будет способствовать созданию благоприятной образовательной среды в классе [4, с 7].

Деятельность учителя предметника при подготовке к урокам включает следующие действия:

- Наблюдение за учащимися на своих уроках во время предметно-языкового обучения с целью выявить затруднения, возникающие у учеников, и предотвратить их в дальнейшем.
- Работа с методической литературой по предмету и английскому языку.
- Отбор тематического содержания по предмету на родном

(казахском/русском) и английском языках.

- Отбор *лексического минимума*, необходимого для понимания изучаемого тематического материала по предмету.
- Выбор методических приемов для ввода новых тематических слов по предмету.
- Выбор методов, методических приемов, форм и средств предметно-языкового обучения с учетом тематической (предметной) и языковой подготовки учащихся, а также поставленных на уроке задач.
- Разработка плана и конспекта урока, включающего выбранные методы, методические приемы, формы и средства предметно-языкового обучения.
- Подготовка дидактических карточек, а также наглядного материала (иллюстрации, компьютерные презентации, видеоматериал) на родном (казахском/русском) и английском языках.

Деятельность учителя в процессе предметно-языкового обучения на уроке включает в себя:

1. Раскрытие перед учениками алгоритма их деятельности при предметно-языковом интегрированном обучении.
2. Предоставление тематической (предметной) информации на английском языке (устный рассказ, беседа, письменный текст, видеоматериал и т.д.).
3. Предоставление различных средств предметно-языкового обучения физике, химии, биологии и информатике для полноценной работы ученика: словари, дидактические карточки, сопоставительные схемы, карточки визуальной поддержки и т.д.
4. Проверка результатов предметно-языковой работы учащихся.
5. Подведение итогов работы [5, с195].

Предлагаемые разработки по ведению занятий по физике, химии, биологии и информатики применяются в различных методах: словесных, наглядных и практических.

Каждый метод реализуется через несколько основных этапов: подготовительный, ознакомительный, аналитический, прикладной и итоговый. На каждом этапе может использоваться тот или иной методический прием (зависит от компетентности учителя).

Для эффективного овладения терминами дисциплин естественно-научного цикла был предложен мультимедийный словарь Polyglossum.

Англо-русский и Русско-английский словарь по биологии и биотехнологии в новой версии семейства электронных словарей Polyglossum имеет сегодня высокий спрос на рынке, т.к. в настоящее время биология и биотехнология являются одними из ведущих

направлений науки, исследований и производства во всем мире, а словари аналогичной тематики либо отсутствуют на рынке, либо устарели, либо носят узконаправленный характер и имеют небольшой объем терминов.

Актуальность издания электронного Англо-русско-английского словаря по биологии и биотехнологии Polyglossum подтверждается также тем, что дисциплины естественно-научного цикла являются в настоящее время сложным комплексом наук, различающихся не только по объектам изучения, но и по подходу к ним. Наряду с науками, терминология которых сложилась еще в девятнадцатом - двадцатом веках, за последние десятилетия и годы создан ряд новых, преимущественно экспериментальных отраслей с богатой и сложной терминологией.

Издание настоящего словаря также весьма актуально сегодня - в условиях глобализации экономики и интернационализации научных исследований и производств, в т.ч. в пищевой промышленности, сельском хозяйстве, химической промышленности, экологии и т.п.

Словарь содержит около 150 000 поисковых терминов на обоих языках по следующим отраслям: ботаника, зоология, микробиология, общая биология, гистология, генетика и геновая инженерия, биохимия и физиология растений и животных (частично человека), экология и вопросы защиты окружающей среды, цитология, экопатогенные проявления, смежные науки и др. Часть терминов снабжена латинскими эквивалентами.

Разработка и внедрение подобных электронных мультимедийных программ поможет обеспечить возможность для «прорывных» результатов в высшем образовании в сфере полиязычного обучения и выхода его на новый качественный уровень – уровень электронного обучения. Однако, не следует сравнивать это с еще одним принципом – овладение языком через преподавание учебной дисциплины, который подразумевает, что приоритетным для специалиста становится знание языков в ущерб формированию прочных знаний и предметных компетенций по дисциплинам естественно-научного цикла.

Таким образом, изучив особенности методического обеспечения иностранного языка по овладению иноязычных терминов естественно-научного цикла, мы можем сделать вывод, что Предлагаемые к разработке электронные мультимедийные словари и пособия опираются на методологический принцип – обучение наукам естественно-научного цикла на английском, казахском и русском языках, что непосредственно влияет на развитие полиязычной личности

ЛИТЕРАТУРА

1. Кунанбаева С.С. Компетентностное моделирование профессионального иноязычного образования. Монография. - Алматы, 2014. – 208 с.
2. Ажигулова М. С. 01.11.2017 Применение методики CLIL в преподавании естественно-научных дисциплин на английском языке [Электронный ресурс]
3. Усова А. В. Формирование у школьников научных понятий в процессе обучения. - 2-е изд., испр. - М.: Изд-во ун-та РАО, 2007. 309 с.
4. Муковникова Е. В. Эффективное использование цифровых образовательных ресурсов на уроках английского языка // Английский язык. - Издательский дом “Первое сентября”. - 2008. - №4, С. 4–7.
5. Запрудский Н.И. Современные школьные технологии-2. – Мн: Сэр- Вит, 2010. - 252 с.

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ-ҒЫЛЫМИ ЦИКЛІНДЕГІ ШЕТЕЛТІЛДІК ТЕРМИНДЕРДІ МЕНГЕРТУДЕ ШЕТЕЛ ТІЛІН ӘДІСТЕМЕЛІКҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Тасыбаев Д.Р.¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХК және ӘТУ
Алматы, Қазақстан, zhanna_muratova_2017@mail.ru

Осы мақалада шетел тілін оқытудағы жаратылыстану циклі пәндерінің терминологиясын игеруде әртүрлі мультимедиялық бағдарламалардың ерекшеліктері қарастырылады. Сонымен қатар оқу пәніне қатысты білім, білік, іскерліктерді қалыптастыруда пәндік және пәнаралық байланыстарды орнату тақырыптары қарастырылады. Сабаққа дайындық кезіндегі пән мұғалімінің әрекетін қарастырады.

Тірексөздер: қатысым, мәдениетаралық қатысым, үлгілеу, шеттілдік білім, қатысымдық дағдыны қалыптастыру.

Статья поступила 16.04.2019

UDC 378.091.12:81
MRNTI 16.01.45

THE FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Tagabaeva B.Sh.¹

¹master, Ablai khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan, e-mail: tagabaeva96@inbox.ru

This article sets out the issue of the development of informational competence in teaching foreign languages and discusses the importance of the problem, gives the definition of “information competence”, develops a taxonomy of communicative skills, developed via new computer technologies, discusses the results of the survey. Also, it considers the process of formation of information competence of teachers as one of the structural components of professional competence, there is a need to search for modern methods and means of training, the use of innovative technologies in the training of students of pedagogical universities. Among the innovative learning technologies of particular importance are new information technologies as constructs of the subject-oriented educational process in the University.

Keywords: foreign language teacher, competence, information competence, innovative learning technology, professional competence.

Socio-cultural changes in the modern world are carried out in a rapidly developing multifaceted information society. XXI century is the century of information, information and communication technologies. Information and communication technologies contribute to the constant updating of the content of education, organizational forms, teaching methods and education. In the conditions of Informatization of education new requirements to the personality of the future teacher, the content and content of his professional activity are imposed. The success of this strategy depends on the level of professional and information competence of the future teacher, ensuring his personal and professional development in the innovative information and educational space.

The twenty-first century is characterized by mobility, ever-increasing flow of information and co-operation between countries in the field of economics, culture and education. "New competences and skills are necessary to understand and evaluate the developments, and it is a way towards higher effectiveness" [1,26]. In these conditions specialists' professional competence is becoming more and more important and special attention should be paid to teachers' academic skills, communication, language competence, innovations, imagination, creativity, critical thinking, problem solving skills, ability to evaluate the situation and make a decision, positive attitude, openness to changes, responsibility, integration, partnership, co-operation and teamwork and lifelong learning, which are essential components of professional competence [2,145]. Growing demands to teachers' professionalism set new requirements to education, stressing "coexistence, respect to personality, dialogue, mutual creative activity". Nowadays it is necessary to train future specialists to act professionally due to the demands of ever changing social and cultural environment [3,96].

The necessity of modern society of competent professionals determines the improvement of higher education system. The process of transition from industrial society to information society contributed to the formation of a new human environment communication – information space. It is interpreted as a set of banks and databases, technologies of their maintenance and use, information telecommunication systems that provide information interaction between organizations and citizens, as well as meeting their information needs.

In the scientific literature you can find a lot of definitions of the term "information competence". In each of them, depending on the field of scientific knowledge, scientists emphasized one or another aspect of this type of competence. In particular, in its study O. B. Zaitseva gives a fairly general definition and interprets information competence as a complex individual

psychological education based on the integration of theoretical knowledge, practical skills in the field of innovative technologies and a certain set of personal qualities [4,46]. A. L. Semenov defines information competence as a new literacy, which includes the skills of active independent processing of information by a person, making fundamentally new decisions in unforeseen situations using technological means. A. G. Peksheva defines information competence as “a set of skills to obtain and process information”. S. V. Trishina gives the following definition of information competence: “...this is an integrative quality of personality, which is the result of reflection of the processes of selection, assimilation, processing, transformation and generation of information into a special type of domain-specific knowledge, allowing to develop, make, predict and implement optimal solutions in various fields of activity”. D. M. Hryts’kiv, P. V. Sysoev, M. N. Evstigneev defines information competence as “possession of new information technologies, understanding the range of their application in the educational process, as well as a critical attitude to the information disseminated” [5, 26].

Despite the fact that the above definitions are given by researchers from different fields of scientific knowledge (A. L. Semenov, S. V. Trishina – Informatics, A. G. Peksheva, O. B. Zaitseva – pedagogy, D. M. Gritskov, P. V. Sysoev, M. N. Evstigneev – methods of teaching foreign languages), all of them have one thing in common: information competence is associated with knowledge and skills of working with information on the basis of new information technologies. Another interesting point I would like to draw your attention to the degree which the component composition of information competence is reflected in its definitions. In particular, in a fairly general definition of O. B. Zaitseva there is a reference to “theoretical knowledge and practical skills” of working with information. However, he doesn’t detail what knowledge and skills are in question. In the definitions of other researchers “skills” are deciphered as follows: “the ability to obtain and process information” (A. G. Peksheva), “the ability to select, assimilate, process, transform and generate information” [6, 23].

The importance of information competence development in the process of foreign language teaching. Currently, the development of information technology provides new opportunities, which entails the development of information competencies. Therefore, the formation of foreign language competence is impossible in the existing conditions without the formed information competence. One of the priority goals of higher education is the training of professionals who are required to constantly acquire new knowledge and skills, the ability to navigate in the information environment. In this regard, it is worth noting that one of the key competencies, taking into

account which training is carried out in universities at the moment, it is the information competence. Globalization processes provide access to information in a foreign language, the ability to work with which is a prerequisite for professional growth and a successful career. We believe that special attention to the formation of information competence in a foreign language should be paid attention to students of a non-linguistic University due to the specifics of the latter (a limited number of hours for teaching a foreign language, a relatively low degree of predisposition to the study of a foreign language and a different level of motivation among students of non-linguistic faculties, at the same time the need for students to work with information-rich texts in a foreign language). In these conditions, the main goal is to find the most effective ways and means of forming the information competence.

The information competence is the creative using skill of the student of a certain discipline and the information about the world as well. With the help of different kinds of sources (television, audiocassette, telephone, computer) and also information technologies (video, cassette, electronic-mail, Internet) their investigating skills will develop and they will learn to analyze, to explore, to evaluate, to keep and to issue information [7,21].

The development of students' competency qualities requires comprehensive educational competences of teachers. The teacher has the opportunity of forming the students' competence only in that case when he/she offers the tasks that the individual would be able to use it in life. Accordingly, the teacher should devote himself / herself to his/her profession and has the correct project of his own professional development.

K.K. Kolin: «information competence of the teacher» shows the level of information usage in learning [8, 37].

M.P. Lapchik: «The teacher's information competency is a special type of organizing the subject knowledge that gives the opportunities of making the effective decisions and shows the level of using the Internet and information technologies in the educational process and professional action» [9,15].

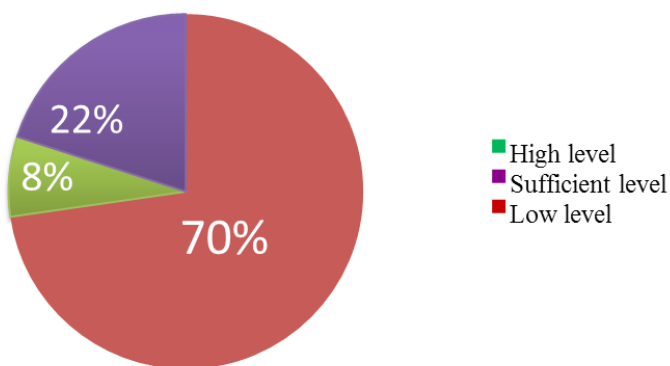
In connection with the ongoing process of information competence in modern society, and its impact on the training of specialists of particular relevance is the problem of development of information competence of the student. The structure of information competence of the student (motivational-value, cognitive, operational and reflexive components), methods, forms and means of its development were considered.

As a result of this research the level of information competence of students are received on the basis of the University in three stages: ascertaining, forming and evaluation-effective. Experimental work was carried out with students of Pedagogical faculty of foreign languages and was conducted as a survey.

During the ascertaining experiment, in accordance with the criteria developed by us, characterizing the information competence of the individual, with the help of testing, questioning and pedagogical observation, the differentiation of students into level groups was made, which allowed to determine the initial level of formation of this quality. Analysis of the data of the study showed that the initial level of formation of information competence of students of the first year of Pedagogical faculties of foreign languages was low.

The results of the survey was convincingly showed that without a specially organized didactic system in the conditions of traditional training, only a small number - 8% have a high level of information competence development, 22% have a sufficient level, and 70% have a low level.

Table 1

The conducted formative experiment allowed us to test the system of training developed by us. The system of analytical and evaluation tasks of theoretical and practical character used by us has allowed to reveal its efficiency in formation of information competence of students. The study made it possible to determine the dynamics of the formation of individual sides of information competence. It is revealed that the experimental didactic system significantly affects the development of students ' theoretical and technological readiness to implement information activities, reflexive and effective evaluation of their activities. The analysis of the results of the study showed that a significant part of students (64%) can develop a sufficient and high level of development of information competence in educational activities.

The positive dynamics of changes in the course of experimental work allows us to recognize its success and to formulate the conditions for the development of information competence of the student:

- updating of the information component of educational and cognitive activity of the student at all stages of training;
- inclusion of the student in a specially organized, developing (from inclusion in the activities to self-organized action), complicating (from

reproduction to creative self-realization) educational and cognitive activities related to the receipt, storage, processing and transmission of information;

- ensuring the subjective position of the student in the information space of educational and cognitive activity.

Compliance with these conditions, as the analysis shows, leads to a significant increase in the results of the development of information competence of students. Theoretical analysis and experimental work carried out allowed to create a model of the development of information competence and to identify the purpose, objectives and pedagogical conditions for its implementation.

In conclusion, it was proposed to define the information competence of a foreign language teacher as the ability to use a wide range of new information and communication technologies in the process of learning a foreign language and the culture of the country of the target language in this article. Effective development of information competencies of teacher's technologies during training in the system of education depends on the orientation of the educational process on the principles of person-centered and activity approaches teaching modern information and communication technologies, and the use of methods, tools and organizational learning, which involve the use of information and communication technologies. Developed and implemented methodological elements of the system based on determining components of information competence of the teacher of technology to new levels of professional training of teacher's technologies. It is a modern development of scientific and technical progress, changes in the social environment require teachers to effectively use them in learning achievement, personal development competently steers students creatively working to improve the educational process, use and demonstrate the use of modern information technology. It should be noted that the use of modern information technology in learning technologies significantly improves the level of teaching, provides a choice of place, time, content and learning, promotes better learning students.

REFERENCES

- 1 Fulans, M. Pārmaiņu spēki: izglītības reformu virzieni. – Rīga: Zvaigzne. - 1999. - ABC.- 166 p.
- 2 Blūma, D. Shift of Paradigms in the Qualifications of University Lecturers. Zinātniskie raksti. - Rīga: Latvijas Universitāte. – 2001. – 635 p.
- 3 McLaughlin, M. Employability Skills Profile: What are Employers Looking for? The Conference Board of Canada. - Ottawa. ERIC database, ED399484. – 1992. – 267 p.
- 4 Zaitseva O. B. Formation of information competence of future teachers by means of innovative technologies: autoref.dis. ... can. PHD. Bryansk. – 2002. – 138 p.
- 5 Sysoyev P. V., Evstigneev M. N. Formation of information competence of students of linguistic specialties // Vestnik TSU. – 2008. № 11. – P. 24 – 33.
- 6 Trishina S. V. Information competence as a pedagogical category // Eidos. – 2005. – Sept. 10. Access mode: – URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.html>. Accessed 25.03.2019.

7 Omarova R.S. Didakticheskie osnovy formirovaniya tvorcheskikh interesov v ramkah novoj paradigmy obrazovaniya: Diss. ... d-ra. ped. nauk. — Turkistan, 2008. — 300 s.

8 Kolin K.K. Informatizaciya obrazovaniya i fundamental'nye problemy informatiki. — 2007. — April 24. Access mode: — URL: http://ito.edu.ru/sp/SP/SP-0-2007_04_24.html. Accessed 17.05.2019.

9 Lapchik M.P. Podgotovka pedagogicheskikh kadrov v usloviyah informatizacii obrazovaniya: Ucheb. posobie. — M.: BINOM. Laboratoriya znaniy, 2013. — 182 s.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Тагабаева Б.Ш.¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: tagabaeva96@inbox.ru

В статье рассматривается о развитии информационной компетентности в обучении иностранным языкам и обсуждается значимость проблемы, дается определение понятия “информационная компетентность”, разрабатывается таксономия коммуникативных умений, развиваемых с помощью новых компьютерных технологий, описывается результаты проведенного опроса. Также рассматривается процесс формирования информационной компетентности педагогов как одного из структурных компонентов профессиональной компетентности, возникает необходимость поиска современных методов и средств обучения, использования инновационных технологий в подготовке студентов педагогических вузов. Среди инновационных технологий обучения особое значение имеют новые информационные технологии как способ предметно-ориентированного образовательного процесса в вузе.

Ключевые слова: учитель иностранного языка, компетенция, информационная компетентность, инновационные технологии обучения, профессиональная компетентность.

КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҚ БАРЫСЫНДА БОЛАШАҚ ШЕТЕЛ ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ АҚПАРАТТЫҚ БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Тагабаева Б.Ш.¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: tagabaeva96@inbox.ru

Мақалада шет тілдерін оқытуда ақпараттық біліктілікті дамуы туралы қарастырылып және осы мәселенің маңыздылығы жайлы талқыланады, «ақпараттық құзыреттілік» ұғымына анықтама беріліп, жаңа компьютерлік технологиялардың көмегімен дамитын коммуникативтік біліктіліктің таксономиясы әзірленеді, саулнама жүргізіліп және оның сандық нәтижелері талқыланады. Сонымен қатар, кәсіби біліктіліктің (құзыреттіліктің) құрылымдық компоненттерінің бірі ретінде педагогтардың ақпараттық біліктілігін (құзыреттілігін) қалыптастыру үдерісі қарастырылады, оқытудың заманауи әдістері мен құралдарын іздеу, педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттерін дайындауда инновациялық технологияларды қолдану қажеттілігі туындайды. Оқытудың инновациялық технологиялары арасында ЖОО-да пәндік-бағдарлы білім беру процесінің тәсілі ретінде жаңа ақпараттық технологиялар ерекше маңызға ие.

Тірек сөздер: Шетел тілі мұғалімі, біліктілік (құзыреттілік), ақпараттық біліктілік (құзыреттілік), оқытудың инновациялық технологиялары, кәсіби біліктілікті дамыту.

Статья поступила 16.04.2019

3 Бөлім
ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ
Раздел 3
ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ
Part 3
SCHOOL OF PEDAGOGICS AND ETHNOPEDAGOGICS

THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PUPILS IN THE
ENGLISH LANGUAGE BY MEANS OF ROLE GAMES

Abdrahman A.S.¹

¹master, KazUIRandWL named after Ablai khan
Almaty, Kazakhstan, e-mail: iherro5@mail.ru

Role-playing game helps communication, contributes to the transfer of accumulated experience, the assimilation of new knowledge, the correct assessment of actions, the development of communication skills, memory, thinking, imagination, emotions, such qualities as collectivism, activity, discipline, respect. Besides the fact that role-playing games have a huge methodological value, they are interesting both for students and the teacher.

Keywords: games, role-playing game, technology of role-playing game, competence, communicative competence, role relationships, role-playing reality, foreign language

ӘӨЖ 371.38

ҒТАМР 14.25.07

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ РӨЛДІК ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ
КОММУНИКАТИВТІ БІЛІКТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Абдрахман А.С.¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәне ӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: iherro5@mail.ru

Рөлдік ойын қарым-қатынасты дамытуға көмектеседі, жинақталған тәжірибені жеткізуге, жаңа білімді игеруге, әрекетке дұрыс баға беруге, коммуникативтік дағдыларды, есте сақтауды, ойлауды, қиялды, эмоцияны дамытуға, сонымен қатар ұжымшылдық, белсенділік, тәртіптілік, құрмет сияқты қасиеттерді дамытуға ықпал етеді. Рөлдік ойындар үлкен әдістемелік құндылыққа ие, оқушылар үшін де мұғалімге де қызықты болып табылады.

Тірек сөздер: ойындар, рөлдік ойындар, рөлдік ойындар технологиясы, біліктілік, коммуникативті біліктілік, рөлдік қарым-қатынас, рөлдік шынайылық, шетел тілі

Қазіргі таңда шетел тілі сабағында рөлдік ойындарды пайдалану қызығушылық тудыруда. Шетел тілі оқыту әдістемесінде рөлдік ойындар ерте кезден қолданылып келеді. Шетел тілінің барлық оқулықтарынан «рөлге бөліп оқындар, диалогты сахналар» деген нұсқауды кездестіруге болады.

Рөлдік ойынды бірнеше авторлар білім алушылардың еркін мінез-құлқы, ойынға қатысушы басқа адамдардың мінез-құлқына реакциясы деп көрсетсе, енді бірі білім алушының берілген тапсырмаға сәйкес еркін сахналай алу тәсілі деп сипаттайды.

Қазіргі таңда рөлдік ойынды пайдалану идеясы әлеуметтанушылар, әлеуметтік психологтар (Т.Парсонс, Т.Шибутани, Р.Липтон) жасаған «әлеуметтік рөл теориясы» арқылы нығая түсті. Бұл идеяны жақтаушылар адамның қоршаған ортамен байланысы тұлғаның бірнеше әлеуметтік рөлдерді сомдағаннан кейін ғана көрініс алады деп есептейді, мысалы, отбасында – ата-ана рөлі, отбасынан тыс мұғалім, дәрігер рөлі және т.б.

Қоғамдағы бұл рөлдер адамның тілдік және тілдік емес әрекетін анықтайды. Әлеуметтік рөлдік ұғым қоғамдық қатынастың элементі болып табылады: қоршаған орта адамға қатынасы бойынша алғашқы әлеуметтендіру ретінде алға шығады. Онда ол тілде белгіленген әлеуметтік тәжірибені меңгереді. Оқу үдерісіндегі шынайы әлеуметтік рөлдер «мұғалім-оқушы» рөліне сәйкеседі. Сондықтан оқу құралы ретінде рөлдік ойындарды пайдалануда «екінші әлеуметтендіру» ретінде көрініс алады. Екінші әлеуметтендіру шеңберіндегі әлеуметтік рөлдер жасанды, шартты (мысалы, сен өзінді дәрігер, сатушы, репортер ретінде елестет) болып келеді. Рөлдік ойындар әртүрлі болуы мүмкін: шынайы адамдарды, әдеби кейіпкерлерді, ертегі кейіпкерлерін сомдау, кей жағдайда рөлдік ойын ұқсату сипатында болады, яғни қоршаған ортадағы (дәрігер және емделуші) ситуациялар ойнап көрсетіледі, ал кей жағдайда театрланған қойылым (басы, шарықтау шегі, соңы) ретінде көрініс алады. Бірақ шарттылық элементі рөлдік ойынның барлық түріне тән [1].

Осы тұрғыдан алғанда шетел тілі сабағы әлеуметтік құбылыс ретінде қарастырылады. Бұл жерде сынып ұжымы – мұғалім мен оқушы бір-бірімен әлеуметтік қатынас орнататын әлеуметтік орта ретінде көрінеді [2].

Әлеуметтік (рөлдік) қатынасты симметриялық және ассиметриялық деп бөлуге болады (Сурет 1).

Сурет 1 – Рөлдік ойындардың түрлері

Симметриялық қатынаста коммуниканттар бірдей әлеуметтік рөлге ие болады. Мұндай қатынастағы ситуациялар бірдей рөлді сомдаушылардың өзара қарым-қатынасын құру іскерлігін дамытуға, жалпы әлеуметтік мәселелерді талдауға бағытталған. Ассимметриялық қатынаста қатысушылар әртүрлі әлеуметтік рөлдерді сомдайды [3].

Рөлдік ойын жаңа материалды меңгерудің, шығармашылық қабілеттерді бекітудің және дамытудың, жалпы оқу іскерліктерін қалыптастырудың кешенді тапсырмаларын шешуде пайдаланылады. Ол оқушыларға оқу материалын түсінуге және оқып-үйренуге мүмкіндік береді. Рөлдік ойындардың әлеуметтік мәні мынада - белгілі бір міндеттерді шешуде тек білім меңгертіліп қоймайды, сонымен қатар ұжымдық қарым-қатынас формалары да дамиды.

Рөлдік ойында бір уақытта үш іс-әрекет бірге іске асады, яғни сөйлеу, ойын, оқу іс-әрекеті. Оқушылар тұрғысынан алғанда, рөлдік ойын – белгілі бір рөлдер сомдалатын ойын іс-әрекеті. Ойынның оқу сипатын оқушылар жақсы түсіне бермейді. Мұғалім тұрғысынан алғанда, рөлдік ойын оқытудың диалогтық формасы ретінде қарастырылады. Мұғалім үшін ойынның мақсаты – оқушылардың сөйлеу дағдылары мен іскерліктерін қалыптастыру және дамыту. Рөлдік ойындардың ерекшелігі мен олардың сипаттамасын қарастырайық. Ең алдымен, рөлдік ойын оқушылардың кез келген рөлді сомдай алуы ретінде түсіндірілетіндігін нақтылап алуымыз керек. Рөлдік ойын сипатталады:

- қоршаған ортаға ерекше көзқарас (әр қатысушы бір уақытта шынайы әлемде және қиял әлемінде бола алады, бұл ойынның тартымдылығына ықпал етеді);

- қатысушылардың субъективті іс-әрекеті (әр қатысушы ойын барысында өзінің жеке қасиеттерін және өзінің «Менін» тек ойын барысында ғана емес, тұлғааралық қатынас жүйесінде де көрсетуге мүмкіндік алады);

- әлеуметтік маңызы бар іс-әрекет түрі (қатысушы, ішкі жан-дүниесіне және көңіл-күйіне қарамастан «ойнауға міндетті», ол ойыннан бас тарта алмайды, себебі талаптардың өзі пассивті қарым-қатынасты жоққа шығарады);

- сабақтарды меңгеру үдерісінің нақты шарттары (ойын қатысушыларына теориялық және практикалық білімді меңгеру міндеттелмейді, оны олар шынайы қарым-қатынас барысында еріксіз меңгереді).

Рөлдік ойын практикалық, білім берушілік, тәрбиелік мәні жағынан үлкен мүмкіндіктерге ие. Ол қарым-қатынас аясын кеңейтуге ықпал етеді. Бұл тілдік материалды алдын-ала меңгеруді және оқушылардың өз

пікірін айтуға мүмкіндік беретін дағдыларды дамытуды көздейді.

Рөлдік ойындардың мүмкіндіктері:

- рөлдік ойынды ең тиімді қарым-қатынас құралы деп есептеуге болады. Өйткені ол шынайы әлеммен байланыстыратын ең маңызды ерекшеліктерді қамтиды. Шынайы өмірде қарым-қатынас қалай өрбісе, рөлдік ойында да тура солай көрініс алады. Ойынға қатысушылардың тілдік және тілдік емес қарым-қатынасы бірдей дәрежеде көрініс береді. Сондықтан да психолог В.А. Артемов шет тілін оқытуда «театрдан үйрену керек» деп ұсыныс жасады.

- рөлдік ойын мотивациялық тұрғыдан үлкен мүмкіндіктерге ие. Қарым-қатынас мотивсіз мүмкін емес. Алайда, оқу үдерісінде оқушылардың сөйлеу мотивін оятуға жай қарауға болмайды. Бұл жердегі басты қиындық мынада: мұғалім ситуацияны оқушылардың өз ойын білдіруге ұмтылысын оятатындай етіп жеткізе білуі керек. Шет тілдік қарым-қатынаста оқушылардың айтқысы келіп тұрғандарын жеткізе алуы маңызды. Нақты белгіленген жобаланған жағдай жалпы мотивациялық фонды құрады, ал оқушы алатын нақты рөл оның субъективті мотивінің оянуына ықпал етеді.

- рөлдік ойын барлық істі бірігіп істеу, яғни ынтымақтастықты дамытуды көздейді. Оқушы өзіндік «Мені» арқылы болмаса да, рөлдік «Мені» арқылы ситуацияға кіреді. Оқушының рөлді толығымен сезінуі оның эмоционалды статусын арттыратыны түсінікті. Бұл өз кезегінде, шетел тілін меңгеруге оң ықпал етеді.

- рөлдік ойын қарым-қатынасын яасын кеңейтуге ықпал етеді. Жаттығуда тілдік материалдарды алдын-ала меңгерту көзделеді және дұрыс сөйлеуге, ойын нақты жеткізуге ықпал ететін дағдыларын дамытады. Сондықтан да рөлдік ойынға тақырыппен жұмыс істеудің барлық кезеңдерінде көңіл бөлінуі тиіс.

- рөлдік ойын ынтымақтастық пен серіктестікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Дұрыс ұйымдастырылған ойын ұйымшыл ұжымды құруға, ұжымды тәбиелеуге ықпалын тигізеді.

Этюдтарды орындау оқушылар тобын қамтуды көздейді (рөлдік ойын тек диалог ретінде ғана емес, полиглот ретінде де құрылады). Бұл жерде оқушылар бірігіп әрекет жасайды, бір-бірінің реакциясын түсінеді, бір-біріне көмектеседі. Рөлдерде бөлуде оқушылардың тілдік қабілеттерімен қатар актерлік мүмкіндіктерін де ескеру қажет. Себебі, біріне вербалды рөлді, енді біріне паномимикалық рөлді, келесілеріне «суфлер» рөлін беруге болады. Сонымен бірге ситуацияға сәйкес дұрыс таңдалған жест, сөзсіз әрекет труппа тарапынан мақтауға ие болады. Нәтижесінде

дайындығы әлсіз оқушыларға жасқаншықты, ұялшақтықты жоюға тырысады және рөлдік ойынға толығымен енеді.

- рөлдік ойын білім берушілік мәнге де ие. Оқушылар өте қарапайым тұрғыда болса да театр технологиясымен танысады. Мұғалім оқушыларды қарапайым реквизиттер туралы ойлауға итермелейді. Әр ойластырылған сәт мақтауға ие болады, мұндай мүмкіндіктер оқу үдерісінде өте аз кездеседі. Ойынды қайта ойластыру психологиялық диапазонның кеңеюіне, басқа адамдарды түсінуіне ықпал етеді (4).

- рөлдік ойын тілдік материалды меңгеруде ассоциативті базаның кезеңіне ықпал етеді. Оқу қойылымы театрлық қойылым ретінде құрылатындығын ескергеніміз жөн. Бұл жерде ойын барысы, ойынға қатысушылардың мінез-құлқы, олардың қарым-қатынасы сипатталады. Сондықтан да әрбір реплика ситуацияны жандандыратындай, оған қайталанбас, ерекше түр беретіндей етіп ойластырылуы керек. Ол үшін тілдік материал ситуациямен ассоциативті тұрғыда байланыстырылуы керек, сонда ғана материал есте ұзақ сақталады. Реплика кезіндегі эмоциялар ситуациямен тікелей байланыса және есте сақтауға жағымды жағдайды құра отырып, оның шынайы табиғи мән-мағынасын аша түседі.

Осындай сипаттамаларға сәйкес рөлдік ойындардың шынайы өмірмен байланыстындығына көз жеткізуге болады. Тек бір айырмашылығы рөлдік ойын – адамдардың шынайы практикалық іс-әрекетін ойынға қатысушылардың шартты түрде сомдауы.

Рөлдік ойын оқыту құралы болу үшін оқу міндеттерін, оқушылардың жеке-дара ерекшеліктерін және олардың қажеттіліктерін ескере отырып бірнеше талаптарға сәйкес келуі керек. Қарым-қатынасты рөлдік тұрғыдан ұйымдастыруда оқушылардың, жеке тұлғаның өзі қалайтын рөліне сәйкес келетін қатынасты талап етеді. Сол себепті рөлдерді бөлу педагогикалық міндеттердің бірі болып табылады. Оқушылардың мотивтерін, қызығушылықтарын, жеке көзқарастарын білу мұғалімге тұлғаның ерекшеліктеріне сәйкес келетін рөлдерді ұсынуына мүмкіндік береді. Рөлдерді бөлуде оқушылардың қызығушылықтарын ескеріп қана қоймай, олардың психологиялық ерекшеліктерін де ескерген маңызды. Рөлдік ойындардың алғашқы кезеңінде оқушыларға олардың темпераментіне сәйкес келетін рөлдерді берген дұрыс. Ұялшақтықты, жасқаншықты жеңуді оқушылар рөлдік ойынға үйреніскен кезде, өзіне деген сенімділігі оянған кезде бастауға болады.

Рөлдерді бөлуде оқушылардың әлеуметтік-психологиялық ерекшеліктерін ескепке алу маңызды орын алады. Сондықтан да мұғалім ойын барысында оқушыларды бір рөлден екінші рөлге саналы түрде ауыстырып отыру керек. Осы тұпғыдан алған мұғалім оқушыларды

біртіндеп көшбасшылық рөлге итермелеп отырғаны жөн. Әсіресе, мұғалім ұжымда аса белсенді емес оқушыларға рөлді таңдауда мұқият болғаны дұрыс. Мұндай оқушылар жағымды кейіпкердің рөлін алуы керек.

Рөлмен жұмыс жасау әрүрлі оқушыда әртүрлі өтеді. Дайындықтың жеке, топтық ұжымдық формаларын қолданға болады. Бұл формалардың әрқайсысының дербес дидактикалық құндылығы бар. Аталған формалар сыныптық, сыныптан тыс, оқу және тәрбиелік жұмыстарды байланыстырады.

Қорыта келгенде рөлдік ойын қарым-қатынасты дамытуға көмектеседі, жинақталған тәжірибені жеткізуге, жаңа білімді игеруге, әрекетке дұрыс баға беруге, коммуникативтік дағдыларды, есте сақтауды, ойлауды, қиялды, эмоцияны дамытуға, сонымен қатар ұжымшылдық, белсенділік, тәртіптілік, құрмет сияқты қасиеттерді дамытуға ықпал етеді. Рөлдік ойындар үлкен әдістемелік құндылыққа ие, оқушылар үшін де мұғалімге де қызықты болып табылады.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Анিকেева Н.П. Воспитание игрой/ Н.П. Анкеева. – М.: Знание, 1987. – 204с.
- 2 Арустанянц Е.С. Проблемы интенсификации обучения иностранному языку средней школы /Е.С. Арустанянц. – М.: Высшая школы, 1989.-115с.
- 3 Денисова Л.Г. К проблеме концепции интенсивного курса в условиях средней школы /Л.Г. Денисова//Иностр.языки в школе. – 1991.-№6. – С. 69-70
- 4 Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам /Г.А. Китайгородская // Иностр.языки в школе. – 1988. -№6. – С. 27

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ШКОЛЬНИКОВ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ СРЕДСТВАМИ РОЛЕВЫХ ИГР

Абдрахман А.С.¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: iherro5@mail.ru

Ролевая игра помогает общению, способствует передаче накопленного опыта, усвоению новых знаний, правильной оценке действий, развитию коммуникативных навыков, памяти, мышления, воображения, эмоций, таких качеств, как коллективизм, активность, дисциплинированность, уважение. Кроме того, что ролевые игры имеют огромную методическую ценность, они интересны как учащимся, так и учителю.

Ключевые слова: игры, ролевая игра, технология ролевой игры, компетенция, коммуникативные компетенции, ролевые отношения, ролевая действительность, иностранный язык

Статья поступила 26.04.2019

USING COMPUTER GAMES IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE SPEECH ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLBOYS

Urazkhan B.E. ¹

¹master, KazUIRandWL named after Ablai Khan
Almaty, Kazakhstan, e-mail: happy_515@mail.ru

The computer game is most adequate in solving problematic educational tasks. Its consistent and systematic development allows us to bring together the methodology of educational activities with the methodology of creativity, which gives students the opportunity to master not only educational material, but also the technology of working with computers. In order for a computer game to become an effective means of forming a foreign language speech activity of a primary school student, it is necessary to use it when learning English already in primary classes.

Keywords: games, computer games, didactic games, foreign language speech activity, English language, language environment.

ӘӨЖ 371.38

FTAMP 14.25.05

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЕТТІЛДЕ СӨЙЛЕУ ӘРЕКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫНДАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Уразхан Б.Е. ¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәне ӘТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: happy_515@mail.ru

Компьютерлік ойын проблемалық оқу-танымдық міндеттерді шешуге барынша лайықты. Оны бірізді және жүйелі меңгеру оқу іс-әрекетінің әдіснамасын шығармашылық әдіснамасына жақындатуға мүмкіндік береді, бұл оқушыларға оқу материалын меңгертіп қана қоймай, компьютермен жұмыс істеу технологиясын меңгеруге мүмкіндік береді. Компьютерлік ойын бастауыш сынып оқушыларының шеттілдік сөйлеу әрекетін қалыптастырудың тиімді құралы болу үшін оны бастауыш мектепте ағылшын тілін үйрену кезінде пайдалану қажет.

Тірек сөздер: ойындар, компьютерлік ойын, дидактикалық ойындар, шеттілдік сөйлеу іс-әрекеті, ағылшын тілі, тілдік орта.

Компьютерлік ойындарды оқу процесінде пайдаланудың мазмұнды артықшылықтары қиындығына байланысты қолжетімсіз болатын педагогикалық құралдардың көрнекілігіне назар аударудан көрініс табады. Мысалы, мұғалімге суретті сапалы әрі, тез салу немесе кесте, диаграмманы құру қиынға соғады. Ал компьютердің көмегімен бұны жасау оңайырық. Оқу материалы уақытты үнемдеуге және студенттердің назарын аударып, берілген мәліметті тез қабылдауға көмектеседі.

Қазіргі кезде оқу үдерісінде пайдаланылатын әртүрлі компьютерлік ойындар бар, оларға имитациялық, іскерлік, рөлдік және тағыда басқа ойындарды жатқызуға болады. Бірқатар зерттеулерде (В.П.Велихов, В.В.Рубцов) оқу процесін белсендіру құралы ретіндегі компьютерлік ойындардың рөлі көрсетілген, сонымен қатар ойлау

процесін дамыту жолдары және оқу үдерісіндегі логикалық және бейнелік өзара байланыстары (Б.В.Ульянов, В.А.Урнов, А.Д.Урсул) анықталған, оқушылардың танымдық белсенділіктері мен оқу дербестігін қалыптастыру құралы ретіндегі компьютерлік ойындардың дамытушылық функциялары (В.А.Калмыкова, Г.Р.Корабейников, Н.А.Ким, А.В.Паращин, П.С.Сафьянинов) ашып көрсетілген, оқушылардың шығармашылық іскерлігін қалыптастыру жолдары (И.Г.Белавина, Б.Гейтс, С.Пейперт және т.б.) нақтыланған.

Бастауыш сыныптардың ағылшын тілі сабақтарында компьютерлік ойындарды пайдалану жаңа формаларды іздеу арқылы оқу үдерісін жетілдірудің қажеттілігімен байланысты. Оқу үдерісіне компьютерлік ойындарды енгізу – оқытудағы компьютерлік ойындарды құрудағы, зерттеудегі және пайдаланыдағы жүйелілік әдіс. Компьютерлік ойындардың мәні оның негізгі дидактикалық ерекшеліктерін талдау кезінде айқын көрінеді:

1. Компьютерлік ойын проблемалық оқу тапсырмаларына бағытталады, оны шешу барысында компьютер зерттеу жүргізудің қажетті құралы болып табылады;

2. Білім беру моделінің барлық қасиеттеріне ие және ақпарат көзі бола отырып, компьютерлік ойын компьютер көмегімен жүзеге асырылатын іс-әрекет объектісінің ролін атқарады;

3. Компьютерлік ойын оқушылардың оқу материалын терең түсінуіне, сонымен қатар, уақытты үнемдеуге және қызығушылықты арттыруға мүмкіндік береді.

Оқушы өз тәжірибесінің негізінде іс-әрекеттерінің нәтижесі қандай болатынын білуге тырысады және алынған мәліметтердің маңыздылығы туралы қорытынды жасайды. Бұл оқу үдерісінің белсенділігін арттырады.

Компьютерлік ойынның мәнін және оның бастауыш сынып оқушыларының өзін-өзі дамытудағы ролін түсіну оның кейбір аспектілерін рефлексия тұрғысынан қарастыруға ықпал етеді:

- шығармашылық ойлау объективті-мазмұнды, объективті-мәнді сипаттағы қарама-қайшылықтарды қамтитын проблемалық-қақтығыстық ситуация аясында жүзеге асырылады;

- ойын қатысушыларын белсендіру дайын шешімдері жоқ немесе оларды іздеу қиындық тудыратын мәселелерді шешу қажеттілігін олардың алдына қою арқылы іске асады;

- интеллектуалды-танымдық кедергілерді жеңу жеке мәселе ретінде көрініс табады, өзін-өзі жетілдіруге, меңгерілген білімді қайта қарауға және қайта бағалауға қажеттілік артады;

- ойын барысында қатысушылардың өзара әрекеттестігі жетіле

түседі, олардың коммуникативті біліктілігі кеңейді.

Бастауыш сынып оқушыларының білім беру үдерісіндегі компьютерлік ойын – әлеуметтік және жеке мәнді міндеттер қатарын шешуге ықпал етеді:

1. *дидактикалық*: танымдық қызығушылықты қалыптастыру, жалпы оқу іскерліктері мен дағдыларын дамыту;

2. *тәрбиелік*: дербестікті және ерік-жігерді тәрбиелеу, адамгершілік, эстетикалық және идеологиялық көзқарастарды қалыптастыру, ынтымақтастықты, ұжымшылдықты тәрбиелеу;

3. *дамытушылық*: зейін, ес, ойлау, сөйлеуді дамыту, салыстыру, талдау, баламасын табу іскерліктерін қалыптастыру, қиялды, шығармашылық қабілетті, оңтайлы шешімдерді табу іскерлігін дамыту, оқуға деген моивацияны арттыру;

4. *әлеуметтік*: қоғамның нормалары мен құндылықтарымен таныстыру, заманауи ақпараттық орта жағдайларына бейімдеу, өзін-өзі бақылау және өзін-өзі реттеу дағдыларын меңгеру.

Бастауыш мектепте жетекші іс-әрекет ойыннан оқуға ауысады. Мұндай өзгерістер көптеген оқушыларға қиындық тудырады. Сондықтан да оқу процесінде компьютерлік ойындарды пайдалану оқу іс-әрекеті мен ойын іс-әрекетін ұштастыруға мүмкіндік береді және оқу процесін қызықты ете отырып, жетекші іс-әрекетке оңай ауысуға болады.

Бастауыш сыныптарда ағылшын тілі сабақтарында компьютерлік ойындарды пайдалану әрбір қатысушысының қарқынды дамуын қамтамасыз етеді, оның жаңа білімдерімен, іскерліктерімен, дағдыларымен байытады және олардың сөйлеу қызметін жетілдіреді.

Компьютердің графикалық, дыбыстық және интерактивті мүмкіндіктерін пайдалану оқушының мақсатты дамуына ықпал ете отырып, сабақта эмоциональды, жағымды ахуалды туғызады.

Оқу үдерісіне компьютерлік технологияны енгізу бастауыш сынып оқушыларының ойлау іс-әрекетінің сапалы өзгерісіне алып келеді. Олардың қатарына мыналарды жатқызуға болады: а) дербес ойлаудағы өзгерістер, атап айтар болсақ, ойлаудың логикалық құрылымының дамуы; б) тиімсіз жодарды бұғаттау; в) эмоционалдық саланың жұтаңдануы, өйткені рационалды таным мен эмоциялық сезім өзара қарым-қатынаста көрінеді.

Оқу үдерісінде компьютерлік ойындардың пайдаланудың артықшылықтары барлық ғалымдар қолдай берсейді. С.А. Шмаков бұл жағдайды «ойынды оқу құралы ретінде пайдалану идеясын қабылдамайды, ойындардың оқу және сабақтан тыс іс-әрекеттерде қолданылмайды» деп түсіндіреді [1].

Компьютердің көптеген оқу құралдарынан басты айырмашылығы – оқушылар жұмысын реттеуге мүмкіндік беретін кері байланыстың болуы.

Компьютерлік бағдарламалар оқушыларға оқу материалының мазмұнын таңдауға және оқушылардың оқу іс-әрекетін бақылауға мүмкіндік береді.

Оқу үдерісінде компьютер объект ретінде де, оқу құралы ретінде де жұмыс істей алады. Соңғы жағдайда оқытудың тиімділігін арттырудың құралы болып табылады. Графика, түс, анимация сияқты компьютерлік мүмкіндіктер модельдер жасауға және бақылауда қиындық тудыратын құбылыстарды көрсетуге мүмкіндік береді.

Компьютердің ең маңызды артықшылығы – оқушылардың қабілеттері мен қызығушылықтарына сәйкес оқу материалын реттеуден тұрады. Кез-келген оқыту жүйесін өңдеу және пайдалану, ең алдымен, оқытуды даралаудың аспектісінде қарастырылуы керек. Демек, оқытуда компьютерді нәтижелі пайдаланудың бірі оны оқушылардың оқу іс-әрекетін басқару құралы ретінде пайдалану болып табылады.

Компьютерлік ойындар (КО) қызықты және әртүрлі формада оқуға мүмкіндік беретін тиімді құрал болып табылады. Компьютерлік ойындар арасында шеберлік ойындары; құмар ойындар; логикалық ойындар; дидактикалық ойындар ерекшеленеді.

Ойыншылардың іс-әрекетіне байланысты ойындарды бірнеше түрге бөлуге болады:

- репродуктивті компьютерлік ойындар, ойынның бұл түрінде оқушылар өздеріне белгілі ақпаратты қайта жаңғыртады, құбылыстарды танып біледі, еске түсіреді, ойын әрекеттерін пайдалана отырып, ойлап табады немесе оймен болжайды (сөзжұмбақтар, ребустар, жұмбақтар, мозаикалар);

- манипуляциялық компьютерлік ойындар, мұнда ойыншылар белгілі бір схемаға, алгоритмге сәйкес іс-әрекеттер жасайды, мұндай ойындар арқылы (домино, дойбы, лото) оқушының дағдылары қалыптасады;

- эвристикалық компьютерлік ойындар, онда студенттер өздерінің жеке шешімдерін шығарады, белгілі алгоритмдерді біріктіре немесе субъективті жаңа нәрсе жасай отырып, өздерінің алгоритмдерін құрады. Бұл ойындарда тек логикалық шешімдер ғана шығарылып қоймайды, сонымен қатар бастапқы ойға қайта оралу және рефлексия әдістері іске асады. Соңғы нәтиже белгілі (зерттеу ойындары, модельдеу, рөлдік ойындар, іскерлік және логикалық ойындар);

- шығармашылық компьютерлік ойындар, бұл ойындағы іс-әрекеттің ерекшелігі, негізгі нәтиже белгісіз, ойын тапсырмаларын шешуге дайын

құралдар жоқ, көптеген шешімдер бар.

Компьютерлік ойындар ойыншылардың белгілі бір білімін, дағдысын, қабілетін дамытуға бағытталған. Оларға мыналар жатады:

- басқару құралдарын меңгеру, манипуляциялардың жылдамдығы мен дәлдігі, болып жатқан оқиғаларға дұрыс көзқараспен қарау;
- уақытты сезіну, белгіленген уақыт аралығына шыдау іскерлігі;
- бір уақытта бірнеше объектіні бақылау мүмкіндігі, ойын аймағының географиясын, ойын әлемінің заңдарын білу;
- ойында көрініс табатын белгілі бір пән аймағын білу;
- заңдылықтарды іздеу, жеңу үшін алгоритм және стратегия құру іскерлігі;
- негізгі нұсқаларды барынша тез және толық табу қабілеті;
- ағымдағы оқиғаларды еске сақтау және ойынның алдыңғы сеанстарынан өткен тәжірибені пайдалану;
- ойын сеансы кезінде қарқынды жұмыс істеу қабілеті [2].

Әртүрлі компьютерлік ойын бағдарламаларында әртүрлі қасиеттер талап етіледі. Компьютерлік ойындардың тартымдылығы келесі факторлармен анықталады: қызықты сценарийі; сыртқы безендірілуі; жеңілдігі; ойынның шексіздігі; көптеген стратегиялардың болуы; ойын ситуацияларының әртүрлілігі.

Компьютерлік ойындарды жүзеге асыру тәсілдерін әртүрлі белгілер арқылы жіктеуге болады:

- дискретті ойындар;
- антагонисттік және антагонисттік емес ойындар;
- соңғы және шексіз;
- кездейсоқ оқиғалармен немесе детерминдірілген;
- бір, екі немесе одан да көп қатысушылар үшін;
- әртүрлі қиындықтағы ойындар.

Ең көп таралған компьютерлік ойын - екі қатысушы үшін біртіндеп (оның бірі компьютер болып табылады) қадамдық, шектік, детерминдік ойындар.

Білім алуға қажетті осындай ортаны құра отырып, дидактикалық компьютерлік ойындар мотивацияны арттырады, оқушылардың шығармашылық ойлауын ынталандырады. Егер оқытудың мақсаты - белгілі бір шеберлікті дамыту болса, онда дидактикалық ойын әдеттегідей нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік беретін тренажер ретінде құрылады. Оқушыға оқылатын тақырыптың өмірмен байланысын меңгертуге көмектесетін сюжетті таңдау дидактикалық ойындардағы маңызды талап ретінде қалады, алайда бірінші орынға жоғары нәтижеге жету мүмкіндігі шығады. Мысалы, көбейту кестесіне сәйкес тренажерге қызығушылық

«бастаушыдан» «сарапшыға» дейін енгізілген деңгейге байланысты сақталады, сондықтан осы күнге дейін өз шеберлігі деңгейін қорғауға қызығушылық танытатын адамдарды көруге тура келеді.

Кез-келген компьютерлік ойындарда ережелер мен рөлдер, белгілі бір сюжеттер мен ойын әрекеттері бар, ойынға қатысушылардың алдында ойын мақсаттары қойылады, олар ерекше эмоционалды ойын күйінде болады. Ойын мақсаттарына дидактикалық мақсатпен бір уақытта қол жеткізуді көздейді.

Дидактиктер мен әдіскерлер компьютерлік оқыту ойындарын ұйымдастыру және пайдалану бойынша талаптарды әзірледі:

1) ойынның мақсаттылығы, оның тиімділігі;

2) ойынның басқа құралдармен үйлесуі;

3) зерттелетін материалдың ерекшеліктерін ғана емес, сонымен қатар тыңдаушылардың ерекшеліктерін: санын, дайындық деңгейін, ұжымның және оның әр мүшесінің психологиялық ерекшеліктерін есепке алу;

4) бірегейлік және қарапайымдылық;

5) белгілі бір дидактикалық мақсаттарға жетуге бағытталған;

6) бағалау жүйесінің негізділігі (қатысушы ретінде және ойын нәтижелері);

7) динамикалық, эмоциялық тартымдылық;

8) ойынның барысын және оның нәтижелерін талқылау;

9) мақсатқа қол жеткізу диагностикасын өткізу [3].

Дидактикалық компьютерлік ойындарды басқару объектісі оқыту болып табылады, ал мақсаты Компьютерлік ойындарда оқыту басқару объектісіне айналады, ал мақсаты - белгілі бір дағдыларды игеру және білімді меңгеру. Мұғалімге бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс істеу кезінде нәтижелі қолданылатын оқытудың ойын формасының маңызы мен жоғары тиімділігі жақсы таныс.

Дидактикалық компьютерлік ойындар әдетте, білім мен іскерліктерді бақылау кезеңінде, қорытынды қайталау барысында қолданылады .

Біз компьютерлік ойындарды бастауыш мектепте ағылшын тілі сабағында шеттілдік сөйлеу әрекетін қалыптастыру процесінде қолданылатын әрекеттік құрал ретінде қарастырамыз. Компьютердік ойындарды пайдалану ақыл-ой әрекетінің жаңа стилін қалыптастырады.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде компьютерлік ойын - оның компьютерлік модель арқылы оқу-танымдық тапсырмаларды шешу стратегиясы деген қорытынды жасауға болады. Компьютерлік ойын проблемалық оқу-танымдық міндеттерді шешуге барынша лайықты. Оны бірізді және жүйелі меңгеру оқу іс-әрекетінің әдіснамасын шығармашылық әдіснамасына жақындатуға мүмкіндік береді, бұл оқушыларға оқу материалын меңгертіп қана қоймай, компьютермен

жұмыс істеу технологиясын меңгеруге мүмкіндік береді.

Жоғарыда келтірілген талдау компьютерлік ойынды оқытудың тиімді құралы ретінде пайдалану жағымды мотивация және тұрақты қызығушылық, тілдік орта, ойынның қызықтылығы мен қол жетімділік шарттарын сақтауда тиімді деген қорытынды жасауға болады. Компьютерлік ойындарды пайдалану – ойын және оқу іс-әрекеттерін біріктіру ғана емес, сонымен қатар тұлғаны қалыптастыру процесін нақты ұйымдастыру. Компьютерлік ойын бастауыш сынып оқушыларының шеттілдік сөйлеу әрекетін қалыптастырудың тиімді құралы болу үшін оны бастауыш мектепте ағылшын тілін үйрену кезінде пайдалану қажет.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ ИГР ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Уразхан Б.Е.¹

¹магистрант, КазУМОиМЯ им.Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: happy_515@mail.ru

Компьютерная игра наиболее адекватна при решении проблемных учебно-познавательных задач. Ее последовательное и систематическое освоение позволяет сблизить методологию учебной деятельности с методологией творчества, что дает учащимся возможность осваивать не только учебный материал, но и саму технологию работы с компьютером. Для того, чтобы компьютерная игра стала эффективным средством формирования иноязычной речевой деятельности младшего школьного необходимо ее использовать при изучении английского языка уже в начальных классах.

Ключевые слова: игры, компьютерные игры, дидактические игры, иноязычная речевая деятельность, английский язык, языковая среда.

ӘДЕБИЕТ

1. Шмаков С.А. Игра и дети. - М.: Знание, 1999. – 126 с.
2. Шапкин С.А. Компьютерная игра: новая область психологических исследований //Психологический журнал. – 1999. - №1. – С.86-102.
3. Гельфан Е.М., Шмаков С.А. От игры к самовоспитанию. - М.: Педагогика, 1991. – 97 с.

Статья поступила 23.04.2019

FEATURES OF VOCATIONAL ORIENTATION OF LEARNERS IN THE CONTEXT OF PROFILE TRAINING

Urtanova N.S.¹

¹master, Kazakh Ablai Khan UIRandWL, Almaty, Kazakhstan
e-mail: naz-095@bk.ru

The article is devoted to the study of methodological foundations to the organization of vocational guidance work in the school in the framework of the implementation of profile training for high school students. Through the literary analysis of the work of competent experts in this field, the author determined that profile education is a complex systemic

pedagogical phenomenon in its content, functions, characteristics, subjects of activity. In this regard, it is found that it needs and is currently in the stage of active theoretical and empirical research aimed at definitive elaboration of the problems of pedagogical theory and practice, understanding of its goals and content, generalization of the basic forms of realization.

Keywords: vocational orientation, general educational institution, students, consolidation of didactic units, senior pupils, profile training, vocational guidance work.

ӨӘЖ 1174
FTAMP 14.25.07

ПРОФИЛЬДІ ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРҒА КӘСІБИ БАҒДАР БЕРУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Үрғанова Н.С. ¹

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХК және ӨТУ
Алматы, Қазақстан, e-mail: naz-095@bk.ru

Мақала жоғары сынып оқушылары үшін мамандандырылған оқытуды енгізу шеңберінде мектепте кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастыруға арналған әдістемелік негіздерді зерттеуге арналған. Осы саладағы құзыретті мамандардың әдеби талдаулары арқылы автор мамандандырылған оқыту - мазмұны, функциялары, сипаттамалары, белгілері және қызмет субъектілері бойынша күрделі жүйелік педагогикалық құбылыс екендігін анықтайды. Осыған байланысты педагогикалық теория мен практиканың проблемаларын түпкілікті зерттеуге, оның мақсаттары мен мазмұнын түсінуге, іске асырудың негізгі нысандарын жалпылама жасауға бағытталған қазіргі кезеңде белсенді теориялық және эмпирикалық зерттеулер кезеңінде қажет екендігі анықталды.

Тірек сөздер: кәсіптік бағдар, жалпы білім беру мекемесі, студенттер, дидактикалық бірліктерді шоғырландыру, жоғары сынып оқушылары, профильді оқыту, кәсіптік бағдар беру жұмысы.

Зерттеудің өзекті міндеті мамандандырылған білім беру жүйесінде жоғары сынып оқушыларын кәсіптік бағдарлауды қамтамасыз етудің рөлі мен әдіснамасын зерттеу болып табылады. Педагог ғалымдар Л.Х.Мажитова, Н.К.Елаев, П.Т. Мағзумов, А.П.Сейтешев, Н.Д. Хмель, Г.Қ.Нұрғалиева, Ш.Абдраман, Л.А.Жадраева, И.Ә.Әбеуова және т.б. зерттеулерінде жалпы білім беретін мектеп жағдайында оқушылардың кәсіби бағыттылығын қалыптастыру жолдары мәселелері көтеріліп, педагогтердің кәсіби бағдар беру жұмысының мазмұны, формалары мен әдістері анықталған [1,78 б.].

Бұл мақалада, көрсетілген белгілі құзыретті көздер негізінде, әдеби талдау жүргізілді, бұл қоғамдағы эмоционалдық бай жемісті еңбек студі ұйымдастыру, азаматтық қасиеттер мен жеке құндылықтарды қалыптастыруға әсер ететін, азаматтың қалыптасуының негізгі шарты болып табылатындығын анықтауға мүмкіндік берді.

Профильді оқыту қазіргі заманғы мектеп білімінің теориясы мен практикасының ең өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Қазақстан

Республикасының білім беру саласындағы заңнамасы осы мәселенің түрлі аспектілерімен айналысатын бірқатар концептуалды жәнәнормативтік-әдістемелік материалдарды мақұлдады. Бұл құжаттар проблеманы шешудің негізгі ұғымдары мен негізгі тәсілдерін: Профильді бағытын, мазмұнын таңдауды, орта мектептеоқу-тәрбие процесін ұйымдастыруды анықтайды [2, 154 б].

Профильді оқытуды енгізу ғалымдар, мұғалімдер, жалпы білім беру оқу мекемелерінің (ЖОМ) басшылары, барлық деңгейдегі мектептегі білімді басқарушылар арасында үлкен қызығушылық тудырды, бұл кәсіптік бағдар мәселелерін шешуге негізделген күшті инновациялық бағытты құруға әкелді. Өйткені біздің қоғам уақыт пен тұлғаның қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын білім беру жүйесін құруға тырысады, сондықтан білім мазмұнын жәнәоның даму векторларын анықтау үшін жаңа тұжырымдамалық негіздерді іздейді. Білім беруді дамытудағы мемлекеттік саясаттың мақсаты - әрбір азаматтың жеке дамуы мен шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруы үшін жағдай жасау, өмір бойы тиімді жұмыс істей алатын жәнә қабілетті адамдардың ұрпағын тәрбиелеу болып табылады [3, 31 б].

Бүгінгі таңда қазіргі заманғы мектептегі білім әлі күнге дейін оқушылардың болашақ қажеттіліктеріне жеткілікті бейімделмеген. Сондықтан педагогикалық ғылыммен практиканың күші білім берудің потенциалды әлеуетіне, сондай-ақ адамның өзін-өзі анықтауға деген ерік-жігерін дамытуға бағытталған [4, 213 б].

Жалпы білім беру мектебі индивидуалды әр тараптандырылған дамытуды өзінің бейімділігі мен қабілеттерін анықтауға, құндылық бағдарларын қалыптастыруға, мүдделер мен қажеттіліктерді қанағаттандыруға жәнәеңбекке баулу арқылы оқушыларды оқытуға, мамандықты саналы таңдауға жәнәоны меңгеруге, олардың өмірі мен кәсібі өзін-өзі анықтауына жағдай жасайтын негізінде қамтамасыз етуге тиіс.

Мектептегі білім беруде бітіруші түлектерді өз бетімен өмірге тез бейімделе алатын, кәсіби жәнә жеке өлшемдерде, сондай-ақ қоғаммен мемлекеттің мүддесі үшін өз әлеуетін жүзегеасыруғамақсатты түрде пайдаланатындай жаңашаландырылу қажет. Профильді оқыту жоғары мектеп оқушыларының өз бетімен білімалуына, ғылыми практикалық дағдылар, тәжірибелік-ізденіс қызметін, интеллектуалды, психикалық, шығармашылық, моральдық, физикалық әлеуметтік қасиеттерді дамытуға, өзін-өзі тәрбиелеуге ұмтылуына бағытталуы керек [5, 121 б].

Осы міндеттерді жүзегеасыру жолдарын іздестіруді қазақстандық мұғалімдер оң тәжірибемен еңбектерді зерделей отырып, білім берудің

жаһандық тәжірибесінің міндеттері тұрғысынан жүзеге асырады. Еуропадаорта білім берудің кейбір аспектілеріне, атап айтқанда, ортамектепте білім берудің мәселелеріне тоқталайық. Жалпы орта білім берудің бірінші кезеңін сәтті аяқтаған оқушылар (Батыс Еуропаелдерінің көпшілігінде 15-16 жас аралығындағы жастар), болашақ оқу жолын өз еркімен таңдайды. Бұл жалпы орта білім беру мекемелері, кәсіптік білім беру, жоғары оқу орнына дейінгі дайындық, гимназиялар мен академиялық ұстанымдардың лицейлері болуы мүмкін.

Осы білім беру деңгейінде оқытуды жүзеге асыру түрлері әралуан болады: өндірісте жұмыспен қатар жартылай білімалу, қашықтықтан оқыту, жалпы білім беруде кәсіби біліктіліктерді қатар алу, ортамектепте білім беруді ұйымдастырудың модульдік тәсілі және т.б. Бұл және басқа да көрсетілген білім беру қызметтері Австрия, Ұлыбритания, Ирландия, Испания, Норвегия, Португалия, Финляндияға тән жоғары оқу орындарында кешен ретінде ұсынылуы мүмкін; Дания, Италия, Франция, Германия, Грецияның типтік мектептері арасында таратылуы мүмкін [6, 184-185 б].

Батыс Еуропаелдеріндегі орта мектепте оқуды ұйымдастыруғ аосындай әр түрлі көзқарас белгілі бір дәрежеде осы елдердің тарихи-мәдени ерекшеліктеріне және олардың білім беру жүйелеріне байланысты болып келеді. Сонымен қатар, шетелдік мамандар бұл тәсілден негізгіден кейінгі мектептегі білім беруді икемділікпен бейімделуін жәнетиісінше, қазіргі заманғы динамикалық жағдайда жаңғыртып дамытуды қамтамасыз етудің тиімді мүмкіндігін көреді. Еуропадағы жұмыс әлемімен тығыз байланысты орта білім бүгінгі күні қоғамның экономикалық және әлеуметтік дамуының факторы ретінде көбірек салмақ пен беделге ие болып отыр. Осыған қарамастан, жоғары сынып оқушыларының кәсіби дайындығы мен академиялық білімін және теориясы мен тәжірибесін біріктіретін оқу жоспарын әзірлеу мақсатында тиісті жоғары оқу орындарының, техникалық кәсіптік білім берудің ауқымды құрылымдық интеграциясы байқалуда [7, 109 б].

Қазақстан жастарының кәсіптік бағдарлауында әлеуметтік институттар маңызды рөл атқарады. Олардың қатарына жалпы орта білім берудің білім беру мекемелері жатады, оның негізгі міндеттері: тұлғалық-бағдарланған оқыту жәнетәрбиелеу, білім алу және қажетті білім жағдайларын қамтамасыз ету бағытында жеке құқықтарды қанағаттандыру болып табылады. Нақты жалпы білім беру мекемелерінде білім беру процесі адамның интеллектуалды, әлеуметтік және физикалық дамуына әкелуі тиіс танымдық және практикалық іс-әрекеттер арқылы табиғат, қоғам, адам, мәдениет және өндірісті жүйелі білуді меңгеруге

бағытталуы керек, жастардың өмірі мен болашақ кәсіби қызметі барысында білімалудың негізі болу қажет.

Бұл бағыттағы үлкен жетістіктерге белгілі қалмақ ғалым-педагогы, академик П.М. Эрдниев зор үлес қосқан болатын. Автор оқыту технологиясы ретінде «дидактикалық бірліктерді ірілендіру» (ДБІ) арнайы бірегей әдісін әзірледі. П.М. Эрдниев тәсілінің негізі сол, математика пәнін оқу үрдісінде мысал ете отырып, оқушыларға ақпарат беру технологиясын жетілдіру мәселесін шешеді:

1) «инь-янь» символы болып табылатын бір-біріне қарама-қарсы бағыттағы көрсеткілерді қосу арқылы аса ірі арнайы бірліктерге білімді бөлу;

2) білімнің белгілі бір бөлігін жедел және шығармашылық оқытуды жеңілдетуге көмектесетін ақпарат беру әдісін өзгерту, себебі кері математикалық есептерді шешумен қатар тікелей математикалық есептерді шешу тәртібі енгізіледі;

3) оқу материалдарын игеру уақытын қысқарту [8, 43 б].

Бұл тұрғыда әрекет етуші жалпы орта білімнің қазіргі әрекет етуші реттеуші жүйесі білім беруді әсіресе орта мектепте ұйымдастырудың жаңа тәсілдерін көздейді. Бұл, бірінші кезекте, оқушылардың жеке қасиеттерін, мүдделері мен қажеттіліктерін ескере отырып, сондай-ақ осы мекемелердің түлектерінің болашақ мамандықтары мен олардың еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігі үшін қоғамның қажеттіліктерін ескере отырып, оқу-тәрбие процесінің ұйымдастырылуын қамтамасыз ететін негізгі білім беру басымдықтары болып табылады.

Кәсіптік бағдарлаудың маңызды міндеттері оқушылардың әртүрлі жұмыс түрлеріне деген сүйіспеншілігін дамыту, өнімді жұмысқа жағдай жасау, практикада өздерінің дағдыларын сынақтан өткізу, оқушылардың мүдделерін, бейімділігін және қабілеттерін қалыптастыру мен дамыту, оларды жалпыға ортақ мамандықтармен және кәсіптермен таныстыру болып табылады [9, 42 б].

Қолданыстағы тәсілдер мен әдіснамаларды аналитикалық шолу осы зерттеудің мектептегі кәсіби бағдар беру схемасын қалыптастыруға мүмкіндік берді:

Дайындық кезеңі. Ол туғаннан бастап және баланы мектепте оқыту барысында жүзеге асырылады. Бұл сатыда кәсіби бағдарлау міндеті – әрбір жекелеген оқушының даралығын дамыту үшін байқау, сәйкестендіру, негіздеу және тиісті жағдайлар жасау. Олар баланы білім беру және еңбек қызметін әртүрлі нысандарына (әлеуметтік, спорттық және т.б.) қосу арқылы жүзеге асырылады.

Негізгі кезең. Осы кезеңде кәсіби бағдарға бағыттау міндеті - жоғары сынып оқушыларын болашақ мамандығын дербес және саналы таңдау үшін дайындау болып табылады. Кейбір міндеттер кәсіби өзін-өзі тануды жетілдірудің формалары мен әдістерінің жиынтығы арқылы жүзеге асырылады (барлық пәндер бойынша пәндерді оқытуды ұйымдастыруда ДБІ әдісін пайдаланып, жоғары сынып оқушылары арасында пәннің танылуын және қабылдауын, мамандықты таңдау негіздері бойынша мамандандырылған курс, болашақта кәсіби маңызды қасиеттерді дамытуға қажетті кәсіби кеңес беру, профильді оқыту және т.б.).

Анықтау кезеңі. Кәсіптік бағдар беру жұмысының нысандары мен әдістері кәсіптік білім беруді нақтылауда кәсіптік оқу мекемелерінің түлектері мен мектеп оқушыларына көмек көрсетуге бағытталған.

Соңғы кезең. Пішіндер мен әдістердің ерекшелігі түлектерге жұмыс табу және белгілі бір жұмыс орнындағы кәсіптік қызметтің жеке стилін қалыптастыруға көмектесу міндеттерімен анықталады. Бұл үдеріс кәсіптік өсу перспективаларының дамуымен аяқталады.

Әр кезеңде кәсіби бағдарлық бағыттағы жұмыстар нысандары маңызды орынға ие. Кәсіби бағдарлық бағыттаудың нысаны – кәсіби бағдар берушінің және кәсіптік өзін-өзі анықтау мәселесін алдын-ала белгіленген тәртіпте, орын мен ұйымдастырушылық тәртіпте шешетін адамның өзара іс-қимылын ұйымдастырудың тәсілі болып саналады. Кәсіптік бағдар беру формалары тұлғалардың құрамы мен саны, орналасу орны, жұмыс ұзақтығы және т.б. байланысты болып келеді.

Ұлттық білім беру жүйесінде жоғары сынып оқушыларының жалпы орта және кәсіптік білім беруін оқшаулау проблемасы бар, атап айтқанда, жалпы білім беру, кәсіптік-техникалық, мектептен тыс және басқа да білім беру мекемелері арасында кәсіптік бағдарларды қолдау мақсатында білім беру жүйесімен тығыз қарым-қатынас болмайды. Мәселе ЖОМ-де инженерлік-педагогикалық кадрлар жоқ, ғылыми-әдістемелік кешен және жеткілікті материалдық-техникалық база болмағандықтан қиындай түседі, бұл өз кезегінде оқушы жастармен кәсіптік бағдар беру жұмысының мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруды қамтамасыз етуге кедергі келтіреді.

Мұндай жағдайларда жеке тұлғалық және қоғамдық мұқтаждықтармен үйлестірілген, атап айтқанда мамандандырылған оқытуды жүзеге асыратын, мұндай жоспарлар білім беру мекемесінің білім беру кеңістігінің шекарасын кеңейтетін, педагогикалық өзара әрекеттесуді жүзеге асыру үшін білім беру ортасы сияқты қосымша тиімді ресурстарды тарту болып табылады.

Кәсіптік бағдар беру жұмыстарын ұйымдастырудың осы бағыттағы өзгерісінің мәні, біздің ойымызша, жалпы білім беру кеңістігін, мектептен тыс және кәсіптік-техникалық мектептерде динамикалық кәсіптік бағдарлау моделін құру үшін жасалады.

Мұндай модель базалық ұяшықтардың (мектеп, мектепке дейінгі білім беру мекемесі, кәсіптік-техникалық оқу мекемесі, білім беру мекемесі және т.б.) білім беру ісінің мазмұнын жетілдіруге және жаңартуға, сондай-ақ жас оқушыларға кәсіби таңдауды ынталандыруға бағытталған идеяны жүзеге асырады.

Осылайша, оқушыларды оқытуды кәсібилендіру мәселесі көп қырлы болып табылады және әртүрлі бағыттар мен пішіндерде педагогикалық жобалау құралдарымен шешілуге тиіс, атап айтқанда:

- білім беру арқылы баланың білім беру құралдарын ерте таңдауының заманауи мәселелерін шешу, мектептен тыс білім беру жүйесін қалыптастыруды күшейту;

- өмірді жобалауға және кәсіби өзін-өзі анықтауға қол жеткізу арқылы шығармашылық әрекеттер арқылы оқушы жастарды әлеуметтендіру;

- мектептегі білім берудің жаңартылған мазмұны, оны дамытудың жаңа жолдарын айқындау;

- қоғамдағы орта білімнің рөлін арттыру, білім беру жүйесінде оның орындылығын мамандандырылған кәсіптік-техникалық білім беру және бастауыш кәсіптік білім беру мәселелерін шешу үшін анықтау.

Мектептегі кәсіптік бағдарлау жүйесінің басымдықтарын талдай отырып, ЖБМ мектептен тыс жалпы білім беру мекемесімен бірлесіп шығармашылық өзін-өзі тану арқылы оқушылардың кәсіби өзін-өзі анықтауда қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жеткілікті білім беру ресурстарына ие болуы керек екенін атап өту маңызды.

Сондықтан, жоғары білім берудің сапалы мамандандырылған білім беру және кәсіби өзін-өзі анықтауы үшін білім беру кеңістігін құру үшін жалпы білім беру және мектептен тыс білім беру мекемелерінің өзара әрекеттесуі үшін білім беру жобасын енгізу аса өзекті болып келеді.

Сонымен қатар, өзін-өзі анықтау - бұл оқушылар үшін кәсіптік бағдар берудің негізі, сондай-ақ мақсатты педагогикалық әсер процесінде қалыптасатын мазмұнды анықтайды және әлеуметтік даму талаптары мен бағыттарына сәйкес кәсіптік оқыту мазмұны мен құрылымы туралы келісуге мүмкіндік береді. Оқу орындарының қызметі тұрғысында тағайындалған педагогикалық проблеманы шешудің нәтижесі - оқушылар үшін болашақ кәсіби жолды мақсатты жәнәмағыналы таңдау болып табылады.

ӘДЕБИЕТ

1. Акимова Т.Н., Лисицинская А.В. Профессиональная ориентация учащихся в школе как средство формирования личности выпускника //Национальная ассоциация ученых. - 2015. - № 9-1 (14). - С.40-42.
2. Власова Е.А., Шанин С.В. Профориентация как одно из направлений социально-педагогической деятельности со старшеклассниками //Вестник Саратовского областного института развития образования. - 2015. - № 2. - С.30-36.
3. Нұрғалиева Г.Қ., Құсайынов А. Қ., Мусин Қ. С.. Салыстырмалы педагогика. - Алматы: Рауан, - 1999. - 173 с.
4. Добош Е.Г. Практико-ориентированный подход в медиаобразовании учащихся школ как фактор профессиональной ориентации //Знак: проблемное поле медиаобразования. - 2017. - № 4 (26). - С.76-82.
5. Сейтешев А.П. Пути профессионального становления личности учащейся молодежи. - М.: Высш.шк., - 1988. - 336 с.
6. Станкевич А.В., Рубцов Е.И., Ансимов В.И., Медведев В.В., Кукушкин К.Е., Горбачева С.М. Формирование ценностных ориентаций старшеклассников в профессиональном обучении // Молодой ученый. - 2017. - № 34 (168). - С.120-123.
7. Хмель Н.Д. Педагогический процесс в общеобразовательной школе - Алма-Ата: Мектеп, - 1984. - 134 с.
8. Шамшукаева М.М. Профессиональная ориентация старшеклассников // Образование и воспитание. - 2017. - № 2 (12). - С.107-112.
9. Эрдниев П.М. Укрупнение дидактических единиц как технология обучения. - М.: Просвещение, - 1992. - 287 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ УЧАЩИХСЯ В КОНТЕКСТЕ ЗАДАЧ ПРОФИЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ

Уртанова Н.С. ¹

¹магистр, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан, e-mail: naz-095@bk.ru

Статья посвящена исследованию методологических основ к организации профориентационной работы в школе в рамках реализации профильного обучения старшеклассников. Посредством литературного анализа наработок компетентных специалистов данной сферы, автором определено, что профильное обучение является сложным системным педагогическим явлением по своему содержанию, функциям, характеристикам, признакам, субъектам деятельности.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, общеобразовательное учреждение, студенты, объединение дидактических единиц, старшеклассники, профильное обучение, профориентационная работа.

Статья поступила 17.04.2019

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
“ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ” сериясы

ИЗВЕСТИЯ
КазУМОиМЯ имени Абылай хана
серия “ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ”

BULLETIN
of Ablai khan KazUIRandWL
Series “PEDAGOGICAL SCIENCES”

2 (54) 2019
ISSN 2412-2149

e-mail: pedagoginyaz@mail.ru

Отпечатано в издательстве “Полилингва”

Директор издательства:
Есенгалиева Б.А.

Технический редактор, компьютерная верстка:
Кынырбеков Б.С.

Подписано в печать 14.06.2019 г.
Формат 70х90 1/8. Объем 14,5 п.л. Заказ № 826. Тираж 300 экз.
Отпечатано в издательстве «Полилингва»
КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Издательство “Полилингва” КазУМОиМЯ имени Абылай хана
050022, г. Алматы, ул. Мурағбаева, 200
Тел.: +7 (727) 292-03-84, 292-03-85, вн. 24-09
E-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru

